

Kazbek_Gizel 2008

Хъазыбегъ_Джызæл_2008

Казбек_Гизель_2008

The text is recorded in the house of Kazbek Dzutsev from Kazbek Dzutsev (father), Zalina Dzutseva (daughter), Fatima (neighbour)

Текст записан в доме Казбека Дзуцева. Участники: Казбек Дзуцев (отец), Залина Дзуцева (дочь), Фатима (соседка)

Recorded by Arseniy Vydrin and Julia Mazurova in Gizel in 2008. Translated by Zalina Dzutseva.

Interlinearized by Julia Mazurova

Записывали: Арсений Выдрин, Юлия Мазурова в Гизели в 2008 г. Расшифровывали: Арсений Выдрин, Залина Дзуцева; Глоссировали: Юлия Мазурова

1	КД	:	Юля	,	уæртæ	йеды	Снежанæйы	хо	дæр	Юлия
	КД		Юля		уæртæ	йед -ы	Снежанæ -йы	хо	=дæр	Юлия
	Казбек Дзуцев		Юля		вон	HES GEN	Снежана GEN	сестра	=PTCL	Юлия

хуыйны	гъер	мæ	гъе	афтæмæй	мæ	уæддæр
хуыйн -ы	гъер	=мæ	гъе	афтæмæй	=мæ	уæддæр
зваться PRS.3SG	сейчас	=1SG.ENCL.GEN	ну	так	=1SG.ENCL.GEN	все-таки

нал	ферох	уызæн	Юля	...
нал	фе-рох	уы -дзæн	Юля	
больше.не	PV забытый	быть FUT.3SG	Юля	

Юля, вон сестру Снежаны зовут Юлия, я хоть так не забуду, Юлия.

2	ЗД	:	адджын
	ЗД		адджын
	Залина Дзуцева		сладкий

Сладкий.

3	АВ	:	фыдджын	–	адджын
			фыдджын		адджын
			пирог.с.мясом		сладкий

Пирог - сладкий.

4	КД	:	йæд	ма	йæ	дзур	йæддæр	...
	КД		йæд	=ма	=йæ	дзур -*0	йæд =дæр	
	Казбек Дзуцев		тогда	=ещё	=3SG.ENCL.GEN	говорить IMP.2SG	HES =PTCL	

Зын	дзы	гъе	уыцы	ныхæстæ	сты	:	къ	,	пъ	,	тъ
зын	=дзы	гъе	уыцы	ныхæс -т -æ	сты						
трудный	=3SG.ENCL.INESS	ну	тот	слово PL NOM	быть.PRS.3PL						

,	хъ	,	ы	–	уый	дæр	зын	дзурæн	у	.
			-ы		уый	=дæр	зын	дзур -æн	у	
					DemDist.GEN	=PTCL	трудный	говорить INF2	быть.PRS.3SG	

Говори... (*немного по-другому) Сложны эти слова: кь, пь, ть, хь, ы – это тоже сложно говорить (произносить).

5.1 **КД** : « **О** !»

КД о
Казбек Дзуцев да

«Да!»

5.2 - **уымæй** **дзы** **хуыздæр** **ныхас** **нæй** !
уым -æй =дзы хуыздæр ныхас нæй
DemDist ABL =3SG.ENCL.INESS лучше слово EXST.NEG

Лучше этого слова нет!

6.1 **Цом** **истæмæ** !
цом истæ -мæ
пойдем что-нибудь ALL

Пойдем зачем-нибудь!

6.2 **æрыма** (* **æрима**) **исты** !
æры =ма æри =ма исты
давать.мне.IMP.2SG =ещё давать.мне.IMP.2SG =ещё что-нибудь

Дай что-нибудь!

6.3 – « **О** !»
о
да

«Да!»

7.1 **Цы** **загътай** ?
цы загът -ай
что сказать PST.TR.2SG

Что ты сказал?

7.2 « **о** »
о
да

«да»

8.1 **цы** **загътай** ?...
цы загът -ай
что сказать PST.TR.2SG

Что ты сказал?

8.2 **ома** **фехъуыстон** **дæ** , « **о** »
ома фе- хъуыст -он =дæ о
то есть PV слушать PST.TR.1SG =2SG.ENCL.GEN да

т.е. слышал я тебя, да.

9 « о » загъ ... « о » загътон
 о о загът -он
 да да сказать PST.TR.1SG

«Да» сказ... «да» сказал

10 æмæ уын уый дзырдтон , уый ...
 æмæ =уын уый дзырд -т -он уый
 и =2PL.ENCL.DAT DemDist.GEN говорить TR PST.TR.1SG DemDist.GEN

И вот, что я вам говорил...

11 ЗД : нæ йæ ‘ мбарынц , па
 ЗД нæ =йæ мбар -ынц па
 Залина Дзуцева NEG =3SG.ENCL.GEN знать PRS.3PL папа

Они не понимают, папа.

12 КД : æмæ гьер лæппутæ ныхас кæнæм , нæ ?
 КД æмæ гьер лæппу -т -æ ныхас кæн -æм нæ
 Казбек Дзуцев и сейчас мальчик PL NOM слово делать PRS.1PL PTCL

И вот мы, молодые люди, разговариваем, да?

13 Зали , лæппутæ ныхас кæнæм , æмæ ‘
 Зали лæппу -т -æ ныхас кæн -æм æмæ
 Залина мальчик PL NOM слово делать PRS.1PL и

рбацыдысты æмæ тæлмацгæнæгæн : гъа-ма цы ,
 рба- цыд -ысты æмæ тæлмац гæн -æг -æн гъа - =ма цы
 PV идти PST.INTR.3PL и перевод делать PTCP.PRS DAT ну =ещё что
 ну

цæмæн æрлæууыдысты адон , бафæрс ма
 цæмæн æр- лæууыд -ысты адон ба- фæрс -*0 =ма
 почему PV стоять PST.INTR.3PL эти PV спрашивать IMP.2SG =ещё

сæ ,
 =сæ
 =3PL.ENCL.GEN

Зали, мы, парни разговариваем, и подошли они и переводчику говорят: ну-ка что, зачем они остановились, спроси их.

14 аа уый куы радзырдтон ома
 уый куы ра- дзырд -т -он ома
 DemDist.GEN когда PV говорить TR PST.TR.1SG то есть

аа, это же я рассказал уже ЗД: да.

15.1 ЗД : о .
 ЗД о
 Залина Дзуцева да

yes.

15.2 **йед афтæ** .
 йед афтæ
 HES так

Ну вот так.

16.1 **КД** : **уæд нæм фæстаг бон** .
 КД уæд =нæм фæстаг бон
 Казбек Дзудев тогда =1PL.ENCL.ALL последний день

Тогда к нам в последний день..

16.2 **æр (* гьер) мæнæ иууылдæр финалмæ рацыдысты æмæ**
 æр гьер мæнæ иууылдæр финал -мæ ра- цыд -ысты æмæ
 сейчас сейчас вот все финал ALL PV идти PST.INTR.3PL и

концерт дæнджыр (* дынджыр) .

концерт дæнджыр дынджыр
 концерт большой большой

Вот мы вышли в финал, а концерт большой.

16.3 **фондз мин адæм кæм цæуы кæм , гье ахæм концерт** .
 фондз мин адæм кæм цæу -ы кæм гье ахæм концерт
 пять тысяча люди где идти PRS.3SG где ну такой концерт

Там помещается 5 тыс. человек, такой концерт.

16.4 **ну цавæр æмæ дæнджыр йед сцена скодтой æмæ махæн**
 ну цавæр æмæ дæнджыр йед сцена с- код -т -ой æмæ махæн
 HES какой и большой HES сцена PV делать TR PST.TR.3PL и мы.DAT

афтæ зæгъынц .

афтæ зæгъ -ынц
 так сказать PRS.3PL

образовали большую сцену и говорят нам...

16.5 **ну , гье уыцы [йосы] ансамблы махæй дзы**
 ну гье уыцы ансамбл -ы мах -æй =дзы
 HES ну тот ансамбль INESS мы.NOM ABL =3SG.ENCL.INESS

йæддæр нæ уыди , хъуыстгонддæр .
 йæд -дæр нæ уыд -и хъуыст гонд -дæр
 HES COMPAR NEG быть PST.INTR.3SG слушать делать.PTCP.PST COMPAR
 известный

ну, в том ансамбле известней нас никого не было...

16.6 **æмæ йæды фæстагмæ кафыдыстæм сой** .
 æмæ йæд -ы фæстагмæ кафыд -ыстæм сой
 и HES GEN наконец танцевать PST.INTR.1PL сой (танец)

А под конец мы танцевали «сой».

16.7 **йед сойы** , **йед хабæртгæ** **ныр** , **сойы**
 йед сой -ы йед хабæр -тт -æ ныр сой -ы
 HES сой (танец) GEN HES известие PL NOM сейчас сой (танец) GEN

хабæртгæ **та** **куыд** **сты** **мæнæ** **кæхц** **куы** **фæхæссынц** ,
 хабæр -тт -æ =та куыд сты мæнæ кæхц куы фæ- хæсс -ынц
 известие PL NOM =же как быть.PRS.3PL вот миска когда PV носить PRS.3PL

кæхц **кæмæдæр** **кæхц** **и** ... **нæ** **йæ** **зонут** **сымах**
 кæхц кæмæ -дæр кæхц и нæ йæ зон -ут сымах
 миска кто.ALL INDEF миска EXST NEG =3SG.ENCL.GEN знать PRS.2PL вы

кæхц **цы** **у** **уый** **æвæццагæн** , **нæ** ?
 кæхц цы у уый æвæццагæн нæ
 миска что быть.PRS.3SG DemDist.GEN наверное PTCL

Что касается соя, вот когда носят кахс, когда у кого-то бывает кахс, ну вы наверно не знаете этого, да?

16.8 **гъер ирон** **адæммæ** **лæппу** **куы** **райгуыры** , **лæппу**
 гъер ирон адæм -мæ лæппу куы рай- гуыр -ы лæппу
 сейчас осетинский люди ALL мальчик когда PV родиться PRS.3SG мальчик

, **уæд** **йæ** **афон** ... **Аз** **ыл** **азы** **рдæг** ,
 уæд йæ= афон аз =ыл аз -ы рдæг
 тогда POSS.3SG= время год =3SG.ENCL.SUPER год GEN половина

дыууæ-æртæ **мæйы** **йыл** **куы** **цауа** , **уæд**
 дыууæ - æртæ мæй -ы =йыл куы цау -а уæд
 два три месяц GEN =3SG.ENCL.SUPER когда идти SBJV.3SG тогда

ын **ницы** **ма** **кæнынц** , **иннæ** **азмæ** **йæ**
 =ын ницы ма кæн -ынц иннæ аз -мæ =йæ
 =3SG.ENCL.DAT ничто NEG делать PRS.3PL другой год ALL =3SG.ENCL.GEN

ахæссынц **куывд** .
 а- хæсс -ынц куывд
 PV носить PRS.3PL праздник

Вот когда у осетин рождается мальчик, то в урочный час не тогда когда ему бывает полгода, 2-3 месяца, то ему пока ничего не делают, переносят на следующий год кувд.

16.9 **йæ** **кæхцы** **бон** , **зæгъгæ** .
 йæ= кæхц -ы бон зæгъ -гæ
 POSS.3SG= миска GEN день сказать CONV

В день кахса.

16.10 **куывд** **скæнынц** , **уый** **вæйы** **июнь** ,
 куывд с- кæн -ынц уый вæйй -ы июнь
 праздник PV делать PRS.3PL DemDist.NOM бывать PRS.3SG июнь

иронау	сæ	нæ	зæгъдзынæн	июнь-июлы
ирон -ау	=сæ	нæ	зæгъ -дзынæн	июнь - июл -ы
осетинский EQU	=3PL.ENCL.GEN	NEG	сказать FUT.1SG	июнь июль INESS

Делают кувд, это бывает в июне. по осетински я не скажу, июнь-июль.

16.11 **кæхцы бонтæ**
 кæхц -ы бон -т -æ
 миска GEN день PL NOM

Дни кахса.

17 Раст	Хетæджы	бонты	фæстæ	иу	къуыри	куы	рацæуы
раст	Хетæдж -ы	бон -т -ы	фæстæ	иу	къуыри	куы	ра- цæу -ы
прямой	Хетаг GEN	день PL GEN	после	один	неделя	когда	PV идти PRS.3SG

, **уæд кæхц**
 уæд кæхц
 тогда миска

Сразу после дней праздника Хетага проходит неделя, тогда – кæхц (чаша

18 Æмæ	лæппуйыл	æрæмбырд	вæйынц	æмæ	алчидæр	–
æмæ	лæппу -йыл	æр- æмбырд	вæй -ынц	æмæ	алчи =дæр	
и	мальчик SUPER	PV собрание	бывать PRS.3PL	и	каждый =PTCL	

хæстæджытæ	– чъири	тедтæ	фæхæссынц	чи	арахъхъ
хæстæджы -т -æ	чъири	тед -т -æ	фæ- хæсс -ынц	чи	арахъхъ
близкий PL NOM	пирог	и так далее PL NOM	PV носить PRS.3PL	кто	самогона

хæссы	чи	цы	... хъæлдзæгæй	, цингæнгæйæ
хæсс -ы	чи	цы	хъæлдзæг -æй	цин гæн -гæ -йæ
носить PRS.3SG	кто	что	веселый ABL	радость делать CONV ABL

Родственники окружают мальчика, кто пироги приносит, кто араку... веселясь, радуясь.

19 Æмæ	махæн	та	нæ	равдыст	... гъе	уæд	хъуамæ
æмæ	махæн	=та	нæ=	ра- вдыст	гъе	уæд	хъуамæ
и	мы.DAT	=же	POSS.1PL=	PV показывать	ну	тогда	нужно

равдыстайккам	дæлæ	уыцы	адæмæн	мæнæ	кæхц
ра- вдыст	-айккам	дæлæ	уыцы	адæм -æн	мæнæ кæхц
PV показывать	CNTRF.1PL	там.внизу	тот	люди DAT	вот миска

А наше выступление... тогда мы должны были показать для тех людей вот (этот самый) кæхц.

20 Æмæ	тынг	йед	хорз	хорз	змæлд	у
æмæ	тынг	йед	хорз	хорз	змæлд	у
и	очень	HES	хороший	хороший	движение	быть.PRS.3SG

И очень-очень хорошая эта постановка (букв. движение)

21 **Æмæ цы бакодтой** уым ?
 æмæ цы ба- код -т -ой уым
 и что PV делать TR PST.TR.3PL DemDist.IN

И вот что они там сделали?

22.1 **Фыс кусæрттаг**
 фыс кусæрттаг
 овца жертвенное животное

Жертвенный баран.

22.2 **куы йæ зыдтам мæнæ уæд хуыцаубоны**
 куы =йæ зыд -т -ам мæнæ уæд хуыцаубон -ы
 когда =3SG.ENCL.GEN знать TR PST.TR.1PL вот тогда воскресенье INESS

уызæни концерт , фæстаг номыр мах у
 уы -дзæни концерт фæстаг номыр мах у
 быть FUT.3SG концерт последний номер наш быть.PRS.3SG

И мы знали, что концерт будет в воскресенье, и последний номер наш.

23 **æмæ дзы зæронд адæм , уæлæ Зинæ , рухсаг**
 æмæ =дзы зæронд адæм уæлæ Зинæ рухс -аг
 и =3SG.ENCL.INESS старый люди вон наверху Зина свет SUF

уæд , мæгуыр
 уæд мæгуыр
 быть.IMP.3SG бедный

Там были пожилые люди, вот Зина, царствие ей небесное, бедная!

24 **Зинæ , чызджытæ дзы уыди мæнæ къæбæр**
 Зинæ чыздж -ыт -æ =дзы уыд -и мæнæ къæбæр
 Зина девочка PL NOM =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG вот пропитание

чи кæны , ахæм уæлибæхтæ чи скодтаид
 чи кæн -ы ахæм уæлибæх -т -æ чи с- код -т -айд
 кто делать PRS.3SG такой пирог с сыром PL NOM кто PV делать TR CNTRF.3SG

ахæм цæхджынтæ
 ахæм цæх -джын -т -æ
 такой соль ADJ PL NOM

Зина, там были девушки, которые могли готовить, могли сделать пироги, соленья.

25 **Уыцы йеды цæхæрайы заман уыди**
 уыцы йед -ы цæхæра -йы заман уыд -и
 тот HES INESS свёкла GEN время быть PST.INTR.3SG

цæхæраджынтæ скодтой , йедтæ ...
 цæхæраджын -т -æ с- код -т -ой йед -т -æ
 пирог с листьями свеклы PL NOM PV делать TR PST.TR.3PL HES PL NOM

уæлибæхтæ , **скодтой** , **фыс** **аргæвстой** .
уæлибæх -т -æ с- код -т -ой фыс а- ргæвст -ой
пирог с сыром PL NOM PV делать TR PST.TR.3PL овца PV забивать PST.TR.3PL

Тогда было время свеклы, они сделали пироги с листьями свеклы, с сыром, закололи барана.

26 **Физонджытæ** **скодтой** **æмæ** **хуымæтæг** **йеды** **мæнæ**
физонджы -т -æ с- код -т -ой æмæ хуымæтæг йед -ы мæнæ
шашлык PL NOM PV делать TR PST.TR.3PL и элементарный HES GEN вот

йедæй **хъæдæй** **чъиритæ** **нæ** , **фæлæ** **æцæгæй** **чъиритæ**
йед -æй хъæд -æй чъири -т -æ нæ фæлæ æцæг -æй чъири -т -æ
HES ABL бревно ABL пирог PL NOM NEG но настоящий ABL пирог PL NOM

Шашлыки сделали и не пироги из дерева, а настоящие пироги.

27 **Æмæ** **кафынц** , **иу** **ныхасæй** **акафыдысты** , **куыд**
æмæ каф -ынц иу ныхас -æй а- кафыд -ысты куыд
и танцевать PRS.3PL один слово ABL PV танцевать PST.INTR.3PL как

æмбæлди , **афтæ** .
æмбæлд -и афтæ
подобать PST.INTR.3SG так

И, одним словом, как полагалось, станцевали.

28 **Æмæ** **гъер** **чъиритæ** **рахастой** , **мæнæ** **сæ**
æмæ гъер чъири -т -æ ра- хаст -ой мæнæ =сæ
и сейчас пирог PL NOM PV носить PST.TR.3PL вот =3PL.ENCL.GEN

фенут , **фенут** **дзы** , **зæгъгæ** ,
фен -ут фен -ут =дзы зæгъ -гæ
отведать IMP.2PL отведать IMP.2PL =3SG.ENCL.ABL сказать CONV

ацаходут **дзы** , **зæгъгæ** .
ацаход -ут =дзы зæгъ -гæ
отведать IMP.2PL =3SG.ENCL.ABL сказать CONV

И вот принесли пироги, и говорят: попробуйте-попробуйте, мол

29 **Æмæ** **уæндгæ** **нæ** **кодтой** **æви** **цы** , **йед**
æмæ уæнд -гæ нæ код -т -ой æви цы йед
и осмеливаться CONV NEG делать TR PST.TR.3PL или что HES

йæ **цуры** **æрæмбырд** **сты** **йæдæн** [**или** **йедæн**
=йæ цур -ы æр- æмбырд сты йæд -æн [или йед -æн
=3SG.ENCL.GEN около INESS PV собрание быть.PRS.3PL тогда DAT HES DAT

] **табæгъæн** , **фæлæ** **нич** **æвналы** .
табæгъ -æн фæлæ нич æвнал -ы
тарелка DAT но никто трогать PRS.3SG

И то ли они боялись, собрались вокруг тарелки, но никто не трогает.

30 **Стәй йәхуыдтәг (= йәхәдәг) систа** , **әмә** , **дам** , **ма**
стәй йәхуыдтәг йәхәдәг с- ист -а әмә =дам =ма
потом PV брать PST.TR.3SG и =мол =ещё

йә , **мәнә** **фенут**
=йә мәнә фен -ут
=3SG.ENCL.GEN вот отведасть IMP.2PL

Потом он сам взял и говорит, попробуйте.

31 **Әмә дзы ацахуыста**
әмә =дзы ацахуыст -а
и =3SG.ENCL.ABL отведасть PST.TR.3SG

И сам попробовал.

32 **Тәргә кодта** , **марг марг исты сын**
тәрс -гә код -т -а марг марг исты =сын
бояться CONV делать TR PST.TR.3SG яд яд что-нибудь =3PL.ENCL.DAT

дәттыс , **куыд** , **цы у** , **әмә дзы**
дәтт -ыс куыд цы у әмә =дзы
давать PRS.2SG как что быть.PRS.3SG и =3SG.ENCL.ABL

акомдзаг кодта

а- ком дзаг код -т -а
PV рот полный делать TR PST.TR.3SG
откусить

(Тот, кто боялся, подумал: "Я же не отраву им предлагаю", и попробовал).

33 **Әмә йә иннае дәр райста** , **иннае дәр әмә**
әмә =йә иннае =дәр ра- йст -а иннае =дәр әмә
и =3SG.ENCL.GEN другой =PTCL PV брать PST.TR.3SG другой =PTCL и

, **дам** , **дзы** , **ныххәлоф** **кодтой**
=дам =дзы ных- хәлоф код -т -ой
=мол =3SG.ENCL.INESS PV алчность делать TR PST.TR.3PL

Потом другой попробовал и третий и, мол, налетели они на пироги.

34.1 **Әмә цәй чьри !**
әмә цәй чьри
и что.GEN пирог

И какие там пироги!

34.2 **Чьри дәр дзы** , **нал** **баззаци**
чьри =дәр =дзы нал ба- ззад -и
пирог =PTCL =3SG.ENCL.INESS больше.не PV оставаться PST.INTR.3SG

цæхæраджынтæ , **та бынтон** , **афтæ дзы** **иу**
 цæхæраджын -т -æ =та бынтон афтæ =дзы иу
 пирог с листьями свеклы PL NOM =же совершенно так =3SG.ENCL.INESS один

акъæмс кодта , **æрыма** (* **æрима**)
 къæмс код -т -а æры =ма æри =ма
 кусок делать TR PST.TR.3SG давать.мне.IMP.2SG =ещё давать.мне.IMP.2SG =ещё

æз дæр **акъæмс кæнон** , **æрыма** (*
 æз =дæр къæмс кæн -он æры =ма
 я =PTCL кусок делать SBJV.1SG давать.мне.IMP.2SG =ещё

æрима), **физонæг дæр афтæ** .
 æри =ма физонæг =дæр афтæ
 давать.мне.IMP.2SG =ещё шашлык =PTCL так

Пирогов не осталось, а особенно с листьями, так один откусил, дай-ка и мне попробовать, и я попробую, дай, и шашлык так же.

35 **Стæй уæд куы ахордтой** , **уæд æмдзæгъд кæнын**
 стæй уæд куы а- хорд -т -ой уæд æмдзæгъд кæн -ын
 потом тогда когда PV есть TR PST.TR.3PL тогда аплодисменты делать INF

байдыдтой

ба- йдыд -т -ой
 PV начинать/ся TR PST.TR.3PL

Затем, когда поели, начали аплодировать.

36.1 **Ай цы хабар у** ?
 ай цы хабар у
 DemProx.NOM что известие быть.PRS.3SG

Это что такое?

36.2 **Цы рцыдис** ?
 цы р- цыд -ис
 что PV идти PST.INTR.3SG

Что случилось?

37.1 **Æмæ , дам , цыфæнды куы кæнат** , **уæддæр та**
 æмæ =дам цы фæнд -ы куы кæн -ат уæддæр =та
 и =мол что хотеть PRS.3SG ведь делать SBJV.2PL все-таки =же

уæ ногæй кафын хъæуы .
 =уæ ног -æй каф -ын хъæу -ы
 =2PL.ENCL.GEN новый ABL танцевать INF быть.нужным PRS.3SG

И, говорит, что хотите делайте, все равно вам снова придется танцевать.

37.2 ногæй

ног -æй
новый ABL

Снова.

37.3 бисмæ сæ ракодтой
бис -мæ =сæ ра- код -т -ой
бис ALL =3PL.ENCL.GEN PV делать TR PST.TR.3PL

На бис их вызвали.

38 Хæрд фесты уыдæттæтгæ , фæлæ бисмæ ... æмæ ма
хæрд фе- сты уыдæттæт -т -æ фæлæ бис -мæ æмæ =ма
еда PV быть.PRS.3PL PL NOM но бис ALL и =ещё
закончить

дзы уæд ну-дыууæ минуты , æртæ минуты-ма
=дзы уæд иу - дыууæ минут -ы æртæ минут -ы - =ма
=3SG.ENCL.INESS тогда один два минута GEN три минута GEN =ещё

гъе уым бафæстиат стæм æмæ рацыдыстæм уæд
гъе уым ба- фæстиат стæм æмæ ра- цыд -ыстæм уæд
ну DemDist.IN PV задержка быть.PRS.1PL и PV идти PST.INTR.1PL тогда

Есть закончили все это, но на бис... и тогда мы еще две-три минуты там задержались еще и тогда уже вышли.

39 Ну радтой нын йед ... фыццаг бынат нын
ну рад -т -ой =нын йед фыццаг бынат =нын
HES дать TR PST.TR.3PL =1PL.ENCL.DAT HES первый место =1PL.ENCL.DAT

радтой , æмæ афтæмæй рафардæг стæм
рад -т -ой æмæ афтæмæй рафардæг стæм
дать TR PST.TR.3PL и так ушедший быть.PRS.1PL

Ну дали нам это... первое место нам дали, и так мы ушли.

40.1 Иронау ... Ауыстæн , æвзаг базонынæй хуыздæр
ирон -ау Ауыстæн æвзаг ба- зон -ын =æй хуыздæр
осетинский EQU язык PV знать INF =3SG.ENCL.GEN лучше

ницы и , æвзаг
ницы и æвзаг
ничто EXST язык

По-осетински... Ей-богу, ничего нет лучше, чем узнать язык.

40.2 æз , Зали , мæхуытгæг (= мæхæдæг) дæр афтæ фæзæгъын ...
æз Зали мæхæдæг =дæр афтæ фæ- зæгъ -ын
я Залина я.сам =PTCL так PV сказать PRS.1SG

Зали, я и сам так говорю...

41.1 Йер (* гье ныр) нæ сыхæгтæ мæнæ мæхъхъæлæттæ
 йер гье ныр нæ= сыхæг -т -æ мæнæ мæхъхъæлæт -т -æ
 сейчас ну сейчас POSS.1PL= сосед PL NOM вот ингуш PL NOM

сты , нæ .
 сты нæ
 быть.PRS.3PL PTCL

Вот у нас соседи – ингуши.

41.2 Кæд цæ æнæуый нæ ... ома , нæ уарзын ,
 кæд цæ æнæуый нæ ома нæ уарз -ын
 если 3PL.ENCL.GEN?? просто NEG то есть NEG любить PRS.1SG

зæгъгæ , нæ зæгъын , фæлæ ... нæ уарзын ... Кæд
 зæгъ -гæ нæ зæгъ -ын фæлæ нæ уарз -ын кæд
 сказать CONV NEG сказать PRS.1SG но NEG любить PRS.1SG если

сæ туг æндæр у , æндæр , уæддæр сын лæг
 сæ= туг æндæр у æндæр уæддæр =сын лæг
 POSS.3PL= кровь другой быть.PRS.3SG другой все-таки =3PL.ENCL.DAT человек

се ‘ вzag куы зонид , уæд хорз у , фæлæ
 се= вzag куы зон -ид уæд хорз у фæлæ
 POSS.3PL= язык если знать OPT.3SG тогда хороший быть.PRS.3SG но

се ‘ хсæн фæцæрæн нæй .
 се= хсæн фæ- цæр -æн нæй
 POSS.3PL= между, среди PV жить INF2 EXST.NEG

Если даже я... т.е., не говорю, не люблю их, нет... Пусть у них и кровь другая, но если бы человек знал их язык, было бы хорошо, но среди них прожить нельзя.

42 Æмæ дæ æвzag зонын дæр нæ бауадздысты ,
 æмæ =дæ æвzag зон -ын =дæр нæ ба- уадз -дзысты
 и =2SG.ENCL.GEN язык знать INF =PTCL NEG PV разрешать FUT.3PL

йæ диссаг гье уый мидæг и .
 =йæ диссаг гье уый мидæг и
 =3SG.ENCL.GEN чудо ну DemDist.GEN внутри EXST

И не позволят тебе узнать язык, вот что удивительно.

43.1 Йер хъуамæ куыд базонай ?
 йер хъуамæ куыд ба- зон -ай
 сейчас нужно как PV знать SBJV.2SG

Ну как должен узнать?

43.2 Цæцæйнагимæ ма базондзынæ , фæлæ мæхъхъæлонæн – нæа
 цæцæйнаг -имæ =ма ба- зон -дзынæ фæлæ мæхъхъæл -он -æн нæа
 чеченец COMIT =ещё PV знать FUT.2SG но ингуш ADJ DAT NEG

С чеченцем еще узнаешь, но с ингушом – нет.

44.1 **Кæсгонимæ** – **уæд** **дæ** **уым** **хъæуы**
 кæсг -он -имæ уæд =дæ уым хъæу -ы
 кабардинец ADJ COMIT тогда =2SG.ENCL.GEN DemDist.IN быть.нужным PRS.3SG

цæрын , **цæмæй æвзаг базонай** , **уым**
 цæр -ын цæмæй æвзаг ба- зон -ай уым
 жить INF чтобы язык PV знать SBJV.2SG DemDist.IN

С кабардинцем – это тебе надо там жить, чтобы язык узнать, там.

44.2 **Уый** **лæггздæр** **æвзаг у** , **æмæ йæ**
 уый лæггз -дæр æвзаг у æмæ =йæ
 DemDist.NOM ласковый COMPAR язык быть.PRS.3SG и =3SG.ENCL.GEN

базондзынæ

ба- зон -дзынæ
 PV знать FUT.2SG

Этот язык глаже, и узнаешь его.

44.3 **æз цы зæггын** ?
 æз цы зæгг -ын
 я что сказать PRS.1SG

Что я говорю?

44.4 **æвзаг зонынæй** **хуыздæр ницы и** , **фæсарæйнаг уа**
 æвзаг зон -ын -æй хуыздæр ницы и фæсарæйнаг уа
 язык знать INF ABL лучше ничто EXST иностранный быть.SBJV.3SG

англисаг уа , **немыцаг уа** , **ирон уа**
 англисаг уа немыцаг уа ирон уа
 английский быть.SBJV.3SG немецкий быть.SBJV.3SG осетинский быть.SBJV.3SG

гуырдиаг уа , **фæлæ æвзаг зонын** – **гъæйтт** , **зæггæ**
 гуырдиаг уа фæлæ æвзаг зон -ын гъæйтт зæгг -гæ
 грузин быть.SBJV.3SG но язык знать INF ну сказать CONV

Ничего нет нет лучше, чем знать язык, то ли это иностранный, будь то английский, немецкий, осетинский, грузинский, но знать язык...

45 **Диссаджы хабар у** **æвзаг базонын** , **æмæ дын**
 диссадж -ы хабар у æвзаг ба- зон -ын æмæ =дын
 чудо GEN известие быть.PRS.3SG язык PV знать INF и =2SG.ENCL.DAT

æз уый **тыххæй фæзæггын** : **ахуыр кæ** , **англисаг**
 æз уый тыххæй фæ- зæгг -ын ахуыр кæ англисаг
 я DemDist.GEN о PV сказать PRS.1SG учеба делать.IMP.2SG английский

æвзаг	уа	,	æндæр	...	хъæугæ		кæны		царды
æвзаг	уа		æндæр		хъæу	-гæ	кæн	-ы	цард
язык	быть.SBJV.3SG		другой		быть.нужным	CONV	делать	PRS.3SG	жизнь
									GEN

мидæг	уый	,	хъæугæ		кæны	
мидæг	уый		хъæу	-гæ	кæн	-ы
внутри	DemDist.NOM		быть.нужным	CONV	делать	PRS.3SG

Чудесная вещь – знать язык, и я поэтому тебе говорю: учиcь (учи), то ли английский, или другой какой...
нужно это в жизни, нужно.

46	Дæ		бон		дæ		хъуыдытæ		бамбарынгæнын
	дæ=		бон		дæ=		хъуыды	-т -æ	ба- мбар
	POSS.2SG=		возможность		POSS.2SG=		мысль	PL NOM	PV понимать
									INF
									делать
									INF

куы	уа		искаемæн	,	уæд	уый	...	уымæй	хуыздæр
куы	уа		искаем	-æн	уæд	уый		уым	-æй
если	быть.SBJV.3SG		где-либо	DAT	тогда	DemDist.NOM		DemDist	ABL
									лучше

цы **и** !
цы и
что EXST

Если будешь в состоянии передать свои мысли кому-то, то это... что лучше этого!

47	Маенæ	,	кæйдæр		загъдау	,	æз	дыгуронау	куы
	маенæ		кæй	-дæр	загъд	-ау	æз	дыгурон	-ау
	вот		кто.GEN	INDEF	сказать.PART.PST	EQU	я	дигорский	EQU
									ведь

зонын !
зон -ын
знать PRS.1SG

Как говорят, я же дигорский знаю!

48.1	Махмæ	æртæ	хуызы		дзурынц		ам	,	йæ
	махмæ	æртæ	хуыз	-ы	дзур	-ынц	ам		=йæ
	мы.ALL	три	вид	GEN	говорить	PRS.3PL	DemProx.IN		=3SG.ENCL.GEN

ныхасы	хъæд	чи	у	,	уый	æндæрхуызон
ныхас	-ы	хъæд	чи	у	уый	æндæр хуыз
слово	GEN	качество	кто	быть.PRS.3SG	DemDist.GEN	другой вид
						ADJ

у
у
быть.PRS.3SG

У нас три вида речи, разновидности.

48.2	Чи	дзы		ирон	у	,	чи	дзы
	чи	=дзы		ирон	у		чи	=дзы
	кто	=3SG.ENCL.INESS		осетинский	быть.PRS.3SG		кто	=3SG.ENCL.INESS

къуыдайраг у , чи та у дыгурон , æмæ
 къуыдайраг у чи =та у дыгурон æмæ
 кударский быть.PRS.3SG кто =же быть.PRS.3SG дигорский и

дзы алчидæр æвæццагæн æмæ ...
 =дзы алчи =дæр æвæццагæн æмæ
 =3SG.ENCL.INESS каждый =PTCL наверное и

Кто-то иронец, кто-то кударец, а кто дигорец, и наверное, каждый...

49 ЗД : – Хорз сæ зонынц уыдæттæ
 ЗД хорз =сæ зон -ынц уыдæ -ттæ
 Залина Дзудцева хороший =3PL.ENCL.GEN знать PRS.3PL DemDist.PL PL

Хорошо они это знают.

50.1 О , уыдон зонынц , нæ ?
 о уыдон зон -ынц нæ
 да DemDist.PL.GEN знать PRS.3PL PTCL

Ага, это знают, да?

50.2 Чи цы комы здæхт ... уыдæттæттæ ... Фæлæ ирон
 чи цы ком -ы здæхт уыдæттæт -т -æ фæлæ ирон
 кто что ущелье INESS поворачивать PL NOM но осетинский

æвзаг

æвзаг
 язык

Кто в каком ущелье... вот это все... Но осетинский язык... обычаи...

50.3 æгъдæуттеттæ ...
 æгъдæуттет -т -æ
 PL NOM

Обычаи...

51.1 Йер маенæ ам хабар цæй мидæг уыдзæни ?
 йер маенæ ам хабар цæй мидæг уы -дзæни
 сейчас вот DemProx.IN известие что.GEN внутри быть FUT.3SG

Вот в чем тут будет дело?

51.2 æгъдау , æгъдау , нæ ?
 æгъдау æгъдау нæ
 обычай обычай PTCL

Обычаи, обычаи, да?

51.3 æмæ раздæр хæхбæсты куы цардысты ... Дæлæ
 æмæ раздæр хæхбæст -ы куы цард -ысты дæлæ
 и вначале горная местность INESS когда жить PST.INTR.3PL там.внизу

дыууæ **бырсты** дзы , **фæстаг хатт**
 дыууæ бырст -ы =дзы уыд -и фæстаг хатт
 два вламываться GEN =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG последний раз

Тимур уыд , **къуылых Тимур** .
 Тимур уыд -и къуылых Тимур
 Тимур быть PST.INTR.3SG хромой Тимур

И раньше когда в горах жили... Два нападения было, в последний раз Тимур был, хромой Тимур.
 52 **Уый сæ куы батардга** , **уæд цыппар**
 уый =сæ куы ба- тард -т -а уæд цыппар
 DemDist.NOM =3PL.ENCL.GEN когда PV гнать TR PST.TR.3SG тогда четыре

фондзæссæдз азы хæхбæсты фæцардысты ирон
 фондз æссæдз аз -ы хæхбæст -ы фæ- цард -ысты ирон
 пять двадцать год GEN горная местность INESS PV жить PST.INTR.3PL осетинский
 сто
адæм .
 адæм
 люди

Он когда их загнал, четыре столетия прожили в горах осетины.

53 **Мæнæ , дзæбæхæй цæрæнт** , **уырысæн сæ цæрæнбон**
 мæнæ дзæбæх -æй цæр -æнт , уырыс -æн =сæ цæрæнбон
 вот хороший ABL жить IMP.3PL русский DAT =3PL.ENCL.GEN жизнь

бирæ , уыдон нын нæ уыдысты , **зæгъгæ**
 бирæ уыдон =нын нæ уыд -ысты зæгъ -гæ
 много DemDist.PL.NOM =1PL.ENCL.DAT NEG быть PST.INTR.3PL сказать CONV

, **хæрзкуынаг нæ скодтаиккой** , **бауырнæд**
 хæрз куынаг =нæ с- код -т -аиккой ба- уырн -æд
 совершенно скудный =1PL.ENCL.ABL PV делать TR CNTRF.3PL PV верить IMP.3SG

уæ .
 =уæ
 =2PL.ENCL.GEN

Вот, пусть в здравии живут долгие годы русские, если бы не они, искоренили бы нас, поверьте.

54.1 **Мæнæ Дзæуджыхъæуы фидар чи у** , **Дзæуджыхъæу** ,
 мæнæ Дзæуджыхъæу -ы фидар чи у Дзæуджыхъæу
 вот Владикавказ GEN крепость кто быть.PRS.3SG Владикавказ

уый дæр падзахи йедмæ гæсгæ вæрд
 уый =дæр падзах -ы йед -мæ гæсгæ вæрд
 DemDist.NOM =PTCL правитель GEN HES ALL в соответствии класть.PTCP.PST

æрцыди , **маæнæ** **Дзæуджыхъæуы** **фидар** .
 æр- цыд -и маæнæ Дзæуджыхъæу -ы фидар
 PV идти PST.INTR.3SG вот Владикавказ GEN крепость

Вот Владикавказская крепость, Владикавказ, это тоже по... (*приказу) правительства основана Владикавказская крепость.

54.2 **æмæ йам** (* **гъе ам**) **хъазахъхъагтæ** **чидæриддæр**
 æмæ йам гъе ам хъазахъхъ -аг -т -æ чидæриддæр
 и DemProx.IN ну DemProx.IN казак SUF PL NOM всякий

и , **гъе уыдон** **гъе уый** **тыххæй æвæрд**
 и гъе уыдон гъе уый тыххæй æвæрд
 EXST ну DemDist.PL.NOM ну DemDist.GEN для класть.PTCP.PST

æрцыдысты , **цæмæй сæ** **уæле дæлæмæ** **куы**
 æр- цыд -ысты цæмæй сæ= уæле дæлæ -мæ куы
 PV идти PST.INTR.3PL чтобы POSS.3PL= наверху там.внизу ALL когда

цæуой ...
 цæу -ой
 идти SBJV.3PL

И все казаки, которые здесь есть, они затем здесь были поставлены, чтобы когда будут сверху вниз идти (*переселяться с гор на равнину)...

55.1 **Фыццаг ам** , **хæхбæсты** **куы цардысты** , **уæд**
 фыццаг ам хæхбæст -ы куы цард -ысты уæд
 первый DemProx.IN горная местность INESS когда жить PST.INTR.3PL тогда

дзы **ногъай цардысты** **ам** , **ногъай** .
 =дзы ногъай цард -ысты ам ногъай
 =3SG.ENCL.INESS ногаец жить PST.INTR.3PL DemProx.IN ногаец

Поначалу, когда в горах жили, здесь жили ногайцы.

55.2 **Сæ** **уæлмæрдтæ** **дæр ныууагътой** .
 сæ= уæлмæрд -т -æ =дæр ныу- уагът -ой
 POSS.3PL= могила PL NOM =PTCL PV оставлять PST.TR.3PL

И могилы их остались.

56.1 **Уый** **фæстæ та дзы** **кæсæг æрбуæттон**
 уый фæстæ =та =дзы кæсæг æр- буæтт -он
 DemDist.GEN после =же =3SG.ENCL.INESS кабардинец PV PST.TR.1SG

сты **ам** .
 сты ам
 быть.PRS.3PL DemProx.IN

А потом кабардинцы здесь осели...

56.2 **æмæ иу** заман **куывд** дæр **куы** **скодтой**
 æмæ иу заман куывд =дæр куы с- код -т -ой
 и приблизительно время праздник =PTCL ведь PV делать TR PST.TR.3PL

И одно время кувд даже сделали.

56.3 **Уæлæ фæндагыл мæрдтæ арæх нæ цауы ?**
 уæлæ фæндаг -ыл мæрд -т -æ арæх нæ цау -ы
 вон наверху путь SUPER мёртвый PL NOM частый NEG идти PRS.3SG

Вот вдоль дороги могил же много?

56.4 **гъе уый , дам , кæсæджы уæлмæрдты сæрмæ**
 гъе уый =дам кæсæдж -ы уæлмæрд -т -ы сæр -мæ
 ну DemDist.NOM =мол кабардинец GEN могила PL GEN голова ALL

ацыди , фæндаг , уæлæ ног фæндаг чи у
 а- цыд -и фæндаг уæлæ ног фæндаг чи у
 PV идти PST.INTR.3SG путь вон наверху новый путь кто быть.PRS.3SG

Барбашов ныгæд кæм и , йой (= гъе уый) кæсæджы
 Барбашов ныгæд кæм и йой гъе уый кæсæдж -ы
 Барбашов хоронить где EXST DISC ну DemDist.NOM кабардинец GEN

уæлмæрдтæ уыдысты
 уæлмæрд -т -æ уыд -ысты
 могила PL NOM быть PST.INTR.3PL

Вот это, говорят, над кабардинским кладбищем прошла дорога, та, что новая, там, где Барбашов похоронен, это было кабардинское кладбище.

57 **Æмæ , дам , дзы скъуырдытæ уый тыххæй арæх**
 æмæ =дам =дзы уый тыххæй арæх
 и =мол =3SG.ENCL.INESS DemDist.GEN из-за частый

и уым
 и уым
 EXST DemDist.IN

И поэтому, говорят, там часты ... (?скъуырдытæ)

58.1 **Ома , æгъдауы тыххæй зæгъын**
 ома æгъдау -ы тыххæй зæгъ -ын
 то есть обычай GEN о сказать PRS.1SG

Т.е., я об агъдау (обычаях) говорю.

58.2 **æмæ иумæ куы цардысты , уæд ма цы зыдтой**
 æмæ иумæ куы цард -ысты уæд =ма цы зыд -т -ой
 и вместе когда жить PST.INTR.3PL тогда =ещё что знать TR PST.TR.3PL

, **фыдæлтæй сын цы баззад , цы зыдтой ...**
 фыдæл -т -æй =сын цы ба- ззад цы зыд -т -ой
 отец PL ABL =3PL.ENCL.DAT что PV оставаться что знать TR PST.TR.3PL

нумæ уыдысты æмæ сын фехалæн нæ
 иумæ уыд -ысты æмæ =сын фе- хал -æн нæ
 вместе быть PST.INTR.3PL и =3PL.ENCL.DAT PV ломать INF2 NEG

уыди æгъдауæн .
 уыд -и æгъдау -æн
 быть PST.INTR.3SG обычай DAT

И когда они вместе жили, то, что знали, то, что осталось им от предков, что знали... были вместе, и нельзя было разрушить традицию.

59.1 Уыцы хъуыддаджы ... тамако дымын ... уæлæ-ну исчи
 уыцы хъуыддадж -ы тамако дым -ын уæлæ - =иу исчи
 тот дело GEN табак курить INF вон наверху =ITER кто-либо

Уæрæсейæ куы ссыди , æмæ-ну тамако куы
 Уæрæсе -йæ куы ссыд -и æмæ =иу тамако куы
 Россия ABL когда взобратъся PST.INTR.3SG и =ITER табак когда

сдымдта , уæд диссаг сæм касти !
 с- дымд -т -а уæд диссаг =сæм каст -и
 PV курить TR PST.TR.3SG тогда чудо =3PL.ENCL.ALL смотреть PST.INTR.3SG

Здесь... курить... вот если кто-то приезжал из России, и закуривал, это казалось им удивительным!

59.2 Цы кусы ?
 цы кус -ы
 что работать PRS.3SG

Что он делает?

59.3 Йæ дзыхæй , дам , фæздаг куы цæуы , зæгъгæ
 йæ= дзых -æй =дам фæздаг куы цæу -ы зæгъ -гæ
 POSS.3SG= рот ABL =мол дым когда идти PRS.3SG сказать CONV

!

Изо рта его, говорит, дым идет!

59.4 Ай цавæр лæг у , йæ дзыхæй фæздаг
 ай цавæр лæг у йæ= дзых -æй фæздаг
 DemProx.NOM какой человек быть.PRS.3SG POSS.3SG= рот ABL дым

куы цæуы ацы лæгæн .
 куы цæу -ы ацы лæг -æн
 ведь идти PRS.3SG DemProx человек DAT

Что это за человек, у этого человека же дым изо рта идет.

60 ЗД : – Змей Горыныч .
ЗД
Залина Дзуцева

–Змей Горыныч.

61 О , ай цавæр лæг у , зæгъгæ .
о ай цавæр лæг у зæгъ -гæ
да DemProx.NOM какой человек быть.PRS.3SG сказать CONV

Что это за человек, мол.

62 Йæ æгъдау чи у , уый ... цы ма
йæ= æгъдау чи у уый цы =ма
POSS.3SG= обычай кто быть.PRS.3SG DemDist.GEN что =ещё

сын баззад , йой (* гъе уый)
=сын ба- ззад йой гъе уый
=3PL.ENCL.DAT PV оставаться DISC ну DemDist.NOM

сæвæрдтой , цæмæй бынтон сæфт ма фæкæной ,
с- æвæрд -т -ой цæмæй бынтон сæфт =ма фæ- кæн -ой
PV класть TR PST.TR.3PL чтобы совершенно исчезать =ещё PV делать SBJV.3PL

уый тыххæй та куыддæриддæр мæ бахъыгдарай ,
уый тыххæй =та куыддæриддæр =мæ ба- хъыгдар -ай
DemDist.GEN для =же как бы ни =1SG.ENCL.GEN PV мешать SBJV.2SG

мæ бинонтæй искæй , науæд мæ мыггагæй , афтæ хæст
мæ= бинон -т -æй искæй науæд мæ= мыггаг -æй афтæ хæст
POSS.1SG= семья PL ABL чей-либо а.то POSS.1SG= род ABL так война

самай , хæст , туджы хæст , науæд ...
с- амай -*0 хæст , тудж -ы хæст науæд
PV строить IMP.2SG война кровь GEN война а.то

Агъдау, то, что осталось от него, это поставили (приняли), чтобы совсем не пропасть, и поэтому как только тронешь меня, кого-то из моей семьи, или из фамилии, сразу разжигали войну, войну, кровную войну, или...

63 Йер мæнæ кафгæ нæ кæнынц , сывæллæттæ
йер мæнæ каф -гæ нæ кæн -ынц сывæллæ -тт -æ
сейчас вот танцевать CONV PTCL делать PRS.3PL ребенок PL NOM

кафгæ нæ кæнынц , гъе ныр симд сын
каф -гæ нæ кæн -ынц гъе ныр симд =сын
танцевать CONV PTCL делать PRS.3PL ну сейчас симд (танец) =3PL.ENCL.DAT

амон кафын , нæ , симд , Фатимæ нæ дæ
амон каф -ын нæ= симд Фатимæ нæ =дæ
учить танцевать INF POSS.1PL= симд (танец) Фатима NEG =2SG.ENCL.GEN

бауырндзæн , **нæ** , **фæлæ симдæй** **зындæр**
ба- уырн -дзæн нæ фæлæ симд -æй зын -дæр
PV верить FUT.3SG PTCL но симд (танец) ABL трудный COMPAR

кафын **иу** **кафт** **дæр** **нæу**
каф -ын иу кафт =дæр нæ у
танцевать INF один танец =PTCL PTCL быть.PRS.3SG

Вот, например, танцуют же они, дети же танцуют, вот показываешь им, как танцевать симд, Фатима, не поверишь, но сложнее симда никакого танца нет.

64 **Кæд зæронд чингуытæ искуы касттæ** , **зæронд мæнæ**
кæд зæронд чингу -ытæ искуы каст -тæ зæронд мæнæ
если старый книга PL когда-либо читать PST.INTR.2SG старый вот

рагон , **фысджытæй** , **ома рагон хæхбæсты** **цы**
рагон фысдж -ыт -æй ома рагон хæхбæст -ы цы
древний писатель PL ABL то есть древний горная местность INESS что

æгъдæуттæ уыди , **æмæ дзы** **чи цы**
æгъдæу -ттæ уыд -и æмæ =дзы чи цы
обычай PL быть PST.INTR.3SG и =3SG.ENCL.INESS кто что

куыста , **уый** **кæд касттæ** , **уæд йер** (*)
куыст -а уый кæд каст -тæ уæд йер
работать PST.TR.3SG DemDist.GEN если читать PST.INTR.2SG тогда сейчас

гъе ныр), **зæгъæн ис** , **æмæ уый** **хъæддагдзинад дæр**
гъе ныр зæгъ -æн ис æмæ уый хъæддаг -дзинад =дæр
ну сейчас сказать INF2 EXST и DemDist.NOM дикий AN =PTCL

уыди , **хъæхъхъаг** , **фæлæ йын** **æнæ афтæгæнгæ**
уыд -и хъæхъхъаг фæлæ =йын æнæ= афтæ гæн -гæ
быть PST.INTR.3SG злой но =3SG.ENCL.DAT без= так делать CONV

нæ уыди
нæ уыд -и
NEG быть PST.INTR.3SG

Если ты старые книги когда-нибудь читал, старые, ранних писателей, т.е. в давние времена в горах какие обычаи были, и кто что там делал, если ты об этом читал, то... можно сказать, что это дикие обычаи, жестокие, но по-другому нельзя было.

65 **Уыцы йедыл хæст** **куы нæ уыдаиккой** , **уæд**
уыцы йед -ыл хæст куы нæ уыд -аиккой уæд
тот HES SUPER держать.PTCP.PST если NEG быть CNTRF.3PL тогда

хæрсæфт **фæкодтаиккой**
хæрс сæфт фæ- код -т -аиккой
совершенно гибнуть PV делать TR CNTRF.3PL

Если бы их (обычаев) не придерживались, то от них (людей) не осталось бы следа.

66.1 **Чызгимæ** **кафы** , **нæ** ?
 чызг -имæ каф -ы нæ
 девочка COMIT танцевать PRS.3SG PTCL

Скажем, танцует с девушкой.

66.2 **Уæд** **та** **дзы** **уыди** **чегъре** , **чегъре** , **чи**
 уæд =та =дзы уыд -и чегъре чегъре чи
 тогда =же =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG посредник посредник кто

амыдта

амыд -т -а
 показывать TR PST.TR.3SG

Был там посредник, посредник, который показывал (кому с кем танцевать).

66.3 **æмæ-иу** **чегърейæ** **бакодтой** **æлхæнгæ** **дæр** –
 æмæ =иу чегъре -йæ ба- код -т -ой æлхæн -гæ =дæр
 и =ITER посредник ABL PV делать TR PST.TR.3PL купить CONV =PTCL

уæртæ **ма** **мæ** **уыцы** **чызгимæ** **акафын** **кæ**
 уæртæ =ма =мæ уыцы чызг -имæ а- каф -ын кæ
 вон =ещё =1SG.ENCL.GEN тот девочка COMIT PV танцевать INF делать.IMP.2SG

, **зæгъгæ**

зæгъ -гæ
 сказать CONV

И посредника могли купить даже – вон с той девушкой меня поставь танцевать, например.

66.4 **Лæппу-иу** **æй** **балхæдта** , **кæнæ-иу**
 лæппу - иу =æй ба- лхæд -т -а кæнæ =иу
 мальчик один =3SG.ENCL.GEN PV купить TR PST.TR.3SG или =ITER

ын **хъама** **радта** , **кæнæ** **æхсаргард** , **кæнæ** **исты**
 =ын хъама рад -т -а кæнæ æхсаргард кæнæ исты
 =3SG.ENCL.DAT кинжал дать TR PST.TR.3SG или сабля или что-нибудь

Молодой человек его покупал, или кинжал ему отдавал, или оружие, или что-то еще.

66.5 **æмæ** **ма** **мæ** **гъе** **уыцы** **чызгимæ** **акафын**
 æмæ =ма =мæ гъе уыцы чызг -имæ а- каф -ын
 и =ещё =1SG.ENCL.GEN ну тот девочка COMIT PV танцевать INF

кæн

кæн -*0 , **зæгъгæ**
 делать IMP.2SG зæгъ -гæ
 сказать CONV

Вот с этой девушкой меня поставь танцевать, мол.

67 **Æмæ-иу æй хистæртæ куыд нæ бамбарой**
 æмæ =иу =æй хистæр -т -æ куыд нæ ба- мбар -ой
 и =ITER =3SG.ENCL.GEN старший PL NOM чтобы NEG PV понимать SBJV.3PL

, **мадæлтæ фыдæлтæ йæ куыnnæ бамбарой**
 мадæл -т -æ фыдæл -т -æ =йæ куыnnæ ба- мбар -ой
 мать PL NOM отец PL NOM =3SG.ENCL.GEN как.не PV понимать SBJV.3PL

, **афтæ-иу чызджы рахуыдта уыцы лæппумæ**
 афтæ =иу чыздж -ы ра- хуынд -т -а уыцы лæппу -имæ
 так =ITER девочка GEN PV зватьcя TR PST.TR.3SG тот мальчик COMIT

кафынмæ

каф -ын -мæ
 танцевать INF ALL

И чтобы старшие не поняли, матери, отцы чтобы не поняли, так выводил он девушку с этим парнем танцевать.

68.1 **Ныр иууылдæр æрæмбырд сты æмæ чызгмæ кæсынц**
 ныр иууылдæр æр- æмбырд сты æмæ чызг -мæ кæс -ынц
 сейчас все PV собрание быть.PRS.3PL и девочка ALL читать PRS.3PL

– хиуæттæ

хиуæ -тт -æ
 свой, родной PL NOM

И вот все собрались и смотрят на девушку – родственники.

68.2 **Лæппумæ дæр кæсынц**
 лæппу -мæ =дæр кæс -ынц
 мальчик ALL =PTCL читать PRS.3PL

И на молодого человека смотрят.

69.1 **Ныдзагъуыр æм сты !**
 =æм сты
 =3SG.ENCL.ALL быть.PRS.3PL

Пялятся на него!

69.2 **Лæппу чызгимæ кафы**
 лæппу чызг -имæ каф -ы
 мальчик девочка COMIT танцевать PRS.3SG

Парень с девушкой танцует.

69.3 **Уæда ма йын йæ къахыл ныллау**
 =ма =йын йæ= къах -ыл ныл- лау -*0
 =ещё =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= нога SUPER PV стоять IMP.2SG

науæд	ма	йæм	æндæрхуызонæй	истæмæй	бакæс	
науæд	=ма	=йæм	æндæрхуызон	-æй	истæмæй	ба- кæс
а.то	=ещё	=3SG.ENCL.ALL	другой	ABL	чем-нибудь	PV
						смотреть IMP.2SG

Попробуй ей на ногу наступить, или как-то не так посмотреть на нее.

70 Бакæс	ма	йæм	науæд	ма	йыл
ба- кæс	-*0	=ма	=йæм	науæд	=ма
PV	смотреть IMP.2SG	=ещё	=3SG.ENCL.ALL	а.то	=ещё
					=3SG.ENCL.SUPER

тынгдæр	æрхæц	науæд	ма	йын	исты
тынг -дæр	æр- хæц	-*0	науæд	=ма	=йын
очень	COMPAR	PV	держать IMP.2SG	а.то	=ещё
					=3SG.ENCL.DAT
					что-нибудь

акæн	хæрзсæфт	бауыдзынæ	гъе	уырдаем
а- кæн	-*0	хæрз сæфт	ба- уы	-дзынæ
PV	делать IMP.2SG	совершенно	гибнуть	PV
			быть	FUT.2SG
			ну	туда

дæ	багæрах	кодтаид
=дæ	ба- гæрах	код -т -айд
=2SG.ENCL.GEN	PV	выстрел
		делать TR
		CNTRF.3SG

Посмотри на нее, или как-то придержи, или еще что – не миновать тебе гибели, прямо тут же застрелил бы тебя.

71 Æмæ тарстысты	ома	фæхудинаяй	тарстысты
æмæ тарст	-ысты	ома фæ- худиная	-æй тарст
и	бояться	PST.INTR.3PL	то есть
		PV	позор
		ABL	бояться
			PST.INTR.3PL

куыд фæхудинаяг	кæнон	зæгъгæ
куыд фæ- худинаяг	кæн -он	зæгъ -гæ
как	PV	позор
	делать	SBJV.1SG
		сказать
		CONV

И боялись, т.е. позора боялись, как можно опозориться, мол.

72.1 Бынтон	худинаяг	та	сын	уыди	мæнæ
бынтон	худинаяг	=та	=сын	уыд -и	мæнæ
совершенно	позор	=же	=3PL.ENCL.DAT	быть	PST.INTR.3SG
					вот

йай	(= гъе ай)
й ай	гъе ай
ну	DemProx.NOM
	ну
	DemProx.NOM

А самым позорным для них было вот это.

72.2 Мæнæ	йæ	хуылфы	чи	и	бынтон	худинаяг
мæнæ	йæ=	хуылф	-ы	чи	и	бынтон
вот	POSS.3SG=	внутренняя.часть	INESS	кто	EXST	совершенно
						позор

Вот, то, что внутри, самым позорным.

72.3 **Кæстæр уæвгæйæ дын маенæ хистæртæ кæм**
 кæстæр уæв -гæ -йæ =дын маенæ хистæр -т -æ кæм
 младший быть CONV ABL =2SG.ENCL.DAT вот старший PL NOM где

бадынц , уырдаем исчи цæугæ бакæндзæн !
 бад -ынц уырдаем исчи цæу -гæ ба- кæн -дзæн
 сидеть PRS.3PL туда кто-либо идти CONV PV делать FUT.3SG

Будучи младшим разве кто позволит себе зайти туда, где сидят старшие!

73 **Науæд ма маенæ нуазгæ дæ исчи фæнæд !**
 науæд =ма маенæ нуаз -гæ =дæ исчи фæн -æд
 а.то =ещё вот пить CONV =2SG.ENCL.GEN кто-либо PV+видеть IMP.3SG

Или вдруг тебя кто увидит пьющим!

74.1 **Кæстæртæм-иу хистæр арахъ нуазæн куы**
 кæстæр -т -æм =иу хистæр арахъ нуаз -æн куы
 младший PL ALL =ITER старший самогон пить INF2 когда
 бокал
авæрдта аходæггагæй , уæддæр-иу æй нæ
 а- вæрд -т -а аходæггаг -æй уæддæр =иу =æй нæ
 PV класть TR PST.TR.3SG отведываемое ABL все-таки =ITER =3SG.ENCL.GEN NEG

банызтой (?)
 ба- нызт -ой
 PV пить PST.TR.3PL

Когда младшим старший передавал пригубить почетный бокал, они его не выпивали.

74.2 **бануæзтой), æрæвæрдтой-иу æй , æмæ**
 ба- нуæзт -ой æр- æвæрд -т -ой иу =æй æмæ
 PV пить PST.TR.3PL PV класть TR PST.TR.3PL один =3SG.ENCL.GEN и

худинаг уыди , арахъы тæф мæ куы
 худинаг уыд -и арахъ -ы тæф =мæ куы
 позор быть PST.INTR.3SG самогон GEN запах =1SG.ENCL.ABL если

ракæла , зæггæ .
 ра- кæл -а зæгъ -гæ
 PV литься SBJV.3SG сказать CONV

Ставили (на стол), и стыдно было, вдруг, мол, от меня будет пахнуть аракой.

75.1 **Йер сæхи куыд хъахъхъæдтой ирон адæм ?**
 йер сæ= хи куыд хъахъхъæд -т -ой ирон адæм
 сейчас POSS.3PL= REFL.GEN как охранять TR PST.TR.3PL осетинский люди

Вот как себя берегли осетины?

75.2 **æнæ афтæ гæнгæ сын нæ уыди .**
 æнæ= афтæ гæн -гæ =сын нæ уыд -и
 без= так делать CONV =3PL.ENCL.DAT NEG быть PST.INTR.3SG

Без этого нельзя им было.

75.3 **æмæ йер мæнæ царды мидæг фæкьуылымпы дæ** ,
æмæ йер мæнæ цард -ы мидæг фæ- кьуылымпы =дæ
и сейчас вот жизнь GEN внутри PV помеха =2SG.ENCL.ABL

цыдæр раст нæ акодтай , **фьдми**
цы -дæр раст нæ а- код -т -ай фьд ми
что INDEF истинный NEG PV делать TR PST.TR.2SG зло поступок

бакодтай , **кайдæр** **бафхæрдтай** ,
ба- код -т -ай кай -дæр ба- фхæрд -т -ай
PV делать TR PST.TR.2SG кто.GEN INDEF PV обидеть TR PST.TR.2SG

кæмæндæр йæ хьуг адавтай , **æмæ дæ хъæу**
кæмæн -дæр йæ= хьуг а- давт -ай æмæ дæ= хъæу
кто.DAT INDEF POSS.3SG= корова PV красть PST.TR.2SG и POSS.2SG= село

базыдтой , **хъæу** .
ба- зыд -т -ой хъæу
PV знать TR PST.TR.3PL село

Вот, например, как-то сошел ты с пути истинного, что-то неправильно сделал, нахулиганил, кого-то обидел, у кого-то корову украл, и сельчане узнали это, сельчане.

75.4 **Уæ куыд ?**
уæ куыд
тогда как

Как тогда?

76.1 **Ныхас дзы уыди** , **хъæуы ныхас**
ныхас =дзы уыд -и хъæу -ы ныхас
народный суд =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG село INESS народный суд

уыди .
уыд -и
быть PST.INTR.3SG

Ныхас (народный суд) был, в селе был ныхас.

76.2 **æрæгæй ардæм дæр ма мæнæ комайы тигьыл мæнæ** ,
æрæгæй ардæм =дæр =ма мæнæ кома -йы тигь -ыл мæнæ
недавно сюда =PTCL =ещё вот GEN угол SUPER вот

уый ныхас уыди , **Фатимæ** , **ныртæккæ ныппырх**
уый ныхас уыд -и Фатимæ ныртæккæ нып- пырх
DemDist.NOM слово быть PST.INTR.3SG Фатима сейчас PV разломанный

и , **нал** **и** , **уыцы фатк** **нал** **и** .
и нал и уыцы фатк нал и
EXST больше.не EXST тот обычай больше.не EXST

Еще недавно вот на углу (? комайа – м.б. производное от имени?) ныхас был, Фатима, сейчас уже нет его, этого обычая нет.

77.1 **Æмæ исчи исты ми акодта** , **уæд-иу**
 æмæ исчи исты ми а- код -т -а уæд =иу
 и кто-либо что-нибудь поступок PV делать TR PST.TR.3SG тогда =ITER

æрæмбырд сты æмæ бауынаффæ кодтой –
 æр- æмбырд сты æмæ ба- уынаффæ код -т -ой
 PV собрание быть.PRS.3PL и PV решение, совет делать TR PST.TR.3PL

йацы (* гъе ацы) лæг адаемы æхсæн цæрынмæ нæ
 й ацы гъе ацы лæг адæм -ы æхсæн цæр -ын -мæ нæ
 ну DemProx ну DemProx человек люди GEN между, среди жить INF ALL NEG

бæззы

бæзз -ы
 годиться PRS.3SG

И когда кто-то что-то натворит, все собирались и выносили решение – этот человек не годится для того, чтобы жить среди людей.

77.2 **æмæ-иу уынаффæ рахастой** **иууылдæр иумæ** , **алы**
 æмæ =иу уынаффæ ра- хаст -ой иууылдæр иумæ алы
 и =ITER решение, совет PV носить PST.TR.3PL все вместе каждый

мыггагæй дæр дзы уыди лæг , **кæнæ хистæр**
 мыггаг -æй =дæр =дзы уыд -и лæг кæнæ хистæр
 род ABL =PTCL =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG мужчина или старший

, **кæнæ кæстæр**
 кæнæ кæстæр
 или младший

И выносили решение все вместе, из всех фамилий там был мужчина, либо старший, либо младший.

78 **Æмæ-иу уынаффæ рахастой** – **йацы лæджы** ...
 æмæ =иу уынаффæ ра- хаст -ой й ацы лæдж -ы
 и =ITER решение, совет PV носить PST.TR.3PL ну DemProx человек GEN

кæнæ йæхуыддæг (= йæхæдæг) цы æвзæрдзинад ракодта ,
 кæнæ йæхуыддæг йæхæдæг цы æвзæр -дзинад ра- код -т -а
 или он.сам он.сам что плохой AN PV делать TR PST.TR.3SG

уымаæ гæсгæ , **кæнæ йын йæхи** , **кæнæ**
 уы -мæ гæсгæ кæнæ =йын йæ= хи кæнæ
 DemDist ALL в соответствии или =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= REFL.GEN или

æд бинонтæ , **кæд йæ бинонтæ дæр ахæмтæ**
 æд= бинон -т -æ кæд йæ= бинон -т -æ =дæр ахæм -т -æ
 с= семья PL NOM если POSS.3SG= семья PL NOM =PTCL такой PL NOM

сты	,	уæд-иу	æй	уыцы	комæй
сты		уæд =иу	=æй	уыцы	ком -æй
быть.PRS.3PL		тогда =ITER	=3SG.ENCL.GEN	тот	ущелье ABL

ратардтой	,	æмæ-иу	иннæ	кæмттæн	дæр
ра- тард -т -ой		æмæ =иу	иннæ	кæм -тт -æн	=дæр
PV гнать TR PST.TR.3PL		и =ITER	другой	ущелье PL INF2	=PTCL

загътой	,	уыцы	лæг	хæдзармæ	уадзинаг
загът -ой		уыцы	лæг	хæдзар -мæ	уадз -инаг
сказать PST.TR.3PL		тот	человек	дом ALL	разрешать PTCP.FUT

нау
на у
NEG быть.PRS.3SG

И выносили решение – этого человека... или его одного, в соответствии с тем преступлением, которое он совершил, или вместе с семьей, если семья его такая же, выгоняли из этого ущелья, и в других ущельях сообщали, этого человека в дом пускать нельзя.

79 **ЗД** : – **Хьоды** , **на** ?
ЗД хьоды на
Залина Дзуцева бойкот PTCL

Хьоды (бойкот), да?

80.1 О	,	æмæ-иу	ыл	бакодтой	хьоды
о		æмæ =иу	=ыл	ба- код -т -ой	хьоды
да		и =ITER	=3SG.ENCL.SUPER	PV делать TR PST.TR.3PL	бойкот

Да, и отрекались от них.

80.2 Йам	(*	гъе	ам)	Джызæлмаæ	ахæм	адæмтæй	... æз
й ам		гъе	ам		Джызæл -мæ	ахæм	адæм -т -æй	æз
ну DemProx.IN		ну	DemProx.IN		Гизель ALL	такой	люди PL ABL	я

сæ	зонын	...
=сæ	зон -ын	
=3PL.ENCL.GEN	знать PRS.1SG	

Здесь, в Гизели из этих людей... я их знаю...

81 ЗД	:-	Иууылдæр	сæ	зонынц
ЗД		Иу =уыл	=дæр =сæ	зон -ынц
Залина Дзуцева		один =2PL.ENCL.SUPER	=PTCL =3PL.ENCL.GEN	знать PRS.3PL

цæмæ	сæ	хьæуы	дзурын	!
цæмæ	=сæ	хьæу -ы	дзур -ын	
что.ALL	=3PL.ENCL.GEN	быть.нужным PRS.3SG	говорить INF	

Все их знают, зачем их называть!

82.1 **Уыди** **дзы** **ахæм** **адæм** **дæр** .
уыд -и =дзы ахæм адæм =дæр
быть PST.INTR.3SG =3SG.ENCL.INESS такой люди =PTCL

И такие люди были.

82.2 **Ома** , **цæмæй** **йæ** **зоной** , **Залинаæ** , **ды** **дæр**
ома цæмæй =йæ зон -ой Залинаæ ды =дæр
то есть чтобы =3SG.ENCL.GEN знать SBJV.3PL Залина ты =PTCL

æй **цæмæй** **зонай** ... **æмæ** **кæмдæр** **кæйдæр**
=æй цæмæй зон -ай æмæ кæм -дæр кæй -дæр
=3SG.ENCL.GEN чтобы знать SBJV.2SG и где INDEF кто.GEN INDEF

бахъыгдæрдта , **æмæ** **йын** **хъæуы** **æхсæн** ,
ба- хъыг дæрдт -а æмæ =йын хъæу -ы æхсæн
PV горе содержать PST.TR.3SG и =3SG.ENCL.DAT село PRS.3SG между, среди

æхсæн ... **Сыхæй** **сыхмæ** **йын** **цæрæн**
æхсæн сых -æй сых =мæ =йын цæр -æн
между, среди квартал ABL квартал =1SG.ENCL.ABL =3SG.ENCL.DAT жить INF2

нæй , **æмæ-иу** **йæ** **иуфарс** **æрцæрын**
нæй æмæ =иу йæ= иу фарс æр- цæр -ын
EXST.NEG и =ITER POSS.3SG= один сторона PV жить INF

кодтой , **бынтон** **хæрзсæфт** **куыннаæ** **фæуа** ,
код -т -ой бынтон хæрз сæфт куыннаæ фæ- уа
делать TR PST.TR.3PL совершенно совершенно гибнуть как.не PV быть.SBJV.3SG

æмæ-иу **æм** **дардæй** **кастысты**
æмæ =иу =æм дард -æй каст -ысты
и =ITER =3SG.ENCL.ALL далекий ABL смотреть PST.INTR.3PL

Т.е., чтобы вы знали, Залина, и ты чтобы знала... и где-то кому-то он навредил, и в селе... Ни в одной, ни в другой части села ему жить нельзя, и поселяли его в стороне, чтобы он совсем не пропал, и смотрели издалека на него.

83 **Уымæ** **хонæг** **дæр** **нич** **æрвыста** ,
уы -мæ хон -æг =дæр нич æрвыст -а
DemDist ALL называть PTCP.PRS =PTCL никто посылать PST.TR.3SG

уымæ **иу** **хъуыддаджы** **фæдыл** **дæр** **йæм** **нич**
уы -мæ иу хъуыддадж -ы фæд -ыл =дæр =йæм нич
DemDist ALL один дело GEN след SUPER =PTCL =3SG.ENCL.ALL никто

æрвыста , **адæмыл** **нымад** **нæ** **уыди** ,
æрвыст -а адæм -ыл нымад нæ уыд -и
посылать PST.TR.3SG люди SUPER счет NEG быть PST.INTR.3SG

мыггагыл **нымад нæ** **уыди** ...
 мыггаг -ыл нымад нæ уыд -и
 род SUPER счет NEG быть PST.INTR.3SG

Его никто не звал, ни на одно мероприятие его не звали, люди с ним не считались, фамилия с ним не считалась...

84.1 **Æмæ сæхи** , **æгъдау ома** , **сæхи** **афтæмæй**
 æмæ сæ= хи æгъдау ома сæ= хи афтæмæй
 и POSS.3PL= REFL.GEN обычай то есть POSS.3PL= REFL.GEN так

йед кодтой , **ома хызтой** **æдзæллагдзинадæй** ,
 йед код -т -ой ома хызт -ой æдзæллаг -дзинад -æй
 HES делать TR PST.TR.3PL то есть беречь PST.TR.3PL безалаберный AN ABL

æгаддзинадæй **сæхи** **хъахъхъæдтой**
 æгад -дзинад -æй сæ= хи хъахъхъæд -т -ой
 позор AN ABL POSS.3PL= REFL.GEN охранять TR PST.TR.3PL

И себя, т.е. с помощью обычая, себя так оберегали от небрежности, от позора себя берегли.

84.2 **Гъе уыцы хорздзинад** **сæм** **уыди**
 гъе уыцы хорз -дзинад =сæм уыд -и
 ну тот хороший AN =3PL.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

Вот это хорошее качество было у них.

85 **Æртæккæйы замантæ** **æндæрхуызон** **замантæ** **сты** ,
 æртæккæ -йы заман -т -æ æндæр хуыз -он заман -т -æ сты
 сейчас GEN время PL NOM другой вид ADJ время PL NOM быть.PRS.3PL

уыдæттæдтæ **кæд æмæ кæд уыдысты** !
 уыдæ -тт -ед -тæ кæд æмæ кæд уыд -ысты
 DemDist.PL PL ASSOC PL когда и когда быть PST.INTR.3PL

Сейчас времена другие, это все вон когда было!

86.1 **Уыцы æгъдау чи у** , **уымæн** **абон** **уа** ,
 уыцы æгъдау чи у уым -æн абон уа
 тот обычай кто быть.PRS.3SG DemDist DAT сегодня быть.SBJV.3SG

райсом уа , **уæддæр ын** **æнæпырхгæнгæ**
 райсом уа уæддæр =ын æнæ= пырх гæн -гæ
 завтра быть.SBJV.3SG все-таки =3SG.ENCL.DAT без= разломанный делать CONV

нæ вæййы **æгъдауæн** **дæр** , **Фатимæ** , **адæм** ... **адæмы**
 нæ вæйй -ы æгъдау -æн =дæр Фатимæ адæм адæм -ы
 NEG бывать PRS.3SG обычай DAT =PTCL Фатима люди люди GEN

хсæн **куы** **цæрай** , **уæд** **иуæй** **хабары** **мидæг** **и** ...
 хсæн куы цæр -ай уæд иу -æй хабар -ы мидæг и
 между, среди когда жить SBJV.2SG тогда один ABL известие GEN внутри EXST

Паддзахады ис фыстæг , фыстæг , нæ ?
 паддзахад -ы ис фыстæг фыстæг нæ
 государство INESS EXST документ документ PTCL

Этому обычаю, сегодня ли, завтра все равно приходит конец, Фатима, люди... Среди людей когда живешь, то, с одной стороны.... В правительстве есть документ, документ, да?

86.2 Конституци хуыйны , царды уаг куыд аразгæ
 конституци хуыйн -ы цард -ы уаг куыд араз -гæ
 конституция зваться PRS.3SG жизнь GEN порядок как делать CONV

у , æмæ уымæ гæсгæ куы цæрай ,
 у æмæ уы -мæ гæсгæ куы цæр -ай
 быть.PRS.3SG и DemDist ALL в соответствии если жить SBJV.2SG

уымæ гæсгæ , уæд дæ æгъдау чи у ...
 уы -мæ гæсгæ уæд =дæ æгъдау чи у
 DemDist ALL в соответствии тогда =2SG.ENCL.GEN обычай кто быть.PRS.3SG

Конституцией называется, то, как должна строиться жизнь, и если жить по ней, то и обычай...

87.1 Мæнмæ гæсгæ , Конституцимæ гæсгæ ирон адæймаг
 мæнмæ гæсгæ конституци -мæ гæсгæ ирон адæймаг
 я.ALL в соответствии конституция ALL в соответствии осетинский человек

йæ æгъдау куы кæна , æцæгæй цы у ,
 йæ= æгъдау куы кæн -а æцæг -æй цы у
 POSS.3SG= обычай если делать SBJV.3SG настоящий ABL что быть.PRS.3SG

уый куы кæна , уæд дзы æппындæр дæр
 уый куы кæн -а уæд =дзы æппындæр =дæр
 DemDist.GEN если делать SBJV.3SG тогда =3SG.ENCL.INESS совсем =PTCL

ницæмæй фæрæдийдзæн .
 ницæмæй фæ- рæдий -дзæн
 ничто.ABL PV ошибаться FUT.3SG

По-моему, если осетин обычай соблюдает по Конституции, то, что на самом деле прописано, если исполняет, то он ни в чем не ошибется.

87.2 Конституцийы дæр ницы , уæлдай дзы ницы
 конституци -йы =дæр ницы уæлдай =дзы ницы
 конституция INESS =PTCL ничто особый =3SG.ENCL.INESS ничто

фыст и .
 фыст и
 писать.PART.PST EXST

И в Конституции ничего, ничего лишнего не написано.

88.1 **Ирон цардыуаг йедтæмæ** .
 ирон цард -ы уаг йедтæмæ
 осетинский жизнь GEN порядок кроме

Кроме осетинского образа жизни.

88.2 **Æз дæлæ æфсæдты уыдтæн , бауырнаед**
 æз дæлæ æфсæд -т -ы уыд -тæн ба- уырн -æд
 я там.внизу армия PL INESS быть PST.INTR.1SG PV верить IMP.3SG

уæ , нæ , æфсады уыдтæн , зæрондæй
 =уæ нæ æфсад -ы уыд -тæн зæронд -æй
 =2PL.ENCL.GEN PTCL армия INESS быть PST.INTR.1SG старый ABL

мæ акодтой – фондз æмæ ссæдз азы
 =мæ а- код -т -ой фондз æмæ ссæдз аз -ы
 =1SG.ENCL.GEN PV делать TR PST.TR.3PL пять и двадцать год GEN

мыл цыди , афтæмæй .
 =мыл цыд -и афтæмæй
 =1SG.ENCL.SUPER идти PST.INTR.3SG так

Я был (служил) в армии, поверьте, да, был в армии, стариком меня забрали – двадцать пять лет мне было.

89 **Æмæ-иу сæхуыдтæг [сæхæдæг] дис кодтой** ...
 æмæ =иу сæхуыдтæг сæ= хæдæг дис код -т -ой
 и =ITER они.сами POSS.3PL= REFL удивление делать TR PST.TR.3PL

Ома , æз æй зонгæ нæ кодтон , мæнæй
 ома æз =æй зон -гæ нæ код -т -он мæнæй
 то есть я =3SG.ENCL.GEN знать CONV PTCL делать TR PST.TR.1SG я.ABL

хистæр у , нæ , æмæ æцæгæй хистæртæ
 хистæр у нæ æмæ æцæг -æй хистæр -т -æ
 старший быть.PRS.3SG PTCL и настоящий ABL старший PL NOM

уыдысты , йер бакасттæн сæм , æмæ
 уыд -ысты йер ба- каст -тæн =сæм æмæ
 быть PST.INTR.3PL сейчас PV смотреть PST.INTR.1SG =3PL.ENCL.ALL и

дæлæ хæсты чи фæци , ахæм тедтæ æмæ ...
 дæлæ хæст -ы чи фæци ахæм тед -т -æ æмæ
 там.внизу война INESS кто PV+быть.PRS.3SG такой и так далее PL NOM и

И они сами удивлялись. Т.е., я же знал, что он (тот или иной человек) меня старше, и на самом деле, они были старше, вот смотрел я на них, и те, например, кто на войне был и...

90.1 **Æмæ-иу куы ссæйцыди , фæнда дæ**
 æмæ =иу куы с- сæй- цыд -и фæнд -а =дæ
 и =ITER когда PV CON идти PST.INTR.3SG хотеть SBJV.3SG =2SG.ENCL.ABL

, **нæ фæнда**, **фæлæ йын** **стын** **хъæуы**
 нæ фæнд -а фæлæ =йын ст -ын хъæу -ы
 NEG хотеть SBJV.3SG но =3SG.ENCL.DAT вставить INF быть.нужным PRS.3SG

И когда он (кто-то) проходил, хочешь-не хочешь, но надо встать.

90.2 **Мæ хистæр у**, **æмæ-иу сыстадтæн**
 =мæ хистæр у æмæ =иу сы- стад -тæн
 =1SG.ENCL.ABL старший быть.PRS.3SG и =ITER PV вставить PST.INTR.1SG

Он старше меня, и я вставал.

91.1 **Стæй-йæ уынгæ нæ кæныс**, **цы кæнын**
 стæй =йæ уын -гæ нæ кæн -ыс цы кæн -ын
 потом =3SG.ENCL.GEN видеть CONV NEG делать PRS.2SG что делать INF

дæ хъæуы, **куыд кæнын дæ**
 =дæ хъæу -ы куыд кæн -ын =дæ
 =2SG.ENCL.GEN быть.нужным PRS.3SG как делать INF =2SG.ENCL.GEN

хъæуы, **уый**
 хъæу -ы уый
 быть.нужным PRS.3SG DemDist.GEN

И разве не понятно (не видишь), что следует тебе делать, как надо делать.

91.2 **Æмæ-иу дис кодтой**
 æмæ =иу дис код -т -ой
 и =ITER удивление делать TR PST.TR.3PL

И они удивлялись.

91.3 **Дæ Хуыцауы хатырæй**, **мæнæ лæппу**, **иу**
 дæ= Хуыцау -ы хатыр -æй мæнæ лæппу иу
 POSS.2SG= бог GEN прощение ABL вот мальчик один

æфхæрдзинад дæр, **дам**, **дæм куы нæ и** !
 æфхæрд -динад =дæр =дам =дæм куы нæ и
 обидеть AN =PTCL =мол =2SG.ENCL.ALL ведь NEG EXST

Боже мой, парень, никакой обиды у тебя!

91.4 **Æмæ**, **зæгъын**, **махæн**, **зæгъын**, **нæ царды**
 æмæ зæгъ -ын махæн зæгъ -ын нæ= цард -ы
 и сказать PRS.1SG мы.DAT сказать PRS.1SG POSS.1PL= жизнь GEN

уаг афтæ у
 уаг афтæ у
 порядок так быть.PRS.3SG

А я говорю, у нас уклад жизни таков.

91.5 Мæнæ диссаг !

мæнæ диссаг
вот чудо

Вот удивительно!

92 Ам ма дзы иу хабар ... Мæнæ хъæуы мидæг ,
ам =ма =дзы иу хабар мæнæ хъæу -ы мидæг
DemProx.IN =ещё =3SG.ENCL.INESS один известие вот село GEN внутри

мæнæ йер [гъе ныр] тæккæ дæр , уый размæ дæр ,
мæнæ йер гъе ныр тæккæ =дæр уый раз -мæ =дæр
вот сейчас ну сейчас как.раз =PTCL DemDist.GEN перед ALL =PTCL

æз æй æрæйæфтон , кæйдæр загъдау
æз =æй æр- æйæфт -он кæй -дæр загъд -ау
я =3SG.ENCL.GEN PV догнать PST.TR.1SG кто.GEN INDEF сказать.PART.PST EQU

, æрæджы ныххæлиу и , фехæлди уыцы
æрæджы ных- хæл иу и фе- хæлд -и уыцы
поздно, недавно PV разрушаться один EXST PV разрушаться PST.INTR.3SG тот

хабар – уырдыгыстæг ,
хабар уырдыг ыст -æг
известие вертикальное положение вставить PTCP.PRS
прямо стоящий

уырдыгыстæг
уырдыг ыст -æг
вертикальное положение вставить PTCP.PRS
прямо стоящий

И вот еще в чем тут дело... Вот внутри села, и сейчас еще, и до этого, я застал, как говорится, недавно расстроился, позабылся этот обычай – уырдыгыстæг (букв. «прямо стоящий», т.е. молодой человек, прислуживающий за столом, ухаживающий за гостями).

93.1 Уый дзæгъæлы конд нæ уыди ,
уый дзæгъæл -ы конд нæ уыд -и
DemDist.NOM напрасный INESS делать.PTCP.PST NEG быть PST.INTR.3SG

ирон фынгæн – уырдыгыстæг
ирон фынг -æн уырдыг ыст -æг
осетинский угощение DAT вертикальное положение вставить PTCP.PRS
прямо стоящий

Это не зря было придумано, за осетинским столом – уырдыгыстæг.

93.2 Уый та , зæгъæн ис , æмæ йæ йед чи
уый =та зæгъ -æн ис æмæ =йæ йед чи
DemDist.NOM =же сказать INF2 EXST и =3SG.ENCL.GEN HES кто

у , йæ ... цæмæн конд у , ома ,
у =йæ цæмæн конд у ома
быть.PRS.3SG =3SG.ENCL.GEN почему делать.PTCP.PST быть.PRS.3SG то есть

цай тыххæй æвæрд у
 цай тыххæй æвæрд у
 что.GEN для класть.PTCP.PST быть.PRS.3SG

уырдыгыстаг уый ну хабар у
 уырдыг ыст -æг уый иу хабар у
 вертикальное положение вставить PTCP.PRS DemDist.NOM один известие быть.PRS.3SG
 прямо стоящий

Можно сказать, зачем он нужен, зачем он приставлен – это одно дело.

94.1 Йер уырыссагау æй куы зæгъай , мæнæ
 йер уырыссаг -ау =æй куы зæгъ -ай мæнæ
 сейчас русский EQU =3SG.ENCL.GEN когда сказать SBJV.2SG вот

фынгыл æрбадтæ æмæ дæм
 фынг -ыл æр- бадт -æ æмæ =дæм
 стол SUPER PV сидеть.PART.PST IMPERS и =2SG.ENCL.ALL

æрбацыд æмæ дæ ныффыста ,
 æрба- цыд -*0 æмæ =дæ ныф- фыст -а
 PV идти PST.INTR.3SG и =2SG.ENCL.GEN PV писать PST.TR.3SG

уый æндæр хабар у
 уый æндæр хабар у
 DemDist.NOM другой известие быть.PRS.3SG

Вот если сказать по-русски, сел ты за стол и к тебе подошел (кто-то) и записал, это другое дело.

94.2 Ацыди , ды йын цы загътай ,
 а- цыд -и ды =йын цы загът -ай
 PV идти PST.INTR.3SG ты =3SG.ENCL.DAT что сказать PST.TR.2SG

уый дын скодта , ацыдис ,
 уый =дын с- код -т -а а- цыд -ис
 DemDist.GEN =2SG.ENCL.DAT PV делать TR PST.TR.3SG PV идти PST.INTR.3SG

скодта , æрбахаста æмæ дын
 с- код -т -а æрба- хаст -а æмæ =дын
 PV делать TR PST.TR.3SG PV носить PST.TR.3SG и =2SG.ENCL.DAT

дæ цуры сæвæрдта , æмæ дæ
 =дæ цур -ы с- æвæрд -т -а æмæ дæ=
 =2SG.ENCL.GEN около INESS PV класть TR PST.TR.3SG и POSS.2SG=

хабæрттæ кæныс
 хабæр -тт -æ кæн -ыс
 дело PL NOM делать PRS.2SG

Ушел, то, что ты ему сказал, это он сделал, ушел, сделал, принес и поставил перед тобой, и ты занят своими делами.

95.1 **Фæлæ уырдыгыстæг** **чи у** ,
 фæлæ уырдыг ыст -æг чи у
 но вертикальное положение вставить PTCP.PRS кто быть.PRS.3SG
 прямо стоящий

лæууы , **уый** **фынгмæ** **кæсы** , **йæ** **диссаг**
 лæуу -ы уый фынг -мæ кæс -ы йæ= диссаг
 стоять PRS.3SG DemDist.NOM угощение ALL смотреть PRS.3SG POSS.3SG= чудо

уый **мидаг и** , **уырдыг** .
 уый мидаг и уырдыг
 DemDist.GEN внутри EXST вертикальное положение

А вот уырдыгыстæг стоит, смотрит за столом, это и удивительно, вертикально.

95.2 **Æмæ йер галиу къухы хæцыс нæ** , **мæнæ-иу**
 æмæ йер галиу къух -ы хæц -ыс нæ мæнæ =иу
 и сейчас левый рука INESS держать PRS.2SG PTCL вот =ITER

йам [**ам**]... **стæлм-иу** **и ам** , **дондæппал**
 йам ам с- тæлм =иу и ам дондæппал
 DemProx.IN DemProx.IN PV отпечаток =ITER EXST DemProx.IN волдырь

дæр-иу **сси** **афтæ** .
 =дæр =иу сс- -и афтæ
 =PTCL =ITER PV PST.INTR.3SG так

И в левой руке ты держишь, да, отпечатывалось здесь (на руке), и волдыри образовывались.

95.3 **Æмæ кæсыс æмæ сæ уæгъд нæ уадзыс**
 æмæ кæс -ыс æмæ =сæ уæгъд нæ уадз -ыс
 и смотреть PRS.2SG и =3PL.ENCL.GEN свободный NEG оставлять PRS.2SG

, **кæмæн куыд** , **уæд та дзы** **искаемæн йæ** **зæрдæ**
 кæмæн куыд уæд =та =дзы искаем -æн йæ= зæрдæ
 кто.DAT как тогда =же =3SG.ENCL.INESS где-либо DAT POSS.3SG= сердце

бахъарм , **æмæ дон** ... **Æрыма** [**æри-ма**] ,
 ба- хъарм æмæ дон æры =ма æри =ма
 PV тепло и вода давать.мне.IMP.2SG =ещё давать.мне.IMP.2SG =ещё

зæгъгæ , **дын** **нæй** .
 зæгъ -гæ =дын нæй
 сказать CONV =2SG.ENCL.DAT EXST.NEG

И смотришь, глаз не спускаешь, кому – как, а вдруг, кому-то плохо станет, и воду... Дай, мол, тебе не скажут.

95.4 **Æмæ сæм уый кæсы** , **кæд дзы**
 æмæ =сæм уый кæс -ы кæд =дзы
 и =3PL.ENCL.ALL DemDist.NOM смотреть PRS.3SG если =3SG.ENCL.INESS

исты	цух	у	,	каед	цы	у	,	каед	...	Æмаæ
исты	цух	у		каед	цы	у		каед		Æмаæ
что-нибудь	недостаточный	быть.PRS.3SG		если	что	быть.PRS.3SG		если		и

сæм	уырдыгыстæг			каасы
=сæм	уырдыг	ыст	-æг	каас
=3PL.ENCL.ALL	вертикальное положение	вставать	PTCP.PRS	смотреть
	прямо стоящий			PRS.3SG

И он за ними смотрит, вдруг чего-то недостает, вдруг что... И уырдыгыстæг за ними смотрит.

96.1 Кæм	цы	хъæуы	,	куыд	бадын	хъæуы	,
кæм	цы	хъæу	-ы	куыд	бад	-ын	хъæу
где	что	быть.нужным	PRS.3SG	как	сидеть	INF	быть.нужным
							PRS.3SG

уый
уый
DemDist.GEN

Где что нужно, как сидеть нужно.

96.2 Раздæры	цардыуаджы		дæр	йафтæ	[афтæ]
раздæр	-ы	цард	-ы	уадж	-ы	=дæр	й афтæ
раньше	GEN	жизнь	GEN	порядок	GEN	=PTCL	ну так
							так

уыди
уыд -и
быть PST.INTR.3SG

И раньше так было положено.

96.3 Бинонтæ	сты	...	Зæгъæм	,	фондз	æфсымæрæй
бинон	-т -æ	сты	зæгъ	-æм	фондз	æфсымæр -æй
семья	PL NOM	быть.PRS.3PL	сказать	PRS.1PL	пять	брат
						ABL

цæрынц	,	хабæртгæ		бакодтой	,	алчидæр
цæр	-ынц	хабæр	-тт -æ	ба- код	-т -ой	алчи
жить	PRS.3PL	дело	PL NOM	PV	делать	TR
					PST.TR.3PL	каждый
						=PTCL

бинонтæ	ссардта	,	цæрынц	,	зæгъын	,	фондз
бинон	-т -æ	ссард	-т -а	цæр	-ынц	зæгъ	-ын
семья	PL NOM	найти	TR	PST.TR.3SG	жить	PRS.3PL	сказать
							INF
							пять

Есть семья... Скажем, пять братьев живут, все женились, обрели свои семьи, живут, скажем, пятеро.

96.4 Уæд	дзы		кастæр	чи	у	...	Уæджытæ
уæд	=дзы		кастæр	чи	у		уæджы
тогда	=3SG.ENCL.INESS	младший	кто	быть.PRS.3SG			гость
							PL NOM

æрбацыди	,	наелгоймаг	уæджытæ	уа	,	сылгоймаг
æрба- цыд	-и	наелгоймаг	уæджы	-т -æ	уа	сылгоймаг
PV	идти	PST.INTR.3SG	мужчина	гость	PL NOM	быть.SBJV.3SG
						женщина

сылгоймæгтæм	кæсы	, нæлгоймæгтæ	кæсынц
сылгоймæг -т -æм	кæс -ы	нæлгоймæг -т -æ	кæс -ынц
женщина PL ALL	смотреть PRS.3SG	мужчина PL NOM	смотреть PRS.3PL

нæлгоймæгтæм
 нæлгоймæг -т -æм
 мужчина PL ALL

И младший... Пришли гости, пусть мужчины, женщина женщин привечает, мужчины смотрят за мужчинами.

97.1 Æмæ дзы	уæд	дзурын	нæ	хъуыди
æмæ =дзы	уæд	дзур -ын	нæ	хъуыд -и
и =3SG.ENCL.INESS	тогда	говорить INF	NEG	быть.нужным PST.INTR.3SG

кæстæр	, науæд	, лæппу	, мæнæ ма	алæуу	, зæгъгæ
кæстæр	науæд	лæппу	мæнæ =ма	а- лæуу -*0	зæгъ -гæ
младший	а.то	мальчик	вот =ещё	PV стоять IMP.2SG	сказать CONV

И тогда говорить не надо было, младший, или парень, постой-ка, мол.

97.2 Уый	йæ	зыдта	, цы йæ	кæнын
уый	=йæ	зыд -т -а	цы йæ=	кæн -ын
DemDist.NOM	=3SG.ENCL.GEN	знать TR PST.TR.3SG	что POSS.3SG=	делать INF

хъæуы	хæдзары	мидæг
хъæу -ы	хæдзар -ы	мидæг
быть.нужным PRS.3SG	дом GEN	внутри

Он сам знал, что ему следует в доме делать.

97.3 Æмæ-иу	фынг	сцæгтæ	кодтой	, куы-иу
æмæ =иу	фынг	с- цæгтæ	код -т -ой	куы - =иу
и =ITER	угощение	PV готовый	делать TR PST.TR.3PL	если =ITER

æрбадтысты	, уæд	æнæмæнгæй	уырдыг
æр- бадт -ысты	уæд	æнæ= мæнг -æй	уырдыг
PV сидеть PST.INTR.3PL	тогда	без= обман ABL	вертикальное положение

лæууыди	сæ	цуры	, уырдыг
лæууыд -и	=сæ	цур -ы	уырдыг
стоять PST.INTR.3SG	=3PL.ENCL.GEN	около INESS	вертикальное положение

И приготовят фынг (накроют на стол), и когда сиделись, обязательно кто-то прислуживал.

97.4 Иу	къахдзæф	дæр	ын	акæнæн	нæ	уыди
иу	къахдзæф	=дæр	=ын	а- кæн -æн	нæ	уыд -и
один шаг	=PTCL	=3SG.ENCL.DAT	PV	делать INF2	NEG	быть PST.INTR.3SG

, уæд-иу	хатыр	ракуырда	, мæнæ ауайон
уæд =иу	хатыр	ра- куырда -т -а	мæнæ а- уай -он
тогда =ITER	прошение	PV просить TR PST.TR.3SG	вот PV бегать SBJV.1SG

исчи дуармæ , дуарæй хойы , уæд , бахатыр
 исчи дуар -мæ дуар -æй хой -ы уæд ба- хатыр
 кто-либо дверь ALL дверь ABL бить PRS.3SG тогда PV прощение

кæнут , ауайон
 кæн -ут а- уай -он
 делать IMP.2PL PV бегать SBJV.1SG

И ни шагу нельзя было ступить оттуда, тогда он просил прощения, выйду, мол, кто-то в дверь стучит, в этом случае – извините, я выйду.

97.5 **Йер йæ æгъдау чи у** ...
 йер йæ= æгъдау чи у
 сейчас POSS.3SG= обычай кто быть.PRS.3SG

Вот обычай в этом...

98.1 **Зын цæрæн , зæгъгæ , Фатимæ , ирон лæгæн**
 зын цæр -æн зæгъ -гæ Фатимæ ирон лæг -æн
 трудный жить INF2 сказать CONV Фатима осетинский человек DAT

зын
 зын
 трудный

Сказать, что сложно жить, Фатима, осетину сложно.

98.2 **Йер æцæгæй**
 йер æцæг -æй
 сейчас настоящий ABL

Вот действительно.

99 **Фатима : Зын цæрæн ын уыд , зын**
 Фатима зын цæр -æн =ын уыд -*0 зын
 Фатима трудный жить INF2 =3SG.ENCL.DAT быть PST.INTR.3SG трудный

цард
 цард
 жизнь

Фатима: Сложно ему было, сложная жизнь.

100.1 **О , гъе уыцы æгъдаутгæ кæ , раздæр сæ**
 о гъе уыцы æгъдау -тгæ кæ раздæр =сæ
 да ну тот обычай PL делать.IMP.2SG вначале =3PL.ENCL.GEN

кодтой , æмæ æртæккæ дæр уыдæттæ агурынц !
 код -т -ой æмæ æртæккæ =дæр уыдæ -тгæ агур -ынц
 делать TR PST.TR.3PL и сейчас =PTCL DemDist.PL PL искать PRS.3PL

Да, эти обычаи соблюдай, раньше их соблюдали, и сейчас еще этого требуют!

100.2 Уæлæ нæ ахуыргæндтæм куы
уæлæ нæ= ахуыр гæнд -т -æм куы
вон наверху POSS.1PL= учеба делать.PTCP.PST PL ALL когда
ученый

байхъусай , уæд « нæ ирон æгъдау , нæ
бай- хъус -ай уæд нæ= ирон æгъдау нæ=
PV слушать SBJV.2SG тогда POSS.1PL= осетинский обычай POSS.1PL=

ирон æгъдау !».
ирон æгъдау
осетинский обычай

Вон наших ученых послушаешь: «наши осетинские обычаи, наши осетинские обычаи!».

100.3 Кæцæй дын æй æрхæссон нæ
кæцæй =дын =æй æр- хæсс -он нæ=
откуда =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN PV носить SBJV.1SG POSS.1PL=

ирон æгъдау , уый ма мын бамбарын
ирон æгъдау уый =ма =мын ба- мбар -ын
осетинский обычай DemDist.GEN =ещё =1SG.ENCL.DAT PV понимать INF

кæн !
кæн -*0
делать IMP.2SG

Откуда мне тебе взять наши осетинские обычаи, объясни мне!

101.1 Фатима : Чи ма сæ ?..
Фатима Чи =ма =сæ
Фатима кто =ещё =3PL.ENCL.GEN

Фатима: Кто их еще?...

101.2 Кæй бон ма у ?
кæй бон =ма у
кто.GEN возможность =ещё быть.PRS.3SG

Кто еще может?

102.1 Цавæр !
цавæр
какой

Какое там!

102.2 Æмæ дын чи , чи дын кæны !
æмæ =дын чи чи =дын кæн -ы
и =2SG.ENCL.DAT кто кто =2SG.ENCL.DAT делать PRS.3SG

А кто тебе, кто тебе соблюдает (обычаи)!

102.3 Уым ..
уым
DemDist.IN

Там...

102.4 уæд ... мæнæ ... æфсæддон дæр æй ... Æмæ ... æгъдæуттæ
уæд мæнæ æфсæдд -он =дæр =æй Æмæ æгъдæу -ттæ
тогда вот армия ADJ =PTCL =3SG.ENCL.GEN и обычай PL

иууылдæр сты æфсæддоны хуызæн – æппындæр
иууылдæр сты æфсæдд -он -ы хуызæн æппындæр
все быть.PRS.3PL армия PST.TR.1SG GEN похожий совсем

дын сызмæлæн дын нæй , уæлдай ныхас
=дын сы- змæл -æн =дын нæй уæлдай ныхас
=2SG.ENCL.DAT PV двигаться INF2 =2SG.ENCL.DAT EXST.NEG лишний слово

кæнæн дын нæй .
кæн -æн =дын нæй
делать INF2 =2SG.ENCL.DAT EXST.NEG

... тогда... вот... словно военный... И... традиции все словно военные – совершенно нельзя сдвинуться, лишнего слова сказать нельзя.

103 Фатима : Однако цардысты , Казик , уыцы
Фатима Однако цард -ысты Казик уыцы
Фатима жить PST.INTR.3PL Казик тот

уавæрты адæм .
уавæр -т -ы адæм
условия, положение PL INESS люди

Фатима: Однако жили, Казик, в таких условиях люди.

104.1 Мæнæ диссаг !
мæнæ диссаг
вот чудо

Удивительно!

104.2 Æнæ цæргæ сын ... цардысты , æмæ
æнæ= цæр -гæ =сын цард -ысты æмæ
без= жить CONV =3PL.ENCL.DAT жить PST.INTR.3PL и

сæ ... йер афоны онг ма сæм цы
=сæ йер абон -ы онг =ма =сæм цы
=3PL.ENCL.GEN сейчас сегодня GEN до =ещё =3PL.ENCL.ALL что

хорздзинад баззади ирон адæммæ , гъе
хорз -дзинад ба- ззад -и ирон адæм -мæ гъе
хороший AN PV оставаться PST.INTR.3SG осетинский люди ALL ну

уый **уыцы** **æгъдауы** **руаджы** **баззади** , **æнæр**
уый уыцы æгъдау -ы руаджы ба- ззад -и
DemDist.NOM тот обычай GEN благодаря PV оставаться PST.INTR.3SG

ницæйы .
ницæйы
ничто.GEN

А как же не жить... жили, и... то, что до сегодняшнего дня у них, у осетин, хорошего осталось, благодаря именно этим традициям осталось, больше ничему.

105.1 **Куы** **дзы** **уыди** , **йæ** **царды** **мидæг**
куы =дзы уыд -и йæ= цард -ы мидæг
когда =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG POSS.3SG= жизнь GEN внутри

куы **уыди** **æфсарм** , **æмæ** **уый** **адæймаджы** **куы** **нæ**
куы уыд -и æфсарм æмæ уый адæймадж -ы куы нæ
когда быть PST.INTR.3SG совесть и DemDist.NOM человек GEN когда NEG

уа , **мидæгæй** **дын** **куы** **нæ** **уа** ,
уа мидæг -æй =дын куы нæ уа
быть.SBJV.3SG внутри ABL =2SG.ENCL.DAT если NEG быть.SBJV.3SG

уый **æцагæй** **цы** **у** , **æфсарм** **цы** **у** ,
уый æцаг -æй цы у æфсарм цы у
DemDist.NOM настоящий ABL что быть.PRS.3SG совесть что быть.PRS.3SG

уый **мидæгæй** **куы** **нæ** **уа** , **уæд** **марадз** **æмæ** ...
уый мидæг -æй куы нæ уа уæд марадз æмæ
DemDist.NOM внутри ABL если NEG быть.SBJV.3SG тогда ну-ка! и

кæ !
кæ
делать.IMP.2SG

Когда было, когда в жизни было место совести (стыду, чести, благодарию), и если этого нет в человеке, внутри тебя когда нет этого, то, что это действительно, что есть совесть, если этого нет внутри, иди и живи... делай (что-нибудь с этим)!

105.2 **Уæд** **нытъгъайлаг** **дæ** , **фесæфтгæ** !
уæд нытъ- тъайлаг =дæ фе- сæфт -тæ
тогда PV =2SG.ENCL.GEN PV гибнуть PST.INTR.2SG

Пропал ты тогда!

106 **Æз** **абон** **уайдзæф** **кæнынмæ** **хъавыдтæн** , **Зæлинаæ** ,
æз абон уайдзæф кæн -ын -мæ хъавыд -тæн Зæлинаæ
я сегодня упрек делать INF ALL намереваться PST.INTR.1SG Залина

дæлæ	дæ	хойæн	,	йеды	...	Хъазыбеджы	...
дæлæ	=дæ	хо	-йæн	йед	-ы	Хъазыбедж	-ы
там.внизу	=2SG.ENCL.GEN	сестра	DAT	HES	GEN	Казбек	GEN

Я сегодня хотел замечание сделать, Залина, твоей сестре, этого... Казбека...

107 **Фатима** : **Чызгæн**
 Фатима чызг -æн
 Фатима девочка DAT

Фатима: Дочке.

108.1 **Чызг** **цæмæн** ?
 чызг цæмæн
 девочка почему

Зачем дочке?

108.2 **Дæлæ** **де** **мном**
 дæлæ де= м- ном
 там.внизу POSS.2SG= вместе имя
 тезка

Вот твоей тезке.

109 **Фатимæ** : **Залинаейæн** ?
 Фатимæ Залинае -йæн
 Фатима Залина DAT

Фатима: Залине?

110.1 **Хистмæ** **æвæдза** ... **Æмæ** **ныууыфта** **йæхи** **æмæ** **ботт-ботт**
 хист -мæ æвæдза Æмæ йæ= хи æмæ
 поминки ALL всё-таки и POSS.3SG= REFL.GEN и

кæнгæ **ныццыди** **йæ** **мадимæ**
 кæн -гæ ныц- цыд -и йæ= мад -имæ
 делать CONV PV идти PST.INTR.3SG POSS.3SG= мать COMIT

На поминки... Собралась и пришла со своей матерью.

110.2 **Æмæ** **йын** , **зæгъын** , **иу-дыууæ** **ныхасы**
 æмæ =йын зæгъ -ын иу дыууæ ныхас -ы
 и =3SG.ENCL.DAT сказать PRS.1SG один два слово GEN

зæгъон , **фæлæ** **мæ** **цы** **хъуыддаг** !
 зæгъ -он фæлæ =мæ цы хъуыддаг
 сказать SBJV.1SG но =1SG.ENCL.ABL что дело

И, говорю, несколько слов скажу ей, но какое мое дело!

110.3 **Фæлæ** **мæ** **цы** **хъуыддаг** **и** , **мæхи** **цæмæн**
 фæлæ =мæ цы хъуыддаг и мæ= хи цæмæн
 но =1SG.ENCL.ABL что дело EXST POSS.1SG= REFL.GEN почему

æфхæрын кæнын !
 æфхæр -ын кæн -ын
 наказывать INF делать INF

Но какое мое дело, зачем мне себя подставлять!

111.1 **Уæд кæцæй рацыди** , **кæцæй рацыди** ,
 уæд кæцæй ра- цыд -и кæцæй ра- цыд -и
 тогда откуда PV идти PST.INTR.3SG откуда PV идти PST.INTR.3SG

уый иннаæ дæр нæ уыны , **иннаæ дæр ?**
 уый иннаæ =дæр нæ уын -ы иннаæ =дæр
 DemDist.NOM другой =PTCL NEG видеть PRS.3SG другой =PTCL

А откуда она вышла, откуда вышла, и один не видит, и другой?

111.2 **Йæ фыд дæр æй нæ федта** ?
 йæ= фыд =дæр =æй нæ фед -т -а
 POSS.3SG= отец =PTCL =3SG.ENCL.GEN NEG PV+видеть TR PST.TR.3SG

И отец ее не видел?

111.3 **Уæд ын дыууæ ныхасы зæгъ** , **кæдæм**
 уæд =ын дыууæ ныхас -ы зæгъ -*0 кæдæм
 тогда =3SG.ENCL.DAT два слово GEN сказать IMP.2SG куда

цæуыс .
 цæу -ыс
 идти PRS.2SG

Хоть два слова ей скажи, куда ты идешь.

111.4 **Æмæ уымæй райдайы** , **æгъдау дæр уырдыгæй**
 æмæ уым -æй ра- йдай -ы æгъдау =дæр уырдыгæй
 и DemDist ABL PV начинать/ся PRS.3SG обычай =PTCL оттуда

райдайы , **уырдыгæй** .
 ра- йдай -ы уырдыгæй
 PV начинать/ся PRS.3SG оттуда

И с этого начинается, с этого.

111.5 **Уæдæ æгъдау афтæ ... Гъа** , **мæнаæ** , **дæ дзыппмæ**
 уæдæ æгъдау афтæ гъа мæнаæ дæ= дзыпп -мæ
 так обычай так ну вот POSS.2SG= карман ALL

ныннал , **ама** , **Зæли** , **цас дæ**
 ны- внал -*0 а =ма Зæли цас =дæ
 PV трогать PST.INTR.3SG DemProx.NOM =ещё Залина сколько =2SG.ENCL.GEN

хъæуы , **уыйас дзы** ... **Афтæ нæу** .
 хъæу -ы уыйас =дзы афтæ нæ у
 быть.нужным PRS.3SG столько =3SG.ENCL.INESS так NEG быть.PRS.3SG

Разве агъдау так... На, вот, в карман полез, на, Зали, сколько хочешь, столько (возьми)... Не так это.

111.6 Цас дæ хъæуы , уыйас æгъдау
цас =дæ хъæу -ы уыйас æгъдау
сколько =2SG.ENCL.GEN быть.нужным PRS.3SG столько обычай

айс

а- йс -*0
PV брать IMP.2SG

Сколько хочешь, столько агъдауа возьми.

111.7 Нæ , нæ йæ райсдзынæ !
нæ нæ =йæ ра- йс -дзынæ
NEG NEG =3SG.ENCL.GEN PV брать FUT.2SG

Нет, не возьмешь!

111.8 Нæй йын !
нæй =йын
EXST.NEG =3SG.ENCL.DAT

Не получится!

112.1 Исæн нæй !
ис -æн нæй
брать INF2 EXST.NEG

Брать нельзя!

112.2 Дæхимæ куы нæ уа , уый
дæ= химæ куы нæ уа уый
POSS.2SG= REFL.ALL если NEG быть.SBJV.3SG DemDist.GEN

дæхимæ куы нæ уа , æмæ дзы
дæ= химæ куы нæ уа æмæ =дзы
POSS.2SG= REFL.ALL если NEG быть.SBJV.3SG и =3SG.ENCL.INESS

дæхи куы нæ ... йед кæнай ... Æмæ уымæй
дæ= хи куы нæ йед кæн -ай Æмæ уым -æй
POSS.2SG= REFL.GEN если NEG HES делать SBJV.2SG и DemDist ABL
если

Если у тебя у самого нет, и если ты не... И этим.

112.3 Æрмæстдæр ... йæ фыццаг цаф уый у
æрмæстдæр =йæ фыццаг цаф уый у
только =3SG.ENCL.GEN первый удар DemDist.NOM быть.PRS.3SG

Только... первый удар этот и есть.

112.4 Йер мæнæ царды мидæг , чи фæнды уæд ,
йер мæнæ цард -ы мидæг чи фæнд -ы уæд
сейчас вот жизнь GEN внутри кто хотеть PRS.3SG тогда

фæнды	мæнæ	уырыссæгтæ	,	фæнды	англисæгтæ	,
фæнд -ы	мæнæ	уырыссæг -т -æ		фæнд -ы	англисæг -т -æ	
хотеть PRS.3SG	вот	русский PL NOM		хотеть PRS.3SG	английский PL NOM	

фæнды	французæгтæ	–	уый	сæм	куы	нæ
фæнд -ы	французæг -т -æ		уый	=сæм	куы	нæ
хотеть PRS.3SG	французский PL NOM		DemDist.GEN	=3PL.ENCL.ALL	если	NEG

уа	,	гъе	уыцы	æгъдау	,	æгъдау	сæм	куы	нæ
уа		гъе	уыцы	æгъдау		æгъдау	=сæм	куы	нæ
быть.SBJV.3SG		ну	тот	обычай		обычай	=3PL.ENCL.ALL	если	NEG

уа	,	уæд	зын	у	,	Фатимæ	,	Хуыцауæй
уа		уæд	зын	у		Фатимæ		Хуыцау -æй
быть.SBJV.3SG		тогда	трудный	быть.PRS.3SG		Фатима		бог ABL

дæ	бауырнад	,	зын	цæрæн	у	.
=дæ	ба- уырн -æд		зын	цæр -æн	у	
=2SG.ENCL.GEN	PV верить IMP.3SG		трудный	жить INF2	быть.PRS.3SG	

Вот в жизни, кто угодно пусть будет, пусть русский, или англичанен, либо француз – если этого нет, этого æгъдау, то сложно, Фатима, клянусь Богом, сложно жить.

113.1 Иугыщыл	истæмæй	лæг	хъуамæ	æфсæрмы	кæна
иу гыщыл	истæмæй	лæг	хъуамæ	æфсæрм -ы	кæн -а
один маленький	чем-нибудь	человек	нужно	стыд GEN	делать SBJV.3SG

царды	мидæг	.
цард -ы	мидæг	
жизнь GEN	внутри	

Немножко чего-то человек должен стесняться в жизни.

113.2 Дæуæй	афтæ	...	Махмæ	куыд	у	?
дæуæй	афтæ		махмæ	куыд	у	
ты.ABL	так		мы.ALL	как	быть.PRS.3SG	

А ты думаешь... У нас как?

113.3 Хорз	адæм	,	махмæ	афтæ	у	,	мæнæ	хъæуы	мидæг	,
хорз	адæм		махмæ	афтæ	у		мæнæ	хъæу -ы	мидæг	
хороший	люди		мы.ALL	так	быть.PRS.3SG		вот	село GEN	внутри	

йер	хъæуы	цæрæм	æмæ	дзы	цал	цæрæджы
йер	хъæу -ы	цæр -æм	æмæ	=дзы	цал	цæрæдж -ы
сейчас	село INESS	жить PRS.1PL	и	=3SG.ENCL.INESS	сколько	житель GEN

и !
и
EXST

Люди добрые, у нас так, вот в селе, вот живем в селе, и сколько здесь сельчан!

113.4 **Сты** , **бирæ** **сты** , **бонæй-бон** **фылдæрæй-фылдæр**
 сты бирæ сты бон -æй бон фылдæр -æй фылдæр
 быть.PRS.3PL много быть.PRS.3PL день ABL день больше ABL больше

кæнæм , **уый** **тыххæй æмæ бæстæ змæст**
 кæн -æм уый тыххæй æмæ бæстæ змæст
 делать PRS.1PL DemDist.GEN из-за и мир, свет бунтовать.PART.PST

у , **æмæ нæм** **уæлæ** **Хуссарæй** **дæр** **лидзынц**
 у æмæ =нæм уæлæ хуссар -æй =дæр лидз -ынц
 быть.PRS.3SG и =1PL.ENCL.ALL вон наверху юг ABL =PTCL бежать PRS.3PL

, **дæлæ** **нæм** **иннæ бæстæтæй** **дæр** , **Астæуккаг**
 дæлæ =нæм иннæ бæстæ -т -æй =дæр астæу -ккаг
 там.внизу =1PL.ENCL.ALL другой местность PL ABL =PTCL середина SUF

Азийæ **дæр** , **лидзынц** .
 Ази -йæ =дæр лидз -ынц
 Азия ABL =PTCL бежать PRS.3PL

Много их, изо дня в день все больше и больше нас, потому что смутно (беспорядки) в мире, и к нам и из Южной Осетии бегут, и из других стран, из Средней Азии тоже бегут.

114.1 **Гыццыл** **дзы** **исчи** **над** **куы** **фæвæййы** , **уæд**
 гыццыл =дзы исчи над куы фæ- вæйй -ы уæд
 маленький =3SG.ENCL.INESS кто-либо бить когда PV бывать PRS.3SG тогда

Ирыстыны **æрбакуыси** **вæййынц** , **йам** [**ам**] .
 Ирыстон -ы æрба- куыси вæйй -ынц йам ам
 Осетия INESS PV появление бывать PRS.3PL DemProx.IN DemProx.IN

Немного кого прибьют, они в Осетию бегут.

114.2 **Æмæ мах** **ахæм** **адаемы хатт** **стæм** **æмæ тæргæ**
 æмæ мах ахæм адаем -ы хатт стæм æмæ тæр -гæ
 и мы.NOM такой люди GEN раз быть.PRS.1PL и гнать CONV
 народность

никæйы **кæнæм** , **æгайтдæрма** **цауынц** **ардæм** .
 никæй -ы кæн -æм æгайт =дæр =ма цауу -ынц ардæм
 никто.GEN GEN делать PRS.1PL отлично =PTCL =ещё идти PRS.3PL сюда

А мы такой народ, что никого не прогоняем, хорошо, что идут сюда.

115.1 **Цы** **нæм** **и** , **уый** – **табуафси** , **Фатима** .
 цы =нæм и уый табуафси Фатима
 что =1PL.ENCL.ALL EXST DemDist.GEN пожалуйста Фатима

Что есть у нас, это – пожалуйста, Фатима.

115.2 **Искуы** **мæнæ** **ам** , **сомихæгтæ** **цыди** , **æмæ**
 искуы мæнæ ам сомихæг -т -æ цыд -и æмæ
 когда-либо вот DemProx.IN армянин PL NOM идти PST.INTR.3SG и

сæм	искуы	сдзырдтай	сомихæгтæм	?
=сæм	искуы	с- дзырд -т -ай	сомихæг -т -æм	
=3PL.ENCL.ALL	когда-либо	PV говорить TR PST.TR.2SG	армянин PL ALL	

Когда-либо вот здесь, армяне шли, и когда-нибудь ты им что-нибудь сказала?

115.3 Мах	мæнæ	...	æрбацæуынц	æмæ	...	Дæлæ	Нукри	чи
мах	мæнæ		æрба- цæу -ынц	æмæ		дæлæ	Нукри	чи
мы.NOM	вот		PV идти PRS.3PL	и		там.внизу	Нукри	кто

у	,	нæ	,	æрæджы	йæ	нал
у		нæ		æрæджы	=йæ	нал
быть.PRS.3SG		PTCL		поздно, недавно	=3SG.ENCL.GEN	больше.не

фенын	,	кæд	æй	исчи	иннæтæй
фен	-ын	кæд	=æй	исчи	иннæ -т -æй
PV+видеть PRS.1SG		если	=3SG.ENCL.GEN	кто-либо	другой PL ABL

ныххоста	,	уæддæр	бæрæг	нæй	,	гуырдиаг	дæ
ных- хост -а		уæддæр	бæрæг	нæй		гуырдиаг	=дæ
PV бить PST.TR.3SG		все-таки	известный	EXST.NEG		грузин	=2SG.ENCL.GEN

, **загъгæ** .

загъ	-гæ
сказать	CONV

Мы вот... приходят и... Вот этот самый Нукри, уже некоторое время не вижу его, может быть, кто побил его, не известно, мол, грузин ты.

115.4 Йер	хъуамæ	уый	куыд	бахъыгдарай	?
йер	хъуамæ	уый	куыд	ба- хъыгдар -ай	
сейчас	нужно	DemDist.GEN	как	PV мешать SBJV.2SG	

Вот как можно его обидеть?

115.5 Æмæ	нæм	ахæм	...	йед	нæй	махмæ	,	мæнæ	искаейы
æмæ	=нæм	ахæм		йед	нæй	махмæ		мæнæ	искаей -ы
и	=1PL.ENCL.ALL	такой		HES	EXST.NEG	мы.ALL		вот	чей-либо GEN

бахъыгдарай

ба- хъыгдар -ай
PV мешать SBJV.2SG

И у нас этого... нет у нас того, чтобы кого-нибудь обидеть.

115.6 Ахъуыдыгæнгæйæ	,	хъæугæ	та	цæмæн	кæны	
а- хъуыды гæн -гæ -йæ		хъæу	-гæ	=та	цæмæн	кæн -ы
PV мысль делать CONV ABL		быть.нужным CONV	=же	почему	делать PRS.3SG	

гъе	уый	,	хъыгдардзинад	цæмæн	хъæуы	?
гъе	уый		хъыг дард -дзинад	цæмæн	хъæу	-ы
ну	DemDist.GEN		горе далекий AN	почему	быть.нужным PRS.3SG	

А если подумать, нужно-то это, обижать зачем нужно?

116 **Фатима** : **Ницæмæн** .
Фатима ницæмæн
Фатима ничто.DAT

Незачем.

117.1 **Зали** , **а** **дунейы** , **Юля** , **Хуыцау** **адæмы** **гъе**
Зали а дуне -йы Юля Хуыцау адæм -ы гъе
Залина DemProх мир, вселенная GEN Юля бог люди GEN ну

уый **тыххæй** **сфæлдыста** , **цæмæй** **цæргæ** **кæна**
уый тыххæй с- фæлдыст -а цæмæй цæр -гæ кæн -а
DemDist.GEN для PV создавать PST.TR.3SG чтобы жить CONV делать SBJV.3SG

ацæгæй , **цæргæ** .
ацæгæй цæр -гæ
жить CONV

Зали, на этой земле, Юля, Бог для того создал людей, чтобы он [человек] жил, жил.

117.2 **Цæргæ** **та** **куыд** ?
цæр -гæ =та куыд
жить CONV =же как

А как жить?

117.3 **Иу** **ныхасæй** , **æз** **æй** **афтæ** **æмбарын** , **дæ**
иу ныхас -æй æз =æй афтæ æмбар -ын дæ=
один слово ABL я =3SG.ENCL.GEN так понимать PRS.1SG POSS.2SG=

зæрдæйы **марг** **ма** **дар** .
зæрдæ -йы марг ма дар -*0
сердце INESS яд NEG содержать IMP.2SG

Словом, я так понимаю, в сердце зла не держи.

118 **Фатима** : **О** , **о** !
Фатима о о
Фатима да да

Фатима: Да, да!

119.1 **Кæмæфæнды** **дзы** **куы** **смæсты** **уай** ,
кæмæ фæнд -ы =дзы куы с- маэсты уай -*0
кто.ALL хотеть GEN =3SG.ENCL.ABL если PV злой получаться PST.INTR.3SG

на , **уæд** **ын** **æй** **комкоммæ** **зæгъ** ,
на уæд =ын =æй комкоммæ зæгъ -*0
PTCL тогда =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN прямо сказать IMP.2SG

цайтыххæй	йæм	смæсты	дæ	уый
цай	тыххæй	=йæм	с- мæсты =дæ	уый
что.GEN	из-за	=3SG.ENCL.ALL	PV злой	=2SG.ENCL.GEN
				DemDist.GEN

На кого бы ты не разозлился, скажи ему прямо, на что именно ты разозлился.

119.2	Æмæ дын	бирæ	фенцондæр	уызæни
	æмæ =дын	бирæ	фе- нцон -дæр	уы -дзæни
	и =2SG.ENCL.DAT	много	PV легкий	COMPAR
			быть	FUT.3SG

И гораздо легче тебе станет.

120.1	Æцæгæй	йын	æй	зæгъ	афтæ
	æцæг -æй	=йын	=æй	зæгъ -*0	афтæ
	настоящий	ABL	=3SG.ENCL.DAT	=3SG.ENCL.GEN	сказать IMP.2SG
					так

у
у
быть.PRS.3SG

Правду ему скажи, так оно.

120.2	Æмæ цы ?
	æмæ цы
	и что

И что?

120.3	Уым	диссагæй	ницы	и
	уым	диссаг -æй	ницы	и
	DemDist.IN	чудо	ABL	ничто
				EXST

В этом ничего удивительного нет.

120.4	Æмæ дæм	уыцы-иу	хæпп	скæндзæн	фæлæ	стæй
	æмæ =дæм	уыцы =иу	хæпп с- кæн -дзæн		фæлæ	стæй
	и =2SG.ENCL.ALL	тот	=ITER	эй!	PV	делать
						FUT.3SG
					но	потом

куы	ахъуыды	кæна	æмæ	мын	раст	куы
куы	а- хъуыды	кæн -а	æмæ =мын		раст	куы
когда	PV	мысль	делать	и	=1SG.ENCL.DAT	истинный
			SBJV.3SG			ведь

загъта
загът -а
сказать PST.TR.3SG

И он тут же огрызнется, но потом, когда подумает, а правду же он мне сказал.

120.5	Æмæ ныхъхъус	уызæни
	æмæ ныхъ- хъус	уы -дзæни
	и PV	слушать
		быть
		FUT.3SG

И замолкнет.

120.6 **Æндæр цы**

ændær цы
другой что

Что же еще.

120.7 **Йам** [**ам**] **цæрæм** , **æз æй** **мæнæ**
 йам ам цæр -æм æз =æй мæнæ
 DemProx.IN DemProx.IN жить PRS.1PL я =3SG.ENCL.GEN вот

ацы адаемæн дзурын , **йой** [**гъе уый**] **тыххæй**
 ацы адæм -æн дзур -ын йой [гъе уый тыххæй
 DemProx люди DAT говорить PRS.1SG DISC ну DemDist.GEN для

сты , **цæмæй иугыццыл** **ирон** **адæймаджы**
 сты цæмæй иу гыццыл ирон адæймадж -ы
 быть.PRS.3PL чтобы один маленький осетинский человек GEN

цардыуаг бамбарой
 цард -ы уаг ба- мбар -ой
 жизнь GEN порядок PV понимать SBJV.3PL

Здесь живем, я говорю этим людям, они здесь для того, чтобы немного понять уклад жизни осетин.

121.1 **Йер дзы** **исчи** , **ацы хæдзары фарн**
 йер =дзы исчи ацы хæдзар -ы фарн
 сейчас =3SG.ENCL.INESS кто-либо DemProx дом INESS благодать

уæд , **нæ алкæйы** **хæдзары дæр фарн**
 уæд нæ= алкæй -ы хæдзар -ы =дæр фарн
 быть.IMP.3SG POSS.1PL= каждый.GEN GEN дом INESS =PTCL благодать

уæд , **зиан куы рцæуы** , **уæд махмæ** , **Джызæлы**
 уæд зиан куы р- цæу -ы уæд махмæ Джызæл -ы
 быть.IMP.3SG беда когда PV идти PRS.3SG тогда мы.ALL Гизель INESS

афтæ у , **арвитынц** **сыхæй** **сыхмæ**
 афтæ у а- рвит -ынц сых -æй сых =мæ
 так быть.PRS.3SG PV посылать PRS.3PL квартал ABL квартал =1SG.ENCL.ABL

Вот если кто, пусть будет фарн (благодать) в этом доме, в каждом из наших домов пусть будет фарн, когда случается горе, то у нас, в Гизели, принято, отправляют от одного квартала до другого.

121.2 **Æмæ дзы** **алы хæдзарæн дæр фехъусын**
 æмæ =дзы алы хæдзар -æн =дæр фе- хъус -ын
 и =3SG.ENCL.INESS каждый дом DAT =PTCL PV слушать PRS.1SG

кæнынц , **гъе уыцы хæдзарæй** , **гъе уыцы мыккагæй** **гъе**
 кæн -ынц гъе уыцы хæдзар -æй гъе уыцы мыккаг -æй гъе
 делать PRS.3PL ну тот дом ABL ну тот род ABL ну

уый **амарди** , **алы** **хæдзарæн** .
уый а- мард -и алы хæдзар -æн
DemDist.GEN PV умирать PST.INTR.3SG каждый дом DAT

И каждому дому сообщают, из того дома, из той фамилии умер тот-то, каждому дому.

122.1 **Æмæ иуæй-иу** **хатт адæймаджы** **къухы** **уырдаем** , **зианмæ**
æмæ иу -æй =иу хатт адæймадж -ы къух -ы уырдаем зиан -мæ
и один ABL =ITER раз человек GEN рука GEN туда покойник ALL

, **ныццауын** **нæ бафты** , **Фатима** , **нæ** ?
ныц- цау -ын нæ ба- фт -ы Фатима нæ
PV идти INF NEG PV достигать PRS.3SG Фатима PTCL

И иногда у человека не получается туда, на похороны, попасть, Фатима, да?

122.2 **Æмæ йæ** , **зианджыны** , **адæймаг дыккаг хатт** , **Зали** ,
æмæ йæ= зиан -джын -ы адæймаг дыккаг хатт Зали
и POSS.3SG= покойник ADJ GEN человек второй раз Залина

куы фены , **уæд æм** **хæстæг нæ цауы** ,
куы фен -ы уæд =æм хæстæг нæ цау -ы
когда PV+видеть PRS.3SG тогда =3SG.ENCL.ALL близко NEG идти PRS.3SG

йæхи **дзы** ...
йæ= хи =дзы
POSS.3SG= REFL.GEN =3SG.ENCL.ABL

И когда его, родственника умершего, человек во второй раз, Зали, встречает, он к нему близко не подходит, себя от него...

123 **Фатима** : **Æфсæрмы** **дзы** **кæны** .
Фатима æфсæрм -ы =дзы кæн -ы
Фатима стыд GEN =3SG.ENCL.INESS делать PRS.3SG

Фатима: Стесняется его.

124.1 **О** , **æфсæрмы** , **фæлæ дын** **уæддæр дын**
о æфсæрм -ы фæлæ =дын уæддæр =дын
да стыд GEN но =2SG.ENCL.DAT все-таки =2SG.ENCL.DAT

гæнæн **нæй** .
гæнæн нæй
возможность EXST.NEG

Да, стесняется, но все равно нечего делать тебе.

124.2 **Æмæ йæм** **уæд комкоммæ бацу** : **афтæ**
æмæ =йæм уæд комкоммæ ба- цу -*0 афтæ
и =3SG.ENCL.ALL тогда прямо PV идти IMP.2SG так

рауади , **на сæмбæлдтæн**
 ра- уад -и на с- æмбæлд -тæн
 PV получаться PST.INTR.3SG NEG PV встречать PST.INTR.1SG

И идешь прямо к нему тогда: так получилось, не смог попасть.

124.3 **Фæлæ дзы вæййы азæй азмæ цыдæр бон**
 фæлæ =дзы вæйй -ы аз -æй аз -мæ цы -дæр бон
 но =3SG.ENCL.INESS бывать PRS.3SG год ABL год ALL что INDEF день

вæййы æмæ бацæудзынæ
 вæйй -ы æмæ ба- цæу -дзынæ
 бывать PRS.3SG и PV идти FUT.2SG

Но бывают в течение года какие-то дни (поминальные), и тогда придешь.

124.4 **Зиан дæр Фатимæ бауырнæд дæ зиан**
 зиан =дæр Фатимæ ба- уырн -æд =дæ зиан
 похороны =PTCL Фатима PV верить IMP.3SG =2SG.ENCL.GEN похороны

дæр бæтты адамы кæрæдзиуыл
 =дæр бæтт -ы адам -ы кæрæдзиу -ыл
 =PTCL связывать PRS.3SG люди GEN RCP SUPER

И похороны, Фатима, поверь, тоже сближают людей.

124.5 **Фæлæ æгæр кæй цæуынц зиантæ уый**
 фæлæ æгæр кæй цæу -ынц зиан -т -æ уый
 но слишком COMP идти PRS.3PL похороны PL NOM DemDist.NOM

хорз нæу
 хорз нæ у
 хороший NEG быть.PRS.3SG

Но то, что слишком часто случаются похороны – это нехорошо.

125 **Фатима : О æмæ цы гæнæн и !**
 Фатима о æмæ цы гæнæн и
 Фатима да и что возможность EXST

Фатима: А что делать!

126.1 **Хорз зиантæ æгæр бирæ кæй сты**
 хорз зиан -т -æ æгæр бирæ кæй сты
 хороший покойник PL NOM слишком много COMP быть.PRS.3PL

уый хорз нæу
 уый хорз нæ у
 DemDist.GEN хороший NEG быть.PRS.3SG

Слишком много хороших людей умирает, это нехорошо.

126.2 Цæуын та куыд нæ , куыд нæ хъæуы !
 цæу -ын =та куыд нæ куыд нæ хъæу -ы
 идти INF =же как NEG как NEG быть.нужным PRS.3SG

А как не ходить, как не надо!

126.3 Цард гъе уый тыххæй у , æмæ ды куы нæ
 цард гъе уый тыххæй у æмæ ды куы нæ
 жизнь ну DemDist.GEN для быть.PRS.3SG и ты когда NEG

ацæуай , уæд уый та райсом дæ цуры
 а- цæу -ай уæд уый =та райсом =дæ цур -ы
 PV идти SBJV.2SG тогда DemDist.NOM =же завтра =2SG.ENCL.GEN около GEN

нæ рацæудзæн .
 нæ ра- цæу -дзæн
 NEG PV идти FUT.3SG

Жизнь для этого, и если ты не пойдешь, то и он завтра к тебе не придет.

126.4 Махмæ , ирон адæммæ , афтæ у .
 махмæ ирон адæм -мæ афтæ у
 мы.ALL осетинский люди ALL так быть.PRS.3SG

У нас, у осетин, так.

126.5 Афтæ нæ æвæццагæн иууылдæр иумæ куы райсай ,
 афтæ =нæ æвæццагæн иууылдæр иумæ куы ра- йс -ай
 так =1PL.ENCL.GEN наверное все вместе если PV братъ SBJV.2SG

нæ ...
 нæ
 PTCL

Если нас всех вместе взять, да...

127 Йер зæгъæм , Юля , дæуæн дæ тьымы-тьыма
 йер зæгъ -æм Юля дæуæн дæ= тьымы-тьыма
 сейчас сказать PRS.1PL Юля ты.DAT POSS.2SG= вся родня

дын афтæ куы рафæлдахиккам , уæд æнæмæнгæй
 =дын афтæ куы ра- фæлдах -иккам уæд æнæ= мæнг -æй
 =2SG.ENCL.DAT так если PV опрокидывать OPT.1PL тогда без= обман ABL

Дзуцатимæ бавæййаг дæ .
 Дзуцца -т -имæ ба- вæйй -аг =дæ
 Дзуцев PL COMIT PV бывать PTCP.PRS2 =2SG.ENCL.GEN

Вот, скажем, Юля твои корни (родословную) рассмотреть внимательно, ты обязательно как-то доводишься Дзуцевым.

128 **Фатима** : **Бамбæрстай** **ды** ?
 Фатима ба- мбæрст -ай ды
 Фатима PV знать SBJV.2SG ты

Фатима: Поняла ты?

129.1 **Нæ йæ бамбæрстайд , æвæццагæн .**
 нæ =йæ ба- мбæрст -айд æвæццагæн
 NEG =3SG.ENCL.GEN PV знать CNTRF.3SG наверное

Не поняла она, видимо.

129.2 **Мах та афтæ стæм , ирон адæм .**
 мах =та афтæ стæм ирон адæм
 мы.NOM =же так быть.PRS.1PL осетинский люди

А мы такие, осетины.

130.1 **Æмæ афтæ у .**
 æмæ афтæ у
 и так быть.PRS.3SG

And that's how.

130.2 **Йер йæ диссаг , кæс ма .**
 йер йæ= диссаг кæс -*0 =ма
 сейчас POSS.3SG= чудо смотреть IMP.2SG =ещё

А в чем самое удивительное заключается, смотри.

130.3 **Зали , йæ диссаг уый у , Арсен ,**
 Зали йæ= диссаг уый у Арсен
 Залина POSS.3SG= чудо DemDist.GEN быть.PRS.3SG Арсен

йæ диссаг уый мидаг и , йер мах
 =йæ диссаг уый мидаг и йер мах
 =3SG.ENCL.GEN чудо DemDist.GEN внутри EXST сейчас мы.NOM

бынæттон стæм , нæ , Фатимæ .
 бынæтт -он стæм нæ Фатимæ
 место PST.TR.1SG быть.PRS.1PL PTCL Фатима

Зали, самое удивительно то, Арсен, в том удивительное, что вот мы местные, да, Фатима.

130.4 **Нæ тьымы-тьыма ам схъомыл и ,**
 нæ= тьымы-тьыма ам с- хъомыл и
 POSS.1PL= вся родня DemProx.IN PV взрослый EXST

наехи куы зонæм , гъе уæдæ нырма ам
 нæ= хи куы зон -æм гъе уæдæ ныр -мæ ам
 POSS.1PL= REFL.GEN когда знать PRS.1PL ну так сейчас ALL DemProx.IN

стæм , æмæ йер æнæхъæн Джызæл – се ‘ ппæты
 стæм æмæ йер æнæхъæн Джызæл се= ппæт -ы
 быть.PRS.1PL и сейчас весь Гизель POSS.3PL= все GEN

дзы кæцæй зонаем – фæлæ сын адæймаг сæ
 =дзы кæцæй зон -æм фæлæ =сын адæймаг сæ=
 =3PL.ENCL.ABL откуда знать PRS.1PL но =3PL.ENCL.DAT человек POSS.3PL=

науæдзæм хай зоны , хистæртæй .
 науæдз -æм хай зон -ы хистæр -т -æй
 девяносто ALL часть знать PRS.3SG старший PL ABL

Наша родословная здесь, с тех пор как себя помним, мы здесь, и все село Гизель – всех откуда знать – но девяносто процентов (людей) мы знаем, из старших.

131.1 Кæстæргы лæг уыйас нæ зоны , фæлæ
 кæстæр -т -ы лæг уыйас нæ зон -ы фæлæ
 младший PL GEN человек столько NEG знать PRS.3SG но

хистæртæй .
 хистæр -т -æй
 старший PL ABL

Младших человек не столько знает, но из старших.

131.2 Иууылдæр , йам [гъе ам] Джызæлы мæнæ афтæ
 иууылдæр йам гъе ам Джызæл -ы мæнæ афтæ
 все DemProx.IN ну DemProx.IN Гизель INESS вот так

дæр ацу , афтæ дæр ацу , афтæ дæр , æмæ
 =дæр а- цу -*0 афтæ =дæр а- цу -*0 афтæ =дæр æмæ
 =PTCL PV идти IMP.2SG так =PTCL PV идти IMP.2SG так =PTCL и

дзы лæг кæй нæ зоны , ахæм дзы
 =дзы лæг кæй нæ зон -ы ахæм =дзы
 =3SG.ENCL.ABL человек COMP NEG знать PRS.3SG такой =3SG.ENCL.INESS

нæй .
 нæй
 EXST.NEG

Все, здесь в Гизели, и так пойдти, и так пойдти, и сюда, и кого только человек не знает.

131.3 Раст зæгъгæйæ , йед ... сæ хæдзæртты ... афтæ
 раст зæгъ -гæ -йæ йед сæ= хæдзæр -тт -ы афтæ
 истинный сказать CONV ABL HES POSS.3PL= дом PL INESS так

дын куы нæ зæгъа , цом-ма мидæмæ ,
 =дын куы нæ зæгъ -а цом =ма мидæмæ
 =2SG.ENCL.DAT если NEG сказать SBJV.3SG пойддем =ещё внутрь

зæгъгæ , уæд бырсгæ бакæндзынае ?
 зæгъ -гæ уæд бырс -гæ ба- кæн -дзынае
 сказать CONV тогда вламываться CONV PV делать FUT.2SG

По правде говоря... в их домах... если он не предложит, пойдем в дом, ты разве будешь к ним ломиться?

132.1 Лæг сæ хæдзæртты нæ ваййы , фæлæ се
 лæг сæ= хæдзæр -тт -ы нæ вайй -ы фæлæ се=
 человек POSS.3PL= дом PL INESS NEG бывать PRS.3SG но POSS.3PL=

‘ пæты дæр зоны .
 пæт -ы =дæр зон -ы
 все GEN =PTCL знать PRS.3SG

Человек и не бывает у них в домах, но всех знает.

132.2 Йер дæлæ уым дæр уыдыстæм , æмæ æрæмбырд
 йер дæлæ уым =дæр уыд -ыстæм æмæ æр- æмбырд
 сейчас там.внизу DemDist.IN =PTCL быть PST.INTR.1PL и PV собрание

сты , раст зæгъгæйæ , фæлæ дзы уæддæр
 сты раст зæгъ -гæ -йæ фæлæ =дзы уæддæр
 быть.PRS.3PL истинный сказать CONV ABL но =3SG.ENCL.INESS все-таки

Валеччы Шабашовы нæ фæдтон .
 Валеччы Шабашов -ы нæ фæд -т -он
 Валера Шабашов GEN NEG PV+видеть TR PST.TR.1SG

Вот и там мы были, и собрались все, правду говоря, все равно я там Валерика Шобашова не видел.

132.3 Ау , хъусгæ йæ ... æмæ Хъыргъаты
 ау хъус -гæ =йæ æмæ Хъыргъа -т -ы
 неужели слушать CONV =3SG.ENCL.GEN и Киргуев PL GEN

Валериккæн дæр загътон , уый , зæгъын ,
 Валерикк -æн =дæр загът -он уый зæгъ -ын
 Валерикк DAT =PTCL сказать PST.TR.1SG DemDist.GEN сказать PRS.1SG

æй хъусгæ нæ фæкодта , æви цы ?
 =æй хъус -гæ нæ фæ- код -т -а æви цы
 =3SG.ENCL.GEN слушать CONV NEG PV делать TR PST.TR.3SG или что

Ну неужели и слышать он [не слышал]... и Киргуеву Валерику я сказал, не слышал он, что ли?

133 Омæ , дам , æй фехъуыста , фæлæ , дам ,
 омæ =дам =æй фæ- хъуыст -а фæлæ =дам
 ну =мол =3SG.ENCL.GEN PV слышать PST.TR.3SG но =мол

нæ зонын , йер кæм и .
 нæ зон -ын йер кæм и
 NEG знать PRS.1SG сейчас где EXST

Ну, слышал, говорит, он, но не знаю, мол, где он теперь.

134 **Фатима** : **Валерикк** дзы **зианы** **дæр** **нæ**
 Фатима Валерикк =дзы зиан -ы =дæр нæ
 Фатима Валерик =3SG.ENCL.INESS похороны INESS =PTCL NEG

уыд , **нæ** ?
 уыд -*0 нæ
 быть PST.INTR.3SG PTCL

Фатима: Валерик и на похоромах не был, да?

135 **Хьыргъатыон** ?
 Хьыргъа -т -ы -он
 Киргуев PL GEN ADJ

Киргуев?

136.1 **Фатима** : **Нæа** , **Шабашов** .
 Фатима нæа Шабашов
 Фатима NEG Шабашов

Фатима: Нет, Шобашов.

136.2 **Нæ** **уыди** ?
 нæ уыд -и
 NEG быть PST.INTR.3SG

Не был?

137 **Нæа** , **нæ** **уыди** .
 нæа нæ уыд -и
 NEG NEG быть PST.INTR.3SG

Нет, не был.

138.1 **Æмæ** **афтæ** у ... **Йер** **махмæ** , **мæнæ** **Джызæлы** , **афтæ**
 æмæ афтæ у йер махмæ , мæнæ Джызæл -ы , афтæ
 и так быть.PRS.3SG сейчас мы.ALL вот Гизель INESS так

у
 у
 быть.PRS.3SG

И вот как.. Вот у нас, здесь в Гизели, так.

138.2 **Иу** **хатт** , **иннæ** **хатт** , **æмæ** **лæг** **йæхуыдтæг** [**йæхæдæг**] **куы**
 иу хатт иннæ хатт æмæ лæг йæхуыдтæг йæхæдæг куы
 один раз другой раз и человек он.сам он.сам если

нæ ... **Ома** , **цæй** **тыххæй** **йæ** **зæгъын** ?
 нæ ома цæй тыххæй =йæ зæгъ -ын
 NEG то есть что.GEN для =3SG.ENCL.GEN сказать PRS.1SG

Один раз, второй раз, и человек если сам не... Т.е., к чему я это говорю?

138.3 **Мæ** **ныхас** **уый** **тыххæй** **у** , **æмæ** ... **зонгæ** ,
 мæ= **ныхас** **уый** **тыххæй** **у** **æмæ** **зон** **-гæ**
 POSS.1SG= слово DemDist.GEN для быть.PRS.3SG и знать CONV

ома **куыд** ?
 ома **куыд**
 то есть как

Речь моя о том, чтобы... знать, т.е. как?

138.4 **Нæй** **дзы** , **йед** **дзы** **нæй** ... **Мæнæ** **нæ**
 нæй =дзы **йед** =дзы **нæй** **мæнæ** **нæ**
 EXST.NEG =3SG.ENCL.ABL HES =3SG.ENCL.ABL EXST.NEG **вот** **NEG**

зонын , **зæгъгæ** , **уыцы** **хæдзар** **нæ** **зонын** ,
 зон **-ын** **зæгъ** **-гæ** **уыцы** **хæдзар** **нæ** **зон** **-ын**
 знать PRS.1SG сказать CONV тот дом NEG знать PRS.1SG

зæгъгæ .
 зæгъ **-гæ**
 сказать CONV

Нет этого, этого нет... Вот не знаю, мол, этот дом не знаю, скажем.

138.5 **Цæмæндæр** **мæм** **мæхимæ** **æгад** **фæкæсы**
 цæмæн **-дæр** =мæм **мæ=** **химæ** **æгад** **фæ-** **кæс** **-ы**
 почему INDEF =1SG.ENCL.ALL POSS.1SG= REFL.ALL позор PV казаться PRS.3SG

Почему-то мне самому стыдно кажется.

138.6 **Ау** , **хъуамæ** **куыд** **нæ** **йæ** **зонон** , **ам**
 ау **хъуамæ** **куыд** **нæ** =йæ **зон** **-он** **ам**
 неужели **нужно** **как** **NEG** =3SG.ENCL.GEN **знать** **SBJV.1SG** **DemProx.IN**

куы **райгуырдагъ** , **уæд** ?
 куы **рай-** **гуырдагъ** **-тагъ** **уæд**
 если PV **рождаться** **PST.INTR.1SG** **тогда**

Ну как я не должен знать, если я здесь родился?

139.1 **Йер** **бирæ** **рæгты** , **нæ** , **бирæ** **рæгты** **та**
 йер **бирæ** **рæ** **-тт** **-ы** **нæ** **бирæ** **рæ** **-тт** **-ы** =та
 сейчас **много** **место** **PL** **INESS** **PTCL** **много** **место** **PL** **INESS** =же

сыхæй **сыхмæ** **кæрæдзи** **зонгæ** **дæр** **нæ**
 сых **-æй** сых =мæ **кæрæдзи** **зон** **-гæ** =дæр **нæ**
 квартал **ABL** квартал =1SG.ENCL.ABL **RCP** **знать** **CONV** =PTCL **NEG**

кæнынц .
 кæн **-ынц**
 делать **PRS.3PL**

Вот во многих местах, да, во многих местах даже с содедних улиц друг друга не знают.

139.2 **Иузаман æрбацыдысты Алагирæй уæртæ , цыдæр хабар**
Иу заман æрба- цыд -ысты Алагир -æй уæртæ цы -дæр хабар
один время PV идти PST.INTR.3PL Алагир ABL вон что INDEF известие

Однажды приехали из Алагира вон, по какому-то случаю.

139.3 **Мах мыккагæй дæр дзы уыди , махмæ**
мах мыккаг -æй =дæр =дзы уыд -и махмæ
мы.NOM род ABL =PTCL =3SG.ENCL.INESS быть PST.INTR.3SG мы.ALL

И из нашей фамилии там были, у нас.

139.4 **Æмæ æркасттæн фыстæгмæ , æркасттæн**
æмæ æр- каст -тæн фыстæг -мæ æр- каст -тæн
и PV смотреть PST.INTR.1SG документ ALL PV смотреть PST.INTR.1SG

æмæ дзы иу-фынддæс , лæппутæ , Алагирæй
æмæ =дзы иу фынддæс лæппу -т -æ Алагир -æй
и =3SG.ENCL.INESS приблизительно пятнадцать мальчик PL NOM Алагир ABL

уыдысты

уыд -ысты
быть PST.INTR.3PL

И посмотрел я список, посмотрел, человек 15 (мужчин) были из Алагира.

140.1 **Фынддæс нæ , фæлæ дзы хæдзарæй хæдзармæ ...**
фынддæс нæ фæлæ =дзы хæдзар -æй хæдзар -мæ
пятнадцать NEG но =3SG.ENCL.INESS дом ABL дом ALL

Дуармæ бадтæн , æмæ æрбацыдысты , æмæ , дам ,
дуар -мæ бад -тæн æмæ æрба- цыд -ысты æмæ =дам
дверь ALL сидеть PST.INTR.1SG и PV идти PST.INTR.3PL и =мол

афтæ æмæ афтæ , Дзуцатæй дæ ?
афтæ æмæ афтæ Дзуцца -т -æй =дæ
так и так Дзуцев PL ABL =2SG.ENCL.GEN

Не пятнадцать, а из дома в дом... Сидел я на улице возле дома, и они пришли, и, говорит, так и так.

140.2 **Уо**
уо
да

Да.

140.3 **Æмæ дын систой фыстæг æмæ**
æмæ =дын с- ист -ой фыстæг æмæ
и =2SG.ENCL.DAT PV брать PST.TR.3PL документ и

æркасттæн	æмæ	гъе	уый	,	уый	,	уый	–
æр- каст -тæн	æмæ	гъе	уый		уый		уый	
PV смотреть PST.INTR.1SG	и	ну	DemDist.GEN		DemDist.GEN		DemDist.GEN	

æмæ сæ	иууылдæр	зонын	.
æмæ =сæ	иууылдæр	зон -ын	
и =3PL.ENCL.GEN	все	знать PRS.1SG	

И достали список, и я глянул – тот, тот, этот – всех я знаю.

140.4 Æмæ	,	дам	,	искай	,	дам	,	дзы		зоныс	?
æмæ		=дам		искай		=дам		=дзы		зон -ыс	
и		=мол		чей-либо		=мол		=3SG.ENCL.INESS		знать PRS.2SG	

И кого-нибудь, говорит, ты знаешь из них?

140.5 Цом	,	зæгъын	.
цом		зæгъ -ын	
пойдем		сказать PRS.1SG	

Пойдемте, говорю.

141.1 Æмæ	чи	дæлæ	фæндзæм	бригадæйы	цæры	,	чи
æмæ	чи	дæлæ	фæндзæм	бригадæ -йы	цæр -ы		чи
и	кто	там.внизу	пятый	бригада INESS	жить PRS.3SG		кто

дзы	уолæ	[уæлæ]	Шанхайы	цæры	,	чи
=дзы	уолæ		уæлæ		Шанхай -ы	цæр -ы		чи
=3SG.ENCL.INESS	вон наверху		вон наверху		Шанхай GEN	жить PRS.3SG		кто

дзы	долæ	[дæлæ]	Золотойы	цæры	–
=дзы	долæ		дæлæ		Золотой -ы	цæр -ы	
=3SG.ENCL.INESS	там.внизу		там.внизу		Золотой INESS	жить PRS.3SG	

ацу	æмæ	сæ	ссар	!
а- цу -*0	æмæ =сæ		ссар -*0	
PV идти IMP.2SG	и =3PL.ENCL.GEN		найти IMP.2SG	

И кто вон на пятой бригаде живет, кто вон на Шанхае живет, кто вон на Золотом живет – пойд и ищи их!

141.2 Фæлæ	сæ	лæг	зыдта	,	æмæ	куы	иуыздæм
фæлæ =сæ		лæг	зыд -т -а		æмæ	куы	иу -ыздæм
но =3PL.ENCL.GEN		человек	знать TR PST.TR.3SG		и	когда	один DIR

[иуырдаем]	скъæр	,	куы	иннæ	.
	иу -ырдаем		скъæр -*0		куы	иннæ	
	один DIR		гнать IMP.2SG		когда	другой	

Но человек (я) их знал, и то туда несешься, то – сюда.

142.1 **Æмæ фæстагмæ мын** , **афтæ зæгъынц** , **æмæ мын**
 æмæ фæстагмæ =мын афтæ зæгъ -ынц æмæ =мын
 и наконец =1SG.ENCL.DAT так сказать PRS.3PL и =1SG.ENCL.DAT

фæстагмæ мын , **афтæ зæгъынц** , **цæмæй** , **дам** ,
 фæстагмæ =мын афтæ зæгъ -ынц цæмæй =дам
 наконец =1SG.ENCL.DAT так сказать PRS.3PL что.ABL =мол

сæ , **зоныс** , **цæмæй** .
 =сæ зон -ыс цæмæй
 =3PL.ENCL.GEN знать PRS.2SG чтобы

И под конец говорят они мне, и под конец мне так говорят, откуда, мол, ты их знаешь, откуда.

142.2 **Мæнæ** , **зæгъын** , **диссаг** , **æз** , **зæгъын** ,
 мæнæ зæгъ -ын диссаг æз зæгъ -ын
 вот сказать PRS.1SG чудо я сказать PRS.1SG

хонæг , **дæр бирæ фæцыдтæн** , **стæй**
 хон -æг =дæр бирæ фæ- цыд -тæн стæй
 называть PTCP.PRS =PTCL много PV идти PST.INTR.1SG потом

хъæргæнæг , **дæр бирæ фæцыдтæн** , **æмæ** ,
 хъæр гæн -æг =дæр бирæ фæ- цыд -тæн æмæ
 крик делать PTCP.PRS =PTCL много PV идти PST.INTR.1SG и

зæгъын , **дзы** , **кæй дуар нæ бахостон** !
 зæгъ -ын =дзы кæй дуар нæ ба- хост -он
 сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.INESS кто.GEN дверь NEG PV бить PST.TR.1SG

Вот, говорю, удивительно, я, говорю, и хонæг (тот, кто обходит дома и приглашает на праздники) много раз был, и как хъæргæнæг (тот, кого отправляют сообщать печальные вести) много ходи, и, говорю, к кому только не постучался!

143.1 **Ама** , **фæтæвддæр** , **æй** , **кæ** ,
 а =ма фæ- тæвд -дæр =æй кæ
 DemProx.NOM =ещё PV горячий COMPAR =3SG.ENCL.GEN делать.IMP.2SG

мæ , **цай** .
 мæ= цай
 POSS.1SG= чай

На-ка, подогрей-ка его, мой чай.

143.2 **Ахæм хабæртгæ** , **йедтæ** .
 ахæм хабæр -тт -æ йед -т -æ
 такой известие PL NOM HES PL NOM

Вот такие дела.

143.3 **Арæхдæр-иу** **нæ** **абæрæг** **кæнут** ,
арæх -дæр =иу =нæ а- бæрæг кæн -ут
частый COMPAR =ITER =1PL.ENCL.GEN PV заметный делать IMP.2PL

рацæут **ма-иу** , **мæнæ ам** **Ирыстоны** **куы**
ра- цæ -ут =ма =иу мæнæ ам Ирыстон -ы куы
PV идти IMP.2PL =ещё =ITER вот DemProx.IN Осетия INESS когда

уат , **уæд табуафси** **кæдфæнды** **дæр** .
уат уæд табуафси кæд фæнд -ы =дæр
быть.SUBJ.2PL тогда пожалуйста когда хотеть PRS.3SG =PTCL

Почаще приезжайте, приходите, когда будете в Осетии, всегда добро пожаловать.

143.4 **Ацы хатт та уын** **физонджытæ** **скæндзыстæм** ,
ацы хатт =та =уын физонджы -т -æ с- кæн -дзыстæм
DemProx раз =же =2PL.ENCL.DAT шашлык PL NOM PV делать FUT.1PL

физонджытæ .
физонджы -т -æ
шашлык PL NOM

В следующий раз приготовим шашлык вам, шашлык.

143.5 **Истæмайты уæ хорз фендзыстæм ацы хатт** .
истæмай -т -ы =уæ хорз фен -дзыстæм ацы хатт
чем-нибудь PL GEN =2PL.ENCL.GEN хороший отведасть FUT.1PL DemProx раз

Чем-нибудь угостим.

143.6 **Афтæ абон ... Цæй ницы хъыгдары** .
афтæ абон цæй ницы хъыгдар -ы
так сегодня что.GEN ничто мешать PRS.3SG

А сегодня... Ну ничего.

143.7 **Хъаст нæ-иу ма ахæссут** .
хъаст нæ =иу =ма а- хæсс -ут
жалоба NEG =ITER =ещё PV носить IMP.2PL

Не обессудьте.

144.1 **Ам ма уын иу диссаг зæгъон** ?
ам =ма =уын иу диссаг зæгъ -он
DemProx.IN =ещё =2PL.ENCL.DAT один чудо сказать SBJV.1SG
здесь

Еще одну интересную вещь рассказать вам?

144.2 **Фарн ацы хæдзары уæд , Фатимæ** .
фарн ацы хæдзар -ы уæд Фатимæ
благодать DemProx дом INESS тогда Фатима

Фарн в этом доме, Фатима.

144.3 **Маәнә** ... **Зæли** , **дæхицæй** **дæр** **æй**
маәнә Зæли дæ= хицæй =дæр =æй
вот Залина POSS.2SG= REFL.ABL =PTCL =3SG.ENCL.GEN

райдайон

ра- йдай -он
PV начинать/ся SBJV.1SG

Вот... Зали, с тебя начну.

144.4 **Уæд** **сывæллон** **хъомыл** **кæны** , **æмæ** **йæм** **йæ**
уæд сывæллон хъомыл кæн -ы æмæ =йæм йæ=
тогда ребенок взрослый делать PRS.3SG и =3SG.ENCL.ALL POSS.3SG=

мад **уырыссагау** **дзуры**
мад уырыссаг -ау дзур -ы
мать русский EQU говорить PRS.3SG

Ребенок растет, а его мать обращается к нему по-русски.

144.5 **Æмæ** **йын** **æз** **афтæ** **фæзæгъын** , **мадæлон**
æмæ =йын æз афтæ фæ- зæгъ -ын мадæл -он
и =3SG.ENCL.DAT я так PV сказать PRS.1SG мать ADJ

æвзагыл **уал** , **зæгъын** , **æй** **райдай**
æвзаг -ыл уал зæгъ -ын =æй ра- йдай -*0
язык SUPER больше сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN PV начинать/ся IMP.2SG

ахуыр **кæнын**
ахуыр кæн -ын
учеба делать INF

И я так ей говорю, на родном языке, говорю, начни его учить.

145.1 **Æмæ** , **дам** , **уырыссагау** , **дам** , **куы** **нæ** **уал**
æмæ =дам уырыссаг -ау =дам куы нæ уал
и =мол русский EQU =мол если NEG больше

базона

ба- зон -а
PV знать SBJV.3SG

А вдруг, говорит, он по-русски уже не научится.

145.2 **Маәнә** , **зæгъын** , **стыр** **диссæгтæ** – **уырыссагау** **нæ**
маәнә зæгъ -ын стыр диссæг -т -æ уырыссаг -ау нæ
вот сказать PRS.1SG большой чудо PL NOM русский EQU NEG

базондзæни !

ба- зон -дзæни
PV знать FUT.3SG

Вот удивительно, говорю – по-русски не научится!

145.3 **Базондзæн** , **зæгъын** , **уырыссагау** !
 ба- зон -дзæн зæгъ -ын уырыссаг -ау
 PV знать FUT.3SG сказать PRS.1SG русский EQU

Сумеет, говорю, по-русски!

145.4 **Æмæ йер мах** , **нæхицæй** **зæгъын** , **ирон**
 æмæ йер мах нæ= хицæй зæгъ -ын ирон
 и сейчас мы.NOM POSS.1PL= REFL.ABL сказать PRS.1SG осетинский

адæмæй зæгъын , **дæлæ æфсады куы уыдтæн** ,
 адæм -æй зæгъ -ын дæлæ æфсад -ы куы уыд -тæн
 люди ABL сказать PRS.1SG там.внизу армия INESS когда быть PST.INTR.1SG

уæд мын ... **кæмдæр схьиудæй дзырдтон** , **æмæ**
 уæд =мын кæм -дæр схьиуд -æй дзырд -т -он æмæ
 тогда =1SG.ENCL.DAT где INDEF резкий ABL говорить TR PST.TR.1SG и

мæ мæххъæлон хуыдтой .
 =мæ мæххъæл -он хуыд -т -ой
 =1SG.ENCL.GEN ингуш ADJ называть TR PST.TR.3PL

А вот мы, о нас я говорю, об осетинах говорю, когда я был в армии, мне... как-то отрывисто я говорил, и меня ингушом называли.

145.5 **Схьиуд дзырд кодтон** , **æмæ** , **зæгъын** , **мæхъæлон**
 схьиуд дзырд код -т -он æмæ зæгъ -ын мæхъæл -он
 резкий слово делать TR PST.TR.1SG и сказать PRS.1SG ингуш ADJ

нæ дæн , **æз ирон дæн** .
 нæ дæн æз ирон дæн
 NEG быть.PRS.1SG я осетинский быть.PRS.1SG

Отрывисто говорил, и, говорю, не ингуш я, а осетин.

146 **Фæлæ мæ** **нæ** ... **йед мæм** **нæ** **уыди** ...
 фæлæ =мæ нæ йед =мæм нæ уыд -и
 но =1SG.ENCL.ABL NEG HES =1SG.ENCL.ALL NEG быть PST.INTR.3SG

ныхасы хъæд мæмæ йед нæ уыди ... **акцент кæй**
 ныхас -ы хъæд мæмæ йед нæ уыд -и акцент кæй
 слово GEN качество HES NEG быть PST.INTR.3SG акцент COMP

хонынц , **уый** **мæмæ нæ уыди** , **æмæ**
 хон -ынц уый мæмæ нæ уыд -и æмæ
 называть PRS.3PL DemDist.GEN NEG быть PST.INTR.3SG и

мæ йед кодтой ... **æмбæрстой** ... **Цæйдæр**
 =мæ йед код -т -ой æмбæрст -ой цæй =дæр
 =1SG.ENCL.GEN HES делать TR PST.TR.3PL знать PST.TR.3PL что.GEN =PTCL

тыххæй йæ **дзырдтон** ...
 тыххæй =йæ дзырд -т -он
 для =3SG.ENCL.GEN говорить TR PST.TR.1SG

Но меня не... у меня не было этого... того, что называют акцентом, этого у меня не было, и меня.. это... понимали... К чему-то я это рассказывал...

147.1 **А** , **уырыссагау** , **ома** , **уырыссагау** .
 а уырыссаг -ау ома уырыссаг -ау
 русский EQU то есть русский EQU

А, по-русски, то есть, по-русски.

147.2 **Омæ** , **зæгъын** , **базондзысты** .
 омæ зæгъ -ын ба- зон -дзысты
 ну сказать PRS.1SG PV знать FUT.3PL

То есть, говорю, узнают.

147.3 **Æртæккæ** (**Ныр** **тæккæ**) **мæнæ** **Джызæлы** **куы** **райсай** ,
 æртæккæ ныр тæккæ мæнæ Джызæл -ы куы ра- йс -ай
 сейчас сейчас как.раз вот Гизель GEN если PV братъ SBJV.2SG

нæ , **уæд** **хъуыддаг** **цæй** **мидæг** **и** ?
 нæ уæд хъуыддаг цæй мидæг и
 PTCL тогда дело что.GEN внутри EXST

Сейчас вот возьмем Гизель, к примеру, в чем здесь дело?

147.4 **Йер** **æвзаджы** **тыххæй** **дзурын** **æз** **дæр** .
 йер æвзадж -ы тыххæй дзур -ын æз =дæр
 сейчас язык GEN о говорить PRS.1SG я =PTCL

Я о языке говорю.

147.5 **Хъуыддаг** **уый** **мидæг** **и** , **æмæ** **ирон** **адæймагæн**
 хъуыддаг уый мидæг и æмæ ирон адæймаг -æн
 дело DemDist.GEN внутри EXST и осетинский человек DAT

йæ **туджы** **уый** **и** , **куы** **йæ**
 йæ= тудж -ы уый и куы =йæ
 POSS.3SG= кровь INESS DemDist.NOM EXST если =3SG.ENCL.GEN

базонин , **зæгъгæ** , **цæмæй** **йæ** **базонон**
 ба- зон -ин зæгъ -гæ цæмæй =йæ ба- зон -он
 PV знать OPT.1SG сказать CONV чтобы =3SG.ENCL.GEN PV знать SBJV.1SG

æвзаг .
 æвзаг
 язык

Дело в том, что у осетинов это в крови, вот бы узнать, мол, чтобы узнать язык.

148.1 **Æмæ уæлæ** **скъоламæ** **куы ссæуай** , **уæд йом** ()
 æмæ уæлæ скъола -мæ куы с- сæу -ай уæд й ом
 и вон наверху школа ALL если PV идти SBJV.2SG тогда ну DemDist.IN

гъе уым) **иууылдæр уырыссагау дзурынц** , **мæнæ хæдзары**
 гъе уым иууылдæр уырыссаг -ау дзур -ынц мæнæ хæдзар -ы
 ну DemDist.IN все русский EQU говорить PRS.3PL вот дом INESS

дæр райдыдтой **дзурын** **уырыссаг æвзагыл** .
 =дæр ра- йдыд -т -ой дзур -ын уырыссаг æвзаг -ыл
 =PTCL PV начинать/ся TR PST.TR.3PL говорить INF русский язык SUPER

Вот если зайдешь в школу, то там все говорят по-русски, вот и в доме начали говорить на русском языке.

148.2 **Уæртæ Дзæуджыхъæумæ** **куы ацæуай** , **уæд дзы**
 уæртæ Дзæуджыхъæу -мæ куы а- цæу -ай уæд =дзы
 вон Владикавказ ALL если PV идти SBJV.2SG тогда =3SG.ENCL.INESS

стæм йедтæмæ дзы **ирон æвзаг нал**
 стæм йедтæмæ =дзы ирон æвзаг нал
 быть.PRS.1PL кроме =3SG.ENCL.INESS осетинский язык больше.не

дзурынц , **ирон æвзагыл нал дзурынц** .
 дзур -ынц ирон æвзаг -ыл нал дзур -ынц
 говорить PRS.3PL осетинский язык SUPER больше.не говорить PRS.3PL

Вон если во Владикавказ поедешь, там только один человек из ста говорит по-русски, остальные не говорят, на осетинском уже не говорят.

149.1 **Æз афтæ нæ зæгъын** , **æмæ цæуыннæ дзурынц** ,
 æз афтæ нæ зæгъ -ын æмæ цæуыннæ дзур -ынц
 я так NEG сказать PRS.1SG и почему.не говорить PRS.3PL

зæгъгæ .
 зæгъ -гæ
 сказать CONV

Я не говорю о том, почему они не разговаривают, мол.

149.2 **Æфсады уыдтæн дæлæ** , **иу аз йедтæмæ**
 æфсад -ы уыд -тæн дæлæ иу аз йедтæмæ
 армия INESS быть PST.INTR.1SG там.внизу один год кроме

дзы нæ фæдæн æфсады , **æмæ дзы**
 =дзы нæ фæ- дæн æфсад -ы æмæ =дзы
 =3SG.ENCL.INESS NEG PV быть.PRS.1SG армия INESS и =3SG.ENCL.INESS

йер азы **рдæг куы фæдæн** , **уæд дзы**
 йер аз -ы рдæг куы фæ- дæн уæд =дзы
 сейчас год GEN половина когда PV быть.PRS.1SG тогда =3SG.ENCL.INESS

Ленинградæй æрбаппæрстой лæппутæ , æмæ мæм
 Ленинград -æй æрба- ппæрст -ой лæппу -т -æ æмæ =мæм
 Ленинград ABL PV бросать PST.TR.3PL мальчик PL NOM и =1SG.ENCL.ALL

ротæйæ чидæр фæхабар кодта : Казбек , дæлæ ,
 ротæ -йæ чи -дæр фæ- хабар код -т -а Казбек дæлæ
 рота ABL кто INDEF PV известие делать TR PST.TR.3SG Казбек там.внизу

дам ... вот твой земляк !
 =дам вот
 =мол

Вот был я в армии, я только год там побыл, и когда я там пробыл около полугода, туда забросили ребят из Ленинграда, и кто-то из роты мне сообщил: Казбек, вон, мол... вот твой земляк!

149.3 Я говорю , где .
 я где
 я

149.4 Æмæ , дам ... Я – бегом туда !
 æмæ =дам
 и =мол

149.5 Æмæ сæ фæрсын ...
 æмæ =сæ фæрс -ын
 и =3PL.ENCL.GEN спрашивать PRS.1SG

И спрашиваю их...

150 – Уырыссаг æвзаг
 уырыссаг æвзаг
 русский язык

Русский язык.

151 Уырыссаг æвзаг – русский язык .
 уырыссаг æвзаг русский язык
 русский язык русский

Русский язык.

152 – Уырыссаг æвзаг ма дзур .
 уырыссаг æвзаг =ма дзур -*0
 русский язык =ещё говорить IMP.2SG

По-русски, мол, не разговаривай!

153 Фатима : Уырыссагау , дам , ма дзур !
 Фатима уырыссаг -ау =дам =ма дзур -*0
 Фатима русский EQU =мол =ещё говорить IMP.2SG

Фатима: По-русски, мол, не разговаривай!

155.1 **А** , **уырыссагау** **ма** **дзур** , **зæггыс** ?
 а уырыссаг -ау =ма дзур -*0 зæгъ -ыс
 а русский EQU =ещё говорить IMP.2SG сказать PRS.2SG

А, по-русски не говорить, говоришь?

155.2 **Нæа** .
 нæа
 NEG

Нет.

155.3 **Бамбæрстон** **дæ** **æз** , **фæлæ** **уæддæр** **æй** ...
 ба- мбæрст -он =дæ æз фæлæ уæддæр =æй
 PV знать PST.TR.1SG =2SG.ENCL.GEN я но все-таки =3SG.ENCL.GEN

тæлмац **дæр** **æй** **ракодтаин** .
 тæлмац =дæр =æй ра- код -т -аин
 перевод =PTCL =3SG.ENCL.GEN PV делать TR CNTRF.1SG

Я понял тебя, но все равно... я бы перевел.

155.4 **Тæлмац** **дæр** **æй** **ракодтаин** , **фæлæ**
 тæлмац =дæр =æй ра- код -т -аин фæлæ
 перевод =PTCL =3SG.ENCL.GEN PV делать TR CNTRF.1SG но

йæ **уæддæр** **загътон** .
 =йæ уæддæр загът -он
 =3SG.ENCL.GEN все-таки сказать PST.TR.1SG

Перевел бы это, но все равно сказал.

155.5 **Æмæ** **ныццыдтæн** ...
 æмæ ныц- цыд -тæн
 и PV ийти PST.INTR.1SG

И пошел я...

156 **Фатима** : **Уый** **фæстæ** **сын** **æй** **иууылдæр** **ра**
 Фатима уый фæстæ =сын =æй иууылдæр ра-
 Фатима DemDist.GEN после =3PL.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN все PV

До этого им это всё..

157.1 **Æмæ** **дын** **ныццыдтæн** **æмæ** **сæ**
 æмæ =дын ныц- цыд -тæн æмæ =сæ
 и =2SG.ENCL.DAT PV ийти PST.INTR.1SG и =3PL.ENCL.GEN

фæрсын – **нал** **дзурын** **уырыссагау** – **æмæ**
 фæрс -ын нал дзур -ын уырыссаг -ау æмæ
 спрашивать PRS.1SG больше.не говорить PRS.1SG русский EQU и

сæ **фæрсын** , **ам** , **зæгъын** , **ирон**
 =сæ фæрс -ын ам зæгъ -ын ирон
 =3PL.ENCL.GEN спрашивать PRS.1SG DemProx.IN сказать PRS.1SG осетинский

кæцы **у**
 кæцы **у**
 какой **быть.PRS.3SG**

И пошел я и спрашиваю их – не говорю больше по-русски – и спрашиваю их, здесь, говорю, кто осетин.

157.2 **Æмæ** **мæм** **иу** **рацыди** , **æмæ** **йæ**
 æмæ =мæм иу ра- цыд -и æмæ =йæ
 и =1SG.ENCL.ALL один PV идти PST.INTR.3SG и =3SG.ENCL.GEN

иронау **фæрсын** , **ирон** , **зæгъын** ,
 ирон -ау фæрс -ын ирон зæгъ -ын
 осетинский EQU спрашивать PRS.1SG осетинский сказать PRS.1SG

дæ ?
 =дæ
 =2SG.ENCL.GEN

И один ко мне вышел, и по-осетински спрашиваю его, ты осетин?

157.3 **Æмæ** , **дам** , **о** – **уырыссагау** **мæм** **дзуры** , **æмæ**
 æмæ =дам , о уырыссаг -ау =мæм дзур -ы æмæ
 и =мол да русский EQU =1SG.ENCL.ALL говорить PRS.3SG и

, **дам** , **о** .
 =дам о
 =мол да

И, говорит, да – по-русски ко мне обращается, и, говорит, да.

157.4 **Æмæ** , **зæгъын** , **дæ** **мыггаг** **кæмæй** **у** ?
 æмæ зæгъ -ын дæ= мыггаг **кæмæй** **у**
 и сказать PRS.1SG POSS.2SG= род кто.ABL **быть.PRS.3SG**

И, говорю, как твоя фамилия?

157.5 **Æмæ** **мæ** **не** ‘ **мбары** .
 æмæ =мæ не мбар -ы
 и =1SG.ENCL.GEN NEG знать PRS.3SG

И он меня не понимает.

157.6 **Æз** **æм** **иронау** **дзурын** , **дæ** **мыггаг** ,
 æз =æм ирон -ау дзур -ын дæ= мыггаг
 я =3SG.ENCL.ALL осетинский EQU говорить PRS.1SG POSS.2SG= род

зæгъын , **кæмæй** **у**
 зæгъ -ын кæмæй у
 сказать PRS.1SG кто.ABL **быть.PRS.3SG**

Я к нему на осетинском обращаюсь, как, говорю, твоя фамилия.

157.7 **Æмæ мын æй уырыссагау загъта** ,
æмæ =мын =æй уырыссаг -ау загът -а
и =1SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN русский EQU сказать PST.TR.3SG

нæ , дам , æмбарын .
нæ =дам æмбар -ын
NEG =мол понимать PRS.1SG

И он мне на русском сказал, не понимаю, мол.

158.1 **Æмæ йын æй уырыссагау зæгъын** ,
æмæ =йын =æй уырыссаг -ау зæгъ -ын
и =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN русский EQU сказать PRS.1SG

дæ мыггаг кæмæй у .
=дæ мыггаг кæмæй у
=2SG.ENCL.GEN род кто.ABL быть.PRS.3SG

И по-русски говорю ему, как твоя фамилия.

158.2 **Æмæ , дам , Гуыдиатæй** .
æмæ =дам Гуыдиа -т -æй
и =мол Гудиев PL ABL

И, говорит, Гудиев.

158.3 **Мæнæ , зæгъын , диссæгтæ , мæнæн дæр къабæзтæ**
мæнæ зæгъ -ын диссæг -т -æ мæнæн =дæр къабæз -т -æ
вот сказать PRS.1SG чудо PL NOM я.DAT =PTCL род PL NOM

куы сты !
куы сты
ведь быть.PRS.3PL

Вот, говорю, удивительно, мне же доводятся они!

158.4 **Æмæ , зæгъын , куыд у , циу ?**
æмæ зæгъ -ын куыд у ци у
и сказать PRS.1SG как быть.PRS.3SG что быть.PRS.3SG

И, говорю, как, что?

158.5 **Æмæ , дам , мæ ныййарджытæ , дам , раджы**
æмæ =дам мæ= ный- йар -дж -ытæ =дам раджы
и =мол POSS.1SG= PV родить PTCP.PRS PL =мол давно
родители

ралыгъдысты Ирыстонæй уырдаæ æмæ , дам , мæм
ра- лыгъд -ысты Ирыстон -æй уырдаæ æмæ =дам =мæм
PV переселяться PST.INTR.3PL Осетия ABL туда и =мол =1SG.ENCL.ALL

иронау	нæ	дзырдтой		æмæ	дам	хъуамæ	куыд
ирон	-ау	нæ	дзырд -т -ой	æмæ	=дам	хъуамæ	куыд
осетинский	EQU	NEG	говорить TR PST.TR.3PL	и	=мол	нужно	как

базонон

ба- зон -он
 PV знать SBJV.1SG

И, говорит, мои родители, говорит, давно переехали из Осетии туда и, говорит, со мной по-осетински не говорили, и, мол, как мне узнать было.

158.6	Æнæуый та	Гуыдиатæй	йæ	военный билеты	фыст	
	ænæуый	=та	Гуыдиа -т -æй	йæ=	военный билет -ы	фыст
	просто	=же	Гудиев PL ABL	POSS.3SG=	билет INESS	писать.PART.PST
					военный билет	
	Гуыдиатæй	чи	уыди	абоны	онг æй	нæ
	Гуыдиа -т -æй	чи	уыд -и	абон -ы	онг =æй	нæ
	Гудиев PL ABL	кто	быть PST.INTR.3SG	сегодня GEN	до =3SG.ENCL.GEN	NEG

хъуыды кæнын

хъуыды кæн -ын
 мысль делать PRS.1SG
 помнить

А так в военном билете его было написано Гудиев, кто (имеется в виду имя) из Гудиевых, и сегодня я не помню.

159.1	Иннаæ та	абхазаг лæппу	уый	та уыди	Абижовы	
	иннаæ	=та	абхазаг лæппу	уый	=та уыд -и	Абижовы
	другой	=же	абхаз мальчик	DemDist.GEN	=же быть PST.INTR.3SG	Абижовы

Тамаз	æмæ	дзы	фыст	– осетин
Тамаз	æмæ	=дзы	фыст	
Тамаз	и	=3SG.ENCL.INESS	писать.PART.PST	

А другой абхаз, а тот был Абижовы Тамаз, и написано было – осетин.

159.2 **Абхазийæ**
 Абхази -йæ
 Абхазия ABL

Из Абхазии.

159.3	Æмæ та	йæм	æз иронау	дзырын	
	æмæ	=та	=йæм	æз ирон -ау	дзур -ын
	и	=же	=3SG.ENCL.ALL	я осетинский EQU	говорить PRS.1SG

И я опять по-осетински к нему обращаюсь.

159.4	Æмæ та	мын	уый	афтæ уырыссагау	– не	
	æмæ	=та	=мын	уый	афтæ уырыссаг -ау	не
	и	=же	=1SG.ENCL.DAT	DemDist.GEN	так русский EQU	NEG

мбарын

мбар -ын
понимать PRS.1SG

И он мне тоже по-русски – не понимаю.

159.5 **Æмæ смæсты дæн** **æмæ йын** **афтæ зæгъын** ,
 æмæ с- маэсты дæн æмæ =йын афтæ зæгъ -ын
 и PV злой быть.PRS.1SG и =3SG.ENCL.DAT так сказать PRS.1SG

цавæр ирон , **зæгъын** , **дæ** , **иронау** **чи нæ**
 цавæр ирон зæгъ -ын дæ ирон -ау чи нæ
 какой осетинский сказать PRS.1SG быть.PRS.2SG осетинский EQU кто NEG

дзур , **уый** **цавæр ирон** **у** , **æз**
 дзур -ы уый цавæр ирон у æз
 говорить PRS.3SG DemDist.GEN какой осетинский быть.PRS.3SG я

ын **ницы æмбарын** !
 =ын ницы æмбар -ын
 =3SG.ENCL.DAT ничто понимать PRS.1SG

И я разозлился, и говорю ему, что за осетин, говорю, тот, что по-осетински не говорит, это что за осетин, я не могу понять!

160.1 **Йер æз ирон куы уон** , **ирон** , **æмæ**
 йер æз ирон куы уон ирон æмæ
 сейчас я осетинский если быть.SBJV.1SG осетинский и

иронау **мæ** **бон** **ныхас кæнын** **куы нæ** **уа**
 ирон -ау мæ= бон ныхас кæн -ын куы нæ уа
 осетинский EQU POSS.1SG= возможность слово делать INF если NEG быть.SBJV.3SG

, **куы нæ** **дзурон** **иронау** , **уæд æз цавæр ирон**
 куы нæ дзур -он ирон -ау уæд æз цавæр ирон
 если NEG говорить SBJV.1SG осетинский EQU тогда я какой осетинский

дæн , **æз ын** **ницы æмбарын** .
 дæн æз =ын ницы æмбар -ын
 быть.PRS.1SG я =3SG.ENCL.DAT ничто понимать PRS.1SG

Вот если я осетин, и не могу по-осетински ни слова сказать, если я не говорю по-осетински, то что я за осетин, я не могу понять.

160.2 **Йер маенæ дзуттагæй дæр зæгъдзынæн** , **дзуттагæй** .
 йер маенæ дзуттаг -ай =дæр зæгъ -дзынæн дзуттаг -ай
 сейчас вот еврей ABL =PTCL сказать FUT.1SG еврей ABL

Вот и про еврея скажу, про еврея.

161.1 **Фатима** : **Дзуттаг цы у** , **уый зонут** ?
 Фатима дзуттаг цы у уый зон -ут
 Фатима еврей что быть.PRS.3SG DemDist.GEN знать PRS.2PL

Дзуттаг что значит, знаете?

161.2 **Дзуттаг – еврей** .
 дзуттаг
 еврей

Дзуттаг – еврей.

162.1 **Дзуттагæй дæр зæгъдзынæн** .
 дзуттаг -æй =дæр зæгъ -дзынæн
 еврей ABL =PTCL сказать FUT.1SG

И про еврея скажу.

162.2 **Йер Ирыстоны дæр бирæ и дзуттагтæ** .
 йер Ирыстон -ы =дæр бирæ и дзуттаг -т -æ
 сейчас Осетия INESS =PTCL много EXST еврей PL NOM

Вот в Осетии тоже много евреев.

162.3 **Æмæ йæм исчи дзуттагау куы сдзура** , **æмæ**
 æмæ =йæм исчи дзуттаг -ау куы с- дзур -а æмæ
 и =3SG.ENCL.ALL кто-либо еврей EQU если PV говорить SBJV.3SG и

йæ куы нæ зона , **уæд уый цавæр дзуттаг**
 =йæ куы нæ зон -а уæд уый цавæр дзуттаг
 =3SG.ENCL.GEN если NEG знать SBJV.3SG тогда DemDist.NOM какой еврей

у æз æй не мбарын .
 у æз =æй не мбар -ын
 быть.PRS.3SG я =3SG.ENCL.GEN NEG понимать PRS.1SG

И если кто-то на иврите к нему обратится, а он не будет знать, что он за еврей, я не понимаю.

162.4 **Дис мæм уый кæсы** .
 дис =мæм уый кæс -ы
 удивление =1SG.ENCL.ALL DemDist.NOM смотреть PRS.3SG

Мне это удивительно.

162.5 **Кæд ирон дæ сахуыр кæ æппæты**
 кæд ирон дæ с- ахуыр кæ æппæт -ы
 если осетинский быть.PRS.2SG PV учеба делать.IMP.2SG все GEN

разæй мадаелон æвзаг сахуыр кæн , **йæ тæккæ**
 раз -æй мадæл -он æвзаг с- ахуыр кæн -*0 =йæ тæккæ
 перед ABL мать ADJ язык PV учеба делать IMP.2SG =3SG.ENCL.GEN как.раз

рахæцæн	гъе	уый	у	,	мадæлон	æвзаг	сахуыр
ра- хæц	-æн	гъе	уый		мадæл	-он	æвзаг с- ахуыр
PV	держатъ	INF2	ну	DemDist.GEN	бытъ.PRS.3SG	мать	ADJ язык PV учеба

кæ	,	уый	фæстæ	та	иннæтæ	ахуыр	кæ
кæ		уый	фæстæ	=та	иннæ -т -æ	ахуыр	кæ
делать.IMP.2SG		DemDist.GEN	после	=же	другой PL NOM	учеба	делать.IMP.2SG

Если ты осетин, выучи сначала родной язык, это самое начало, родной язык выучи, а потом уже остальные учи.

162.6 **Æппæты** **разæй**
 æппæт -ы раз -æй
 все GEN перед ABL

Раньше всего остального.

163.1 **Йæ** **къахдзæфы** **размæ** **дæр** – **æвзаг**
 йæ= къахдзæф -ы раз -мæ =дæр æвзаг
 POSS.3SG= шаг GEN перед ALL =PTCL язык

До того, как сделать первый шаг – язык.

163.2 **Æвзаг** – **мæнæ** **диссæгтæ** !
 æвзаг мæнæ диссæг -т -æ
 язык вот чудо PL NOM

Язык – вот чудеса!

163.3 **Уый** **дзы** **куы** **нæ** **уа** , **уæд** **мард**
 уый =дзы куы нæ уа уæд мард
 DemDist.NOM =3SG.ENCL.INESS если NEG бытъ.SBJV.3SG тогда умирать

у , **дзургæ** **дзы** **куы** **нæ** **кæнай**
 у дзур -гæ =дзы куы нæ кæн -ай
 бытъ.PRS.3SG говорить CONV =3SG.ENCL.INESS если NEG делать SBJV.2SG

æвзагæй , **уæд** **уыцы** **æвзаг** **кæны** **мæлгæ** , **мæлгæ**
 æвзаг -æй уæд уыцы æвзаг кæн -ы мæл -гæ мæл -гæ
 язык ABL тогда тот язык делать PRS.3SG умирать CONV умирать CONV

кæны
 кæн -ы
 делать PRS.3SG

Если этого не будет, он мертв, если на языке не разговаривать, он умирает, умирает.

163.4 **Уырдаем** **цæуы** **уæд**
 уырдаем цæу -ы уæд
 туда идти PRS.3SG тогда

Туда он уходит тогда.

163.5 **Æмæ йæ** , **диссаг та уый** , **мидæг и** ,
 æмæ йæ= диссаг =та уый мидæг и
 и POSS.3SG= чудо =же DemDist.GEN внутри EXST

ахуыргæндтæ , **уæддæр фыстой** , **фыстой** ...
 ахуыр гæнд -тæ уæддæр фыст -ой фыст -ой
 учеба делать.PTCP.PST PL все-таки писать PST.TR.3PL писать PST.TR.3PL
 ученые

Ам , **Зæлинадæ** , **наæ** **хабар махæн ирон æвзагæн**
 ам Зæлинадæ наæ= хабар махæн ирон æвзаг -æн
 DemProx.IN Залина POSS.1PL= дело мы.DAT осетинский язык DAT

рацæудзæни **афтæ** : **йæ** **райдайæн** **о** , **фæлæ йæ**
 ра- цау -дзæни афтæ йæ= ра- йдай -æн о фæлæ йæ=
 PV идти FUT.3SG так POSS.3SG= PV начинать/ся INF2 да но POSS.3SG=

кæрон .
 кæрон
 конец

И самое удивительное в том, что ученые все равно писали, писали... Здесь, Залина, ситуация у нас с осетинским языком будет вот такая: начало – да, но конец.

164.1 **Мах** , **ирон** **адæм** , **æвæццагæн** , **ирон** **æвзаг** , **куыд**
 мах ирон адæм æвæццагæн ирон æвзаг куыд
 мы.NOM осетинский люди наверное осетинский язык как

фæсарæйнаг æвзаг , **йафтæ** (**гъе афтæ**) **нахуыдтæг** (**нахæдæг**) **ахуыр**
 фæсарæйнаг æвзаг йафтæ гъе афтæ нахуыдтæг нахæдæг ахуыр
 иностранный язык так ну так мы.сами мы.сами учеба

кæнын **байдайдыстæм** .
 кæн -ын ба- йдай -дыстæм
 делать INF PV начинать/ся FUT.1PL

Мы, осетины, наверное, осетинский язык, словно иностранный язык, так сами начнем учить.

164.2 **Куыд фæсарæйнаг æвзаг** , **йафтæ ирон** **æвзаг мах** , **ирон**
 куыд фæсарæйнаг æвзаг йафтæ ирон æвзаг мах ирон
 как иностранный язык так осетинский язык мы.NOM осетинский

адæм , **нахуыдтæг** (**нахæдæг**) **ахуыр кæнын** **байдайдыстæм** .
 адæм нахуыдтæг нахæдæг ахуыр кæн -ын ба- йдай -дыстæм
 люди мы.сами мы.сами учеба делать INF PV начинать/ся FUT.1PL

Как иностранный язык осетинский язык, мы, осетины, сами начнем учить.

164.3 **Уый** **дын** **æз зæгъын** .
 уый =дын æз зæгъ -ын
 DemDist.GEN =2SG.ENCL.DAT я сказать PRS.1SG

Это я тебе говорю.

164.4 **Йæ** кæрон ...
 йæ= кæрон
 POSS.3SG= конец

Его конец...

165.1 **Фатима** : **Казик** , **уыдон** **иууылдæр** **сты**
 Фатима Казик уыдон иууылдæр сты
 Фатима Казик DemDist.PL.NOM все быть.PRS.3PL

нæхи **хабæрттæ** .
 нæ= хи хабæр -тт -æ
 POSS.1PL= REFL.GEN дело PL NOM

Фатима: Казик, это все наши дела.

165.2 **Ничи** **у** **аххосджын** .
 ничи у аххос -джын
 никто быть.PRS.3SG вина ADJ

Никто не виноват.

166.1 **Æмæ уый** **фæстæ та** , **уый** **фæстæ йахæм хабар**
 æмæ уый фæстæ =та уый фæстæ йахæм хабар
 и DemDist.GEN после =же DemDist.GEN после такой случай

æрцæудзæни , **æмæ йæ** **æцæгæй** **ферхæццысты** ,
 æр- цæу -дзæни æмæ =йæ æцæг -æй ферхæццысты
 PV идти FUT.3SG и =3SG.ENCL.GEN настоящий ABL

кæмдæр **ферхæццысты** , **ай** **æцæгæй** **ирæттæ** **куы**
 кæм -дæр ферхæццысты ай æцæг -æй ирæ -тт -æ куы
 где INDEF DemProx.NOM настоящий ABL осетин PL NOM ведь

стæм , **зæггæ** .
 стæм зæгг -гæ
 быть.PRS.1PL сказать CONV

А после этого, после произойдет такое, и на самом деле поперхнутся, поперхнутся где-то, мы же и в самом деле осетины, мол.

166.2 **Мæнæ диссæгтæ** , **не** **гъдæуттæ** **та цы**
 мæнæ диссæг -т -æ не= гъдæу -тт -æ =та цы
 вот чудо PL NOM POSS.1PL= обычай PL NOM =же что

фесты , **ферхæццысты** , **сæ** **хъуыры** **цыдæр**
 фе- сты ферхæццысты сæ= хъуыр -ы цы -дæр
 PV быть.PRS.3PL POSS.3PL= горло INESS что INDEF

фæбаддзæн , **æмæ зæггъдзысты** , **ай** **не** .
 фæ- бад -дзæн æмæ зæгг -дзысты ай не=
 PV сидеть FUT.3SG и сказать FUT.3PL DemProx.NOM POSS.1PL=

гьдæуттæ та ... ахæм æгьдау дæр нæм куы
гьдæу -тт -æ =та ахæм æгьдау =дæр =нæм куы
обычай PL NOM =же такой обычай =PTCL =1PL.ENCL.ALL ведь

уыди , **æмæ йафтæ** (**гье афтæ**) **куы уыди** , **æмæ**
уыд -и æмæ йафтæ гье афтæ куы уыд -и æмæ
быть PST.INTR.3SG и так ну так ведь быть PST.INTR.3SG и

та цыдæртæ **хыртт-мыртт кæнын** **байдайдзысты** , **фæлæ**
=та цы -дæр -т -æ хыртт мыртт кæн -ын ба- йдай -дзысты фæлæ
=же что INDEF PL NOM чесание делать INF PV начинать/ся FUT.3PL но

йед уыдзæни ... **æрæгмæ уыдзæни** .
йед уы -дзæни æрæгмæ уы -дзæни
HES быть FUT.3SG поздно быть FUT.3SG

Вот удивительно, а куда подевались наши обычаи, поперхнутся, в горле что-то застрянет, и скажут, а наши обычаи... и такой обычай у нас был, и так было, и начнут копошиться, но будет... поздно будет.

167.1 **Йер** (**Гье ныр**) **тæккæ йын** **ис гæнæн** , **æмæ**
йер гье ныр тæккæ =йын ис гæнæн æмæ
сейчас ну сейчас как.раз =3SG.ENCL.DAT EXST возможность и

кæн .
кæн -*0
делать IMP.2SG

Сейчас с этим можно что-то сделать, и делай.

167.2 **Уæ** **цæрæнбон бирæ** , **æгайтдæрма** **мæм**
=уæ цæрæнбон бирæ æгайт =дæр =ма =мæм
=2PL.ENCL.GEN жизнь много отлично =PTCL =ещё =1SG.ENCL.ALL

хьусут , **æгайтдæр** .
хьус -ут æгайт =дæр
слушать PRS.2PL отлично =PTCL

Спасибо вам большое, хорошо, что вы меня слушаете, здорово.

167.3 **Арсен** , **дæ** **цæрæнбон бирæ** !
Арсен =дæ цæрæнбон бирæ
Арсен =2SG.ENCL.GEN жизнь много

Арсен, спасибо тебе большое!

167.4 **Æдылы дзурагмæ** , **дам** , **зонджын хьусæг**
æдылы дзур -æг -мæ =дам зонджын хьус -æг
дурак говорить PTCP.PRS ALL =мол умный слушать PTCP.PRS

хьæуы , **æдылы ныхасгæнагмæ** **хьæуы**
хьæу -ы æдылы ныхас гæн -æг -мæ хьæу -ы
быть.нужным PRS.3SG дурак слово делать PTCP.PRS ALL быть.нужным PRS.3SG

зонджын хъусæг
зонджын хъус -æг
умный слушать PTCP.PRS

На глупого рассказчика нужен умный слушатель, глупого рассказчика должен слушать умный.

168.1 **Иу диссаг та ма дзы** , **Арсен** , **уый** **и** ,
иу диссаг =та =ма =дзы Арсен уый и
один чудо =же =ещё =3SG.ENCL.INESS Арсен DemDist.NOM EXST

бауырнæд **дæ** , **йомæй** (**гъе** **уымæй**)
ба- уырн -æд =дæ й ом -æй (гъе уым -æй)
PV верить IMP.3SG =2SG.ENCL.GEN ну DemDist ABL ну DemDist ABL

дзы , **æцагæй** , **диссагдæр** **ницы** **и** .
=дзы æцаг -æй диссаг -дæр ницы и
=3SG.ENCL.INESS настоящий ABL чудо COMPAR ничто EXST

Еще одна удивительная вещь, Арсен, поверь, на самом деле удивительнее этого ничего нет.

168.2 **Арсен** , **адæймаг куы дзура** , **адæймаг** , **æмæ йæм**
Арсен адæймаг куы дзур -а адæймаг æмæ =йæм
Арсен человек когда говорить SBJV.3SG человек и =3SG.ENCL.ALL

хъусæг **куы** **уа** , **хъусæг** , **уæд** **уымæй**
хъус -æг куы уа хъус -æг уæд уым -æй
слушать PTCP.PRS когда быть.SBJV.3SG слушать PTCP.PRS тогда DemDist ABL

хуыздæр ницы **и** .
хуыздæр ницы и
лучше ничто EXST

Арсен, когда человек говорит, человек, и когда его слушают, ничего нет лучше этого.

169 **Йер** **цасфæнды** , **цасфæнды** **куы** **уæм**
йер цас фæнд -ы цас фæнд -ы куы =уæм
сейчас сколько хотеть PRS.3SG сколько хотеть PRS.3SG когда =2PL.ENCL.ALL

мæнæ стьолы **мидæг** , **стьолы** , **бадты** **уаг**
мæнæ стьол -ы мидæг стьол -ы бадт -ы уаг
вот стол GEN внутри стол GEN сидеть.PART.PST GEN порядок

уымæй **фидауы** , **стьолæн** **йæ** **бадты**
уым -æй фидау -ы стьол -æн йæ= бадт -ы
DemDist ABL подходить PRS.3SG стол DAT POSS.3SG= сидеть.PART.PST GEN

уаг , **йе** , **гъдау** **уым** **и** : **иу** **адæймаг**
уаг йе= гъдау уым и иу адæймаг
порядок POSS.3SG= обычай DemDist.IN EXST один человек

дзы	куы	дзура		иу	адæймаг	æмæ	йæм
=дзы	куы	дзур	-а	иу	адæймаг	æмæ	=йæм
=3SG.ENCL.INESS	когда	говорить	SBJV.3SG	один	человек	и	=3SG.ENCL.ALL

иннаетаæ	куы	хъусой		уæд	дзы	уымæй
иннаæ -т -æ	куы	хъус	-ой	уæд	=дзы	уым -æй
другой PL NOM	когда	слушать	SBJV.3PL	тогда	=3SG.ENCL.INESS	DemDist ABL

хуыздæр ницы и	уæд	дзы	цауы
хуыздæр ницы и	уæд	=дзы	цау -ы
лучше ничто EXST	тогда	=3SG.ENCL.INESS	идти PRS.3SG

æмбæрстгонд

æмбæрст гонд
понимать делать.PTCP.PST

Вот сколько бы ни были, сколько бы ни были за столом, застолье это красит, æгъдау застолья в этом заключается: когда один человек говорит, а другие его слушают, то лучше этого ничего нет, тогда есть понимание.

170.1 Уый	канд	фынджы	уаг	нау	уый
уый	канд	фындж -ы	уаг	нау у	уый
DemDist.NOM	только	угощение GEN	порядок	NEG быть.PRS.3SG	DemDist.NOM

у	бинонты	уаг	уый	у	куысты
у	бинон -т -ы	уаг	уый	у	куыст -ы
быть.PRS.3SG	семья PL INESS	порядок	DemDist.NOM	быть.PRS.3SG	работа INESS

уаг **дæр**
уаг =дæр
порядок =PTCL

Это не только традиция застолья, так положено и в семье, и на работе.

170.2 Æз уæлæ	лæппынтæн	афтæ фæзæгъын	мæнæ
æз уæлæ	лæппын -т -æн	афтæ фæ- зæгъ -ын	мæнæ
я вон наверху	молодой PL DAT	так PV сказать PRS.1SG	вот

кафгæ	чи кæны	лæппынтæ	йарæби
каф -гæ	чи кæн -ы	лæппын -т -æ	йарæби
танцевать CONV	кто делать PRS.3SG	молодой PL NOM	боже!

зæгъын	уæхи	ма	сахуыр	кæнут	хъусын
зæгъ -ын	уæ= хи	=ма	с- ахуыр	кæн -ут	хъус -ын
сказать PRS.1SG	POSS.2PL= REFL.GEN	=ещё	PV учеба	делать IMP.2PL	слушать INF

æндæр	дзы	ницы и
æндæр	=дзы	ницы и
другой	=3SG.ENCL.INESS	ничто EXST

Я младшим так говорю, тем, кто танцует – младшие – Боже мой, говорю, научитесь слушать, больше

ничего не нужно.

170.3 **Хъусын** уæхи сахуыр кæнут , æмæ исты
хъус -ын уæ= хи с- ахуыр кæн -ут æмæ исты
слушать INF POSS.2PL= REFL.GEN PV учеба делать IMP.2PL и что-нибудь

базонат

ба- зон -ат
PV знать SBJV.2PL

Слушать научитесь, и что-нибудь узнаете.

170.4 **Раст** нæ зæгъын , **Зæли** ?
раст нæ зæгъ -ын Зæли
истинный PTCL сказать PRS.1SG Залина

Правильно же я говорю, Зали?

171 **Залина** : **Раст** , **раст** , **Казик** !
Залина раст раст Казик
Залина истинный истинный Казик

Залина: Правильно, правильно, Казик!

172 – **Æз дæр бацæуон кафджытæм** ?
Æз =дæр ба- цæу -он каф -дж -ыт -æм
я =PTCL PV идти SBJV.1SG танцевать PTCP.PRS PL ALL

– Можно я тоже пойду на танцы?

173.1 – **Ды уал мæнæ пианинæйæ сахуыр кæн** , **стæй уæд**
ды уал мæнæ пианинæ -йæ с- ахуыр кæн -*0 стæй уæд
ты больше вот пианино ABL PV учеба делать IMP.2SG потом тогда

кафдзынæ

каф -дзынæ
танцевать FUT.2SG

– Ты пока научись на пианино [играть], потом будешь танцевать.

173.2 **Махæн ацы лæппу пианист уыдзæни** , **фæлæ йын**
махæн ацы лæппу пианист уы -дзæни фæлæ =йын
мы.DAT DemProх мальчик пианист быть FUT.3SG но =3SG.ENCL.DAT

пианинæ нæй , **æмæ йын цы акæнон** !
пианинæ нæй æмæ =йын цы а- кæн -он
пианино EXST.NEG и =3SG.ENCL.DAT что PV делать SBJV.1SG

У нас этот мальчик будет пианистом, но только у него нет пианино, и как мне быть!

173.3 **Æз дын балхæндзынæн** , **æз дын æнæмæнгæй**
æз =дын ба- лхæн -дзынæн æз =дын æнæ= мæнг -æй
я =2SG.ENCL.DAT PV купить FUT.1SG я =2SG.ENCL.DAT без= обман ABL

балхæндзынæн , дæуæн та , Зæлина , фæндыр балхæндзынæн .
ба- лхæн -дзынæн дæуæн =та Зæлина фæндыр ба- лхæн -дзынæн
PV купить FUT.1SG ты.DAT =же Залина гармошка PV купить FUT.1SG

Я тебе куплю, я тебе непременно куплю, а тебе, Залина, гармошку куплю.

173.4 Фæлæ æгæр зынаргъ у – æртиссæдз мины !
фæлæ æгæр зынаргъ у æртиссæдз мин -ы
но слишком дорогой быть.PRS.3SG шестьдесят тысяча GEN

Только вот слишком она дорогая – 60 тысяч!

174.1 – Цавæр !
цавæр
какой

Какое там!

174.2 Кæцæй !
кæцæй
откуда

Откуда!

175.1 – О , уæлæ Фиалæ ныззаказ кодта .
о уæлæ Фиалæ ныз- заказ код -т -а
да вон наверху Фиала PV заказ делать TR PST.TR.3SG

Да, вон Фиала заказала.

175.2 Афтæ лæвар фæндырыл куы фæхæст уаин , куы
афтæ лæвар фæндыр -ыл куы фæхæст уаин куы
так подарок гармошка SUPER если получение быть.OPT.1SG если

зонин , уæд искацæй радавин фæндыр .
зон -ин уæд искацæй ра- дав -ин фæндыр
знать OPT.1SG тогда откуда-нибудь PV нести OPT.1SG гармошка

Так бы встретить бесплатно гармошку, если б я знал, откуда-нибудь украл бы.

175.3 Лæвар фæндырæй цы ... Уæртæ дзы Казань ис , æмæ
лæвар фæндыр -æй цы уæртæ =дзы Казань ис æмæ
подарок гармошка ABL что вон =3SG.ENCL.INESS Казань EXST и

уымæй хъист-хъист ...
уым -æй хъист хъист
DemDist ABL визг визг

Бесплатной гармошкой... Вон Казань там есть, и ею... пицать...

176.1 Зæлинаæ хорз цæгъды фæндырæй .
Зæлинаæ хорз цæгъд -ы фæндыр -æй
Залина хороший играть (на инструменте) PRS.3SG гармошка ABL

Залина хорошо играет на гармошке.

176.2 **Искуы** **йæ** **фехъуыстай** ?
 искуы йæ= фе- хъуыст -ай
 когда-либо POSS.3SG= PV слушать PST.TR.2SG

Когда-нибудь ты слышал?

176.3 **Зæлинайы** **искуы** **фехъуыстай** **фæндырæй**
 Зæлинаæ -йы искуы фе- хъуыст -ай фæндыр -æй
 Залина GEN когда-либо PV слушать PST.TR.2SG гармошка ABL

цæгъдгæ ?
 цæгъд -гæ
 играть (на инструменте) CONV

Когда-нибудь слышал, как Залина на гармошке играет?

177 – **Æз гитарист дæн**
 Æз гитарист дæн
 я гитарист быть.PRS.1SG

Я гитарист.

178.1 **Уый** **дын** **лæг** !
 уый =дын лæг
 DemDist.NOM =2SG.ENCL.DAT человек

Вот это парень!

178.2 **Цал гитарæйы** **мæм** **уыди** !
 цал гитарæ -йы =мæм уыд -и
 сколько гитара GEN =1SG.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

Сколько гитар у меня было!

178.3 **Æз дæр йед дæн** , **æз ... музыкант кæй хонынц**
 æз =дæр йед дæн æз музыкант кæй хон -ынц
 я =PTCL HES быть.PRS.1SG я музыкант COMP называть PRS.3PL

Я тоже этот... как говорится, музыкант.

178.4 **Мæнæ диссаг** !
 мæнæ диссаг
 вот чудо

Вот чудо!

178.5 **Йер мын йахæм (гъе ахæм)... уæлдай æхсызгон дæр та**
 йер =мын йахæм гъе ахæм уæлдай æхсызгон =дæр =та
 сейчас =1SG.ENCL.DAT такой ну такой особый приятный =PTCL =же

мын йер (гъе ныр) фæци !
 =мын йер гъе ныр фæци
 =1SG.ENCL.DAT сейчас ну сейчас PV+быть.PRS.3SG

Вот мне так... еще более приятно теперь!

178.6 **Æмкусджытæ** **стæм** **уæд** !
 æм- кус -дж -ытæ **стæм** **уæд**
 вместе работать PTCP.PRS PL **быть.PRS.1PL** тогда
 коллеги

Так мы коллеги!

178.7 **Уæлдай æхсызгон** !
 уæлдай æхсызгон
 особый приятный

Очень приятно!

178.8 **Æз та йедыл** ... **гуымсæгыл** **цæгъдын**
 æз =та йед -ыл гуымсæг -ыл цæгъд -ын
 я =же HES SUPER барабан SUPER играть (на инструменте) PRS.1SG

уæлæ **йеды** ... **кафджытæн** **гуымсæгыл**
 уæлæ йед -ы каф -дж -ыт -æн гуымсæг -ыл
 вон наверху HES GEN танцевать PTCP.PRS PL DAT барабан SUPER
 танцоры

цæгъдын
 цæгъд -ын
 играть (на инструменте) PRS.1SG

А я на барабанае играю вот в... у танцоров на барабанае играю.

179 – **Доулист** .
 доулист
 доулист

180.1 (**Собаке**) **Хъыбырт** , **æнцад** **ныллæу** !
 Хъыбырт æнцад ныл- лæу
 Хыбырт спокойный PV стоять

Хъыбырт, тихо!

180.2 **Ма смæсты кæ** **адаемы** !
 ма с- мæсты кæ адæм -ы
 NEG PV злой делать.IMP.2SG люди GEN

Не разозли людей!

181 – **Па** , **æмæ нæм** **гитарæтæ** **уыди** **махмæ** ?
 па æмæ =нæм гитарæ -т -æ уыд -и махмæ
 папа и =1PL.ENCL.ALL гитара PL NOM быть PST.INTR.3SG мы.ALL

Пап, а у нас были гитары?

182.1 **Мæнмæ куыд нæ** **уыди** **гитарæтæ** !
 мæнмæ куыд нæ уыд -и гитарæ -т -æ
 я.ALL как NEG быть PST.INTR.3SG гитара PL NOM

У меня как не было гитар!

182.2 **Раздæр** заманы , **йер** æрыгондæр **куы** уыдыстæм ,
раздæр заман -ы **йер** æрыгон -дæр **куы** уыд -ыстæм
вначале время INESS сейчас молодой COMPAR если быть PST.INTR.1PL

уæд-иу лæппутæ **уæлæ** ... **Зæлине** , **Юля** , **алы** **карæн**
уæд =иу лæппу -т -æ уæлæ Зæлине Юля алы кар -æн
тогда =ITER мальчик PL NOM вон наверху Залина Юля каждый возраст DAT

дæр , **алы** **рæстæгæн** **дæр** **йæхи** **змæлдтытæ**
=дæр алы рæстæг -æн =дæр йæ= хи змæлдты -т -æ
=PTCL каждый время DAT =PTCL POSS.3SG= REFL.GEN движение PL NOM

вæййы , **йæхи** **змæлдтытæ**
вæйй -ы йæ= хи змæлдты -т -æ
бывать PRS.3SG POSS.3SG= REFL.GEN движение PL NOM

В прежние времена, когда мы были моложе, то парни вон... Залина, Юля, в любом возрасте, бывают свои увлечения.

182.3 **Æмæ мах** **дæр** **æрæмбырд** **стæм** , **уæлæ-иу**
æмæ мах =дæр æр- æмбырд стæм уæлæ =иу
и мы.NOM =PTCL PV собрание быть.PRS.1PL вон наверху =ITER

тигъыл **æрæмбырд** **стæм** , **æмæ нæм** **уыди**
тигъ -ыл æр- æмбырд стæм æмæ =нæм уыд -и
угол SUPER PV собрание быть.PRS.1PL и =1PL.ENCL.ALL быть PST.INTR.3SG

гитарæ , **иу** **нæа** , **фæлæ иу-дыууæ** , **æртæ** .
гитарæ иу нæа фæлæ иу дыууæ æртæ
гитара один NEG но один два три

И мы тоже собрались, вон на углу (улиц) собирались, и была у нас гитара, не одна, а две, три.

183.1 **Иу** **дзы** **цæгъдгæ** **кодта** -
иу =дзы цæгъд -гæ код -т -а
один =3SG.ENCL.INESS играть (на инструменте) CONV делать TR PST.TR.3SG

соло , **ды** **хъæлæстæ** **дæттыс** , **иннæ** **заргæ** **кæны** ,
соло ды хъæлæс -т -æ дæтт -ыс иннæ зар -гæ кæн -ы
соло ты голос PL NOM давать PRS.2SG другой петь CONV делать PRS.3SG

æмæ-иу **æйтт** , **зæгъгæ** , **оркестр** **рауади** .
æмæ =иу æйтт зæгъ -гæ оркестр ра- уад -и
и =ITER ну! сказать CONV оркестр PV получаться PST.INTR.3SG

Один играл – соло, а ты голоса даешь, другой поет, и так оркестр получался.

183.2 **Мæнæ** **тигъыл** , **ам** **та-иу** , **дуармæ** , **адæм**
мæнæ тигъ -ыл ам =та =иу дуар -мæ адæм
вот угол SUPER DemProx.IN =же =ITER дверь ALL люди

бадтысты , **адæм бадынц** **æмæ дæм** **хъусынц**
бадт -ысты адæм бад -ынц æмæ =дæм хъус -ынц
сидеть PST.INTR.3PL люди сидеть PRS.3PL и =2SG.ENCL.ALL слушать PRS.3PL

, **ды зарыс** !
ды зар -ыс
ты петь PRS.2SG

. Вот на углу (улиц), а здесь, возле дома, люди сидели, люди сидят и слушают тебя, ты поешь!

183.3 **Райсомæй райдыдтай** **æмæ æхсæв-бонмæ зарыс**
райсом -æй ра- йдыд -т -ай æмæ æхсæв бон -мæ зар -ыс
утро ABL PV начинать/ся TR PST.TR.2SG и ночь день ALL петь PRS.2SG

!

С утра начал и с ночи до утра поешь!

183.4 **Ома** , **гитарæйæ цагъдыны** **тыххæй** .
ома гитарæ -йæ цагъд -ын -ы тыххæй
то есть гитара ABL играть (на инструменте) INF GEN о

То есть, об игре на гитаре.

183.5 **Æз дæр ыл** ... **Æз та авдхъисыл**
æз =дæр =ыл ... Æз =та авд хъис -ыл
я =PTCL =3SG.ENCL.SUPER я =же семь струна SUPER

цагътон

цагът -он
играть (на инструменте) PST.TR.1SG

. Я тоже... А я на семиструнной играл.

183.6 **Æмæ мæм** **æртæккæ (ныртæккæ) гитарæ нæй мæнмæ** ,
æмæ =мæм æртæккæ ныртæккæ гитарæ нæй мæнмæ
и =1SG.ENCL.ALL сейчас сейчас гитара EXST.NEG я.ALL

нал мæм и .
нал =мæм и
больше.не =1SG.ENCL.ALL EXST

А сейчас у меня гитары нет, больше нет.

184 – **Гармошкæ ис** ?
гармошкæ ис
гармошка EXST

Гармошка есть?

185.1 – **Фæндыр нæй** , **Хъазан – уый фæндыр нæу**
фæндыр нæй Хъазан уый фæндыр нæ у
гармошка EXST.NEG Казань DemDist.NOM гармошка NEG быть.PRS.3SG

, **ныууадз** , **ыстæ** , **ницы** ... **Фæлæ сæ**
 ныу- уадз -*0 ыстæ ницы фæлæ =сæ
 PV отпускать IMP.2SG что-нибудь ничто но =3PL.ENCL.GEN

хъæуы

хъæу -ы
 быть.нужным PRS.3SG

Гармошки нет, Казань – это не гармошка, оставь, ничего... Но нужна им.

185.2 **Уьди** **мæм** **гитарæтæ** **æмæ сæ** ...
 уьд -и =мæм гитарæ -т -æ æмæ =сæ
 быть PST.INTR.3SG =1SG.ENCL.ALL гитара PL NOM и =3PL.ENCL.GEN

иу **гитарæ дзы** **нардытыл** **баивтон** , **иннæ**
 иу гитарæ =дзы нарды -т -ыл ба- ивт -он иннæ
 один гитара =3SG.ENCL.INESS нарды PL SUPER PV менять PST.TR.1SG другой

гитарæ балалайкæйыл **баивтон** , **æмæ æнæ гитарæйæ**
 гитарæ балалайкæ -йыл ба- ивт -он æмæ æнæ= гитарæ -йæ
 гитара балалайка SUPER PV менять PST.TR.1SG и без= гитара ABL

баззадтæн

ба- ззад -тæн
 PV оставаться PST.INTR.1SG

Была у меня гитара и я их... одну гитару на нарды поменял, другую на балалайку поменял, и остался без гитары.

186 – **Балалайкæйыл** **зоньыс** ?
 балалайкæ -йыл зон -ыс
 балалайка SUPER знать PRS.2SG

На балалайке умеешь?

187 – **Балалайкæ нæм** **и** .
 балалайкæ =нæм и
 балалайка =1PL.ENCL.ALL EXST

Балалайка у нас есть.

188 – **Ис** **нæм** **балалайкæ** .
 ис =нæм балалайкæ
 EXST =1PL.ENCL.ALL балалайка

Есть у нас балалайка.

189 – **Ацæгъдон** **дын** **балалайкæйæ** ?
 а- цæгъд -он =дын балалайкæ -йæ
 PV играть (на инструменте) SBJV.1SG =2SG.ENCL.DAT балалайка ABL

Сыграть тебе на балалайке?

190 – **Ме** ‘ **фсымæр** **зоны** .
 ме= фсымæр зон -ы
 POSS.1SG= брат знать PRS.3SG

Мой брат умеет.

191.1 **Зоны** **балалайкайæ** ?
 зон -ы балалайка -йæ
 знать PRS.3SG балалайка ABL

Умеет на балалайке?

191.2 **Рахæсс** **ма** **дæ** **балалайка** , **æмæ** **сын** **æз**
 ра- хæсс -*0 =ма дæ= балалайка æмæ =сын æз
 PV носить IMP.2SG =ещё POSS.2SG= балалайка и =3PL.ENCL.DAT я

ацæгъдон **æртæккæ** **балалайкайæ** .
 а- цæгъд -он æртæккæ балалайка -йæ
 PV играть (на инструменте) SBJV.1SG сейчас балалайка ABL

Принеси-ка балалайку, и я вам сыграю сейчас на балалайке.

191.3 **Æртæккæ** **уын** **æз** **балалайкайæ** **ацæгъдзынæн**
 æртæккæ =уын æз балалайка -йæ а- цæгъд -дзынæн
 сейчас =2PL.ENCL.DAT я балалайка ABL PV играть (на инструменте) FUT.1SG

Сейчас я вам на балалайке сыграю.

191.4 **Уæдæ** **уæ** **афтæмæй** , **æнæ** **зæлтæй** **уæ** ...
 уæдæ =уæ афтæмæй æнæ= зæл -т -æй =уæ
 так =2PL.ENCL.GEN так без= звук PL ABL =2PL.ENCL.GEN

Хъуамæ **уын** ... **Ацы** **хæдзары** **фæндаг** **йед** **у** ...
 хъуамæ =уын ацы хæдзар -ы фæндаг йед у
 нужно =2PL.ENCL.DAT DemProx дом INESS путь HES быть.PRS.3SG

музыкальный хæдзар .
 хæдзар
 дом

А как же вас так, без музыки вас... Должен вам... Этого дома дорога... музыкальный дом.

192.1 **Йер** **мæ** **хотæ** **чи** **сты** , **мæ**
 йер мæ= хо -т -æ чи сты мæ=
 сейчас POSS.1SG= сестра PL NOM кто быть.PRS.3PL POSS.1SG=

хотæ , **мæ** **хистæр** **хотæ** – **цыппар** **хойы**
 хо -т -æ мæ= хистæр хо -т -æ цыппар хо -йы
 сестра PL NOM POSS.1SG= старший сестра PL NOM четыре сестра GEN

мын	и	–	æмаæ дзы	æртæйæ
=мын	и		æмаæ =дзы	æртæ -йæ
=1SG.ENCL.DAT	EXST		и =3SG.ENCL.INESS	три ABL

цæгъдынц

цæгъд	-ынц
играть (на инструменте)	PRS.3PL

Вот мои сестры, мои сестры, мои старшие сестры – четыре сестры у меня – и три из них играют.

192.2 Фатимæ дæр	фæндырæй	цæгъды
Фатимæ =дæр	фæндыр -æй	цæгъд -ы
Фатима =PTCL	гармошка ABL	играть (на инструменте) PRS.3SG

Фатима тоже на гармошке играет.

192.3 Æртæйæ	дзы	цæгъдынц	фæндырæй
æртæ -йæ	=дзы	цæгъд	-ынц
три ABL	=3SG.ENCL.INESS	играть (на инструменте) PRS.3PL	фæндыр -æй
			гармошка ABL

Верæ дæр	, Фатимæ	, Верæ	цæгъды	фæндырæй
Верæ =дæр	Фатимæ	Верæ	цæгъд	-ы
Вера =PTCL	Фатима	Вера	играть (на инструменте) PRS.3SG	фæндыр -æй
				гармошка ABL

Аллæ цæгъды	фæндырæй	, Ира	– старшая	, хистæр
Аллæ цæгъд	-ы	фæндыр -æй	Ира	хистæр
Алла играть (на инструменте) PRS.3SG		гармошка ABL	Ира	старший

чи у	, Ирæ	, мæнæ ам	чи бадти
чи у	Ирæ	мæнæ ам	чи бадт -и
кто быть.PRS.3SG	Ира	вот DemProx.IN	кто сидеть PST.INTR.3SG

уый	нæ	цæгъды
уый	нæ	цæгъд -ы
DemDist.NOM	NEG	играть (на инструменте) PRS.3SG

Трое из них играют на гармошке: и Вера, Фатима, Вера играет на гармошке, Алла играет на гармошке, Ира – та, что старшая, – которая здесь сидела, она не играет.

192.4 Нæ йæ	равдæлыд	, кусгæ	кодта
нæ =йæ	ра- вдæлыд	кус -гæ	код -т -а
NEG =3SG.ENCL.GEN	PV иметь время	работать CONV	делать TR PST.TR.3SG

æмаæ йæ	нæ	равдæлыд	фæндырмаæ	, фæлæ иннæтæ
æмаæ =йæ	нæ	ра- вдæлыд	фæндыр -мæ	фæлæ иннæ -т -æ
и =3SG.ENCL.GEN	NEG	PV иметь время	гармошка ALL	но другой PL NOM

цæгъдынц

цæгъд	-ынц
играть (на инструменте)	PRS.3PL

Некогда ей было, она работала, и не хватало ей времени на гармошку, но другие играют.

193.1 Ам йæ диссаг уый мидæг и , æмæ
 ам =йæ диссаг уый мидæг и æмæ
 DemProx.IN =3SG.ENCL.GEN чудо DemDist.GEN внутри EXST и

мæ фыдыфыд чи уыди , нæ , уый дæр
 мæ= фыдыфыд чи уыд -и нæ уый =дæр
 POSS.1SG= дед (по отцу) кто быть PST.INTR.3SG PTCL DemDist.NOM =PTCL

фæндырæй цагъта .
 фæндыр -æй цагът -а
 гармошка ABL играть (на инструменте) PST.TR.3SG

Здесь дело в том, что мой отец, и он на гармошке играл.

193.2 Мæ фыдымад чи уыдис , уый дæр
 мæ= фыд -ы мад чи уыд -ис уый =дæр
 POSS.1SG= отец GEN мать кто быть PST.INTR.3SG DemDist.NOM =PTCL
 бабушка

фæндырæй цагъта , зæронд фæндыр .
 фæндыр -æй цагът -а зæронд фæндыр
 гармошка ABL играть (на инструменте) PST.TR.3SG старый гармошка

И моя бабушка (по отцовской линии), и она на гармошке играла, на старой гармошке.

193.3 Æмæ йыл ... Гъе , Фатимæ , зæронд фæндырыл цал
 æмæ =йыл гъе Фатимæ зæронд фæндыр -ыл цал
 и =3SG.ENCL.SUPER ну Фатима старый гармошка SUPER сколько

тæны и ?
 тæн -ы и
 клавиша GEN EXST

И на ней... Фатима, сколько клавиш на старой гармошке?

193.4 Тæнтæ нæа , фæлæ хъæлæстæ йыл цал ...
 тæн -т -æ нæа фæлæ хъæлæс -т -æ =йыл цал
 клавиша PL NOM NEG но голос PL NOM =3SG.ENCL.SUPER сколько

Аст йедтæмæ , мæнмæ гæсгæ , нæ уыдысты .
 аст йедтæмæ мæнмæ гæсгæ нæ уыд -ысты
 восемь кроме я.ALL в соответствии NEG быть PST.INTR.3PL

Не клавиш, а голосов сколько... Только восемь, по-моему.

194 Фатима : Цыппæрдæс .
 Фатима цыппæрдæс
 Фатима четырнадцать

Фатима: Четырнадцать.

195.1 – Нæа , цыппæрдæс .
 нæа цыппæрдæс
 NEG четырнадцать

Нет, четырнадцать.

195.2 **Æргæккæ дæр** ...
æргæккæ =дæр
сейчас =PTCL

И сейчас...

196 **Фатима** : **Нæа** , **аст** **гыццыл** **у** .
Фатима нæа аст гыццыл у
Фатима NEG восемь маленький быть.PRS.3SG

Фатима: Нет, восемь мало.

197.1 – **Аст** **гыццыл** **у** ?
аст гыццыл у
восемь маленький быть.PRS.3SG

Восемь мало?

197.2 **Цыппæрдæс** , **нæ** ?
цыппæрдæс нæ
четырнадцать NEG

Четырнадцать, да?

198.1 – < **нрзб** > **фæндырæй** **зæгъын** .
фæндыр -æй зæгъ -ын
гармошка ABL сказать PRS.1SG

... о гармошке говорю.

198.2 **Цыппæрдæс** , **нæ** ?
цыппæрдæс нæ
четырнадцать NEG

Четырнадцать, да?

198.3 **Цавæр цагъд** ?
цавæр цагъд
какой мелодия

Какую мелодию?